

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

**MINDESMÆRKER
I NORDSJÆLLAND**

TEKST

NILS GUSTAFSSON
(N. G.)

JAN STEENBERG
(J. St.)

H. L. SØRENSEN
(H. L. S.)

ANDERS UHRSKOV
(A. U.)

KULTUR OG FOLKEMINDER XIV

MINDESMÆRKER
I NORDSJÆLLAND

UDGIVET AF
NORDSJÆLLANDSK MUSEUMSFORENING

REDIGERET AF
ANDERS UHRSKOV

1962

HANS TOFTES BOGHANDEL, HILLERØD

*Denne Bog udsendes i Anledning af
Nordsjællandsk Museumsforenings 40-Aarsdag
den 23. Oktober 1962.*

Oplag 1100 Eksemplarer.

FORORD

Denne Bog har til Formaal at bringe en Oversigt over de historiske Mindesmærker i Frederiksborg Amt. Dog med den Begrænsning, at der kun omtales Mindesmærker over historiske Personer eller Begivenheder, for saa vidt Mindesmærkerne er anbragt i fri Luft og paa eller ud til offentlig Grund. Selvejende Institutioner er derfor ikke medregnet. Minder paa Kirkegaarde er med to Undtagelser, hvor særlige Forhold gør sig gældende, heller ikke medtaget. Der er kun omtalt Mindesmærker, der er udført i Sten eller Metal, altsaa ikke Mindetræer.

Med Hensyn til det historiske er der gjort en enkelt Undtagelse. *Hamlet* er en Sagnskikkelse og ikke en historisk Person, men da han spiller en saa stor Rolle for Helsingør By – Hamlets By, som den er blevet kaldt – og da han har bragt en dansk Skikkelse ind i Verdenslitteraturen, findes det rimeligt at tage ham med.

Hvor den historiske Person har boet eller paa anden Maade haft nær Tilknytning til vor Landsdel, har man givet en mindre Biografi af vedkommende. Bogen tilsigter derfor at bringe korte Brudstykker af en Danmarkshistorie, for saa vidt den har Tilknytning til Nordsjælland og er blevet mindet paa synlig Maade.

Med Hensyn til Stoffet er vi takskyldig til *Traps Danmark*, femte Udgave, Frederiksborg Amt, 1953, idet nævnte Værk har været Ledetraad med Hensyn til Antallet af Mindesmærker, hvoraf man dog har medtaget en Del flere end de i Trap anførte, bl. a. saadanne, som er rejst efter 1953. Angaaende Rækkefølgen har man fulgt den i Trap benyttede. Som Grundlag og Ledetraad for Amtets mange Genforeningssten er anvendt Johannes Vejlagers *Genforeningsmindesmærkernes Historie*, Kolding

1939, 600 Sider, idet man dog har omtalt to, som ikke findes nævnt i denne Bog. Et tredie Værk, *Dansk biografisk Leksikon*, Bind I–XXVII, 1933–44, har ligeledes i omfattende Grad afgivet Stof til Indholdet. Til Brug ved Udarbejdelsen af Artikler om senere Mindesmærker er benyttet forskellige Referater i *Fredriksborg Amts Avis*. Endvidere takker vi alle de Institutioner og alle de Enkeltpersoner, som har bistaaet os under Udarbejdelsen af denne Bog.

Trods al Omhu er det næppe lykkedes at faa alle de Mindesmærker med, som efter den udarbejdede Plan kunde paaregne at blive omtalt. Eventuelle Mangler bedes meddelt Redaktionen. De kan da blive medtaget i en kommende Aargang af »Kultur og Folkeminder«.

I sin Bog om *Jens Christian Hostrup* fortæller hans Søn, Helge Hostrup, om sin Farfar, Justermester Peder Hostrup i København, at han var en tavs Mand. Selv over for sine Børn var han kun lidet meddelsom. Og dog kom de i nogen Forbindelse med, hvad han levede i. Hvert Aar den anden April gik han en lang Tur med dem. Saa førte han dem fra deres Bopæl helt ud til Holmens Kirkegaard. Her standsede han ved Mindesmærket over de faldne fra Slaget paa Rheden. I Reglen sagde han ikke noget, han stod bare stille og saa paa det. Men hvert Aar den anden April skulde de ud og hilse paa Krigergraven igen. –

Det er vort Haab, at en og anden ved at kigge i denne Bog maa føle Trang til at hilse paa et eller andet af de Mindesmærker, der her er omtalt. Ikke mindst ved vore Mindesmærker har man Lejlighed til at lytte til Historiens stille Tale.

Anders Uhrskov.

K Ø B S T Æ D E R

HELSINGØR

I

Shakespeare og »Hamlet«

Handlingen i Shakespeares berømte Tragedie »Hamlet« er som bekendt henlagt til Kronborg. Digteren har derved givet det danske Slot og Helsingør Verdensry. Selv har Shakespeare ikke været i Helsingør, og han var kun lidet kendt med danske Forhold, men han bygger sit Drama paa en Bearbejdelse af Saxos Sagn om Amlod. Shakespeare kendte fra sin samtidige, den engelske Dramatiker Thomas Kyd (d. 1595), en af denne udarbejdet Dramatisering af det gamle danske Sagn, som han havde fundet i en fransk Samling, »Histoires Tragiques«, udgivet af Belleforest 1587, der igen bygger paa den ældste trykte Saxo-Udgave, der var udgivet af Christian Pedersen og trykt i Paris hos Ascensius 1514.

Saxos latinske »Gesta Danorum« (d.v.s. De Danskes Bedrifter), der er skrevet efter Tilskyndelse af Absalon, er Hovedværket i dansk Middelalderlitteratur. Det bestaar af 16 »Bøger« (Dele), hvoraf de ni første omhandler Sagnhistorien indtil Gorm den Gamles Tid. Saxo støtter sig i sin Fremstilling dels til skriftlig islandsk Overlevering, dels til mundtlig dansk Tradition. I en ordrig, meget malende, ja til Tider svulmende Stil, gengiver han de gamle Sagn, saadan som han har hørt dem paa Absalons Tid.

Sagnet om Amlod er henlagt til Jylland. Kong Rorik i Lejre har gjort Brødrene Horvendel og Fenge til Underkonger i Jylland, samt givet Horvendel sin Datter Gerud til Ægte. I dette Ægteskab blev Amlod født. Imidlertid opstod der Fjendskab mel-

lem de to Brødre; Horvendel blev dræbt, vistnok af Fenge, der giftede sig med hans Enke og blev Stedfader til Amlod. Sin Stedsøn vilde Fenge ogsaa rydde af Vejen, da han frygtede, at han vilde hævne sin Faders Død, naar han blev voksen, men han turde dog ikke aabenlyst lægge Haand paa Amlod af Hensyn til Moderen og Morfaderen, Kong Rorik i Lejre. For ikke at vække sin Farbroders Mistanke lod Amlod, som om han havde taget Skade paa sin Forstand, og teede sig som en Taabe. Han sad sløv ved sin Moders Arne, fuld af Støv og Snavs, eller han trillede sig i Sølet og gik omkring og gjorde alle mulige gale Streger. Naar nogen talte til ham, gav han underlige bagvendte Svar. Alle lo ad ham og ansaa ham for vanvittig. Ved Arnen sad Amlod og lavede Trækroge, som han hærkede i Ilden. Naar nogen spurgte ham, hvad han havde for, svarede han, at han lavede Spyd til at hævne sin Fader med. Alle morede sig over det taabelige Svar, men Amlod gemte omhyggeligt sine Trækroge. Fenge var imidlertid ikke sikker paa Amlod og lod ham udspejle i Hemmelighed, men Amlod røbede sig ikke. Da man engang bad ham stige til Hest, satte han sig med Vilje bagvendt paa den og lagde Tømmen om dens Hale. Da han med sine Følgesvende kom ned til Havet, fandt de et stort Ror fra et strandet Skib. De viste Amlod det og kaldte det en stor Kniv. »Ja, saa maa den være bestemt til en stor Skinke,« mente Amlod og tænkte paa Havet. Fenge var dog ikke sikker i sin Sag og besluttede at lægge en Fælde for Amlod. En Dag, da Amlod skulde besøge sin Moder, havde en af Kongens Spejdere gemt sig i Dronningens Værelse for at høre, om Amlod vilde røbe sig over for Moderen. Amlod anede dog Uraad og teede sig som en gal, da han kom ind i Kammeret. Han galede som en Hane og sprang op i Sengen, hvor han mærkede, at Spionen havde skjult sig. Da han havde dræbt Lurere, gav han sig aabent til kende for sin Moder og bebrejdede hende i haarde Ord, at hun havde giftet sig med sin Mands Morder; selv svor han, at han vilde hævne sin Faders Død. Fenge var nu klar over, at han ingen Vegne kunde komme med Amlod og besluttede derfor at sende ham til England og faa den engelske Konge til at rydde Stedsønnen af Vejen. Ledsaget af to af Fenges Mænd drog Amlod af Sted til England. Undervejs opdagede Amlod, at Mændene

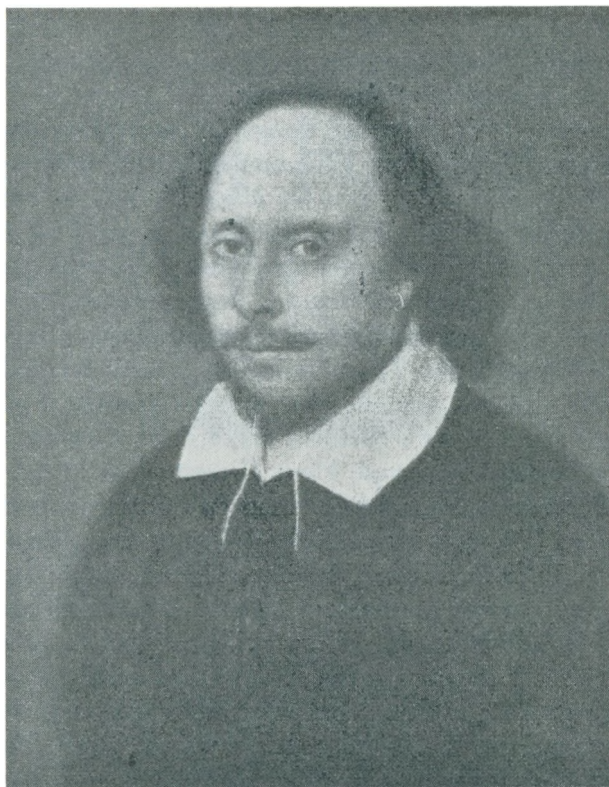
havde en Runestav med til den engelske Konge, hvorpaa denne opfordredes til at ombringe Amlæd. I et ubevogtet Øjeblik fik Amlæd ændret Stavens Meddelelse, saa der kom til at staa, at Kongen skulde ombringe Mændene og give Amlæd rige Gaver. Dette skete ogsaa, og Amlæd vendte hjem Aaret efter med en Mængde Guld, som han havde ladet omsmelte til et Par Guldstænger. Da han traadte ind i Kongsgaarden, var man efter et falsk Rygte om hans Død ved at drikke hans Gravøl ved et stort Gilde. Alle blev forfærdede ved at se Amlæd lyslevende. Da man spurgte ham, hvor hans Følgesvende var, viste han Guldstængerne frem og sagde: »Her ser I dem begge to.«

For at gøre Gildet lystigt gav Amlæd sig til at hjælpe Skænkerne, samtidig med at han gik omkring og trak sit Sværd ud af Skeden og prøvede det paa Neglene, men han skar sig i Fingrene, hvorefter en af Gæsterne tog et Søm og satte det i Skeden, saa Sværdet ikke kunde komme ud. Amlæd blev ved med at skænke for Gæsterne saa længe, til de faldt under Bordet, og Fenge gik til sit Kammer for at sove Rusen ud. Nu mente Amlæd, Timen var kommet. Hurtigt rev han Tæpperne af Væggene og bredte dem ud over de drukne Gæster, hvorefter han med sine Kroge bandt Tæpperne til de sovende, saa ingen kunde komme fri. Derpaa stak han Salen i Brand og gik til Fenges Kammer; her ombyttede han sit Sværd med Kongens, vækkede ham og raabte: »Op, Fenge, dine Venner brænder, og her er Amlæd, udrustet med sine gamle Kroge for at hævne sin Faders Blod.« Ved disse Ord vaagnede Fenge, sprang op og greb efter sit Sværd, men da han ikke kunde faa Sværdet ud af Skeden, blev han fældet af Amlæd, der hermed havde hævnnet sin Fader.

Saxo slutter sin Fremstilling med følgende Karakteristik af Amlæd: »Uforgængeligt skal den standhaftige Ungersvends Minde være, som væbnede sig mod Falskhed med Daarskab, og skjulte med den saa underfuldt over Glansen af en himmelsk straalende Visdom! Den samme Snildhed, som reddede hans eget Liv, banede ham Vej til at udkræve sin Faders Blod af Broder-Morderen, og ligesaa behændig som han drejede Skjoldet for sig, ligesaa mandig og trofast svang han Sværdet for sin Fader og nødte Historien til at lade det blive et Spørgsmaal, hvad der var størst: Hans Heltemod eller hans Visdom.«

William Shakespeare er født 1564 i Stratford-on-Avon i Grevskabet Warwickshire i det vestlige Midt-England. Hans Fader var en anset Borger og velstillet Forretningsmand, der imidlertid kom i økonomiske Vanskeligheder en Del Aar efter Sønnens Fødsel, og den unge William blev taget ud af Latinskolen for at hjælpe til med Familiens Underhold. Om Shakespeares Liv ved man meget lidt. Der er ikke bevaret et eneste Brev fra hans Haand, og den første Biografi om ham kom først saa sent som 1709; et lille uanseligt Hefte, der kun bragte sparsomme Oplysninger om den store Digtets Livsforhold. Vi ved, at Shakespeare i en Alder af kun 18 Aar ægtede en 8 Aar ældre Nabodatter, *Ann Hathaway*, der kort efter fødte ham en Datter og et Par Aar efter et Tvillingepar. Fire Aar efter forlod han Hustru og Børn og drog til London, hvor han blev ansat som Skuespiller ved Blackfriarsteatret. Hans Kone og Børn blev i Stratford hos Faderen, der stadig havde store økonomiske Vanskeligheder. Shakespeare glemte dog ikke det Ansvar, han i Øjeblikket flygtede fra. Han besøgte hvert Aar sin Familie, naar han var i Stratford, og han satte sig det Maal at genrejse Familiens Økonomi og Ære, hvad der ogsaa lykkedes ham.

Som senere Molière begyndte Shakespeare i London sin Karriere som Skuespiller. Han blev optaget i et Skuespillerselskab og var en Tid bl. a. Medlem af den kendte Trup »King's Compagny«. Han spillede først ved The Theatre og senere ved det bekendte Globeteater. I Greven af Southampton fandt Shakespeare en forstaaende Velynder, der hjalp ham til at blive Medejjer af Blackfriarsteatret og Globeteatret. Tidligt viste han dramatisk Begavelse, og han forsøgte sig som Skuespilforfatter. Hans første svage Arbejder var Bearbejdelser og Efterligninger af ældre Stykker, men da han efterhaanden blev ret økonomisk velstillet, fik han Tid til at hellige sig Digtetekunsten, og henimod Aarhundredets Slutning var han baade berømt og værdsat som Dramatiker. Sin opsparede Formue anbragte han i Huse og Ejendomme i sin Fødeby, hvorfor han nu kunde byde sin Familie gode og trygge Kaar. Efter at han havde opgivet sin Teatervirksomhed, tilbragte han som en velhavende Borger Resten af sit Liv sammen med Kone og Børn. Som et yderligere Led i Opgangslinien kan nævnes, at efter at hans Økonomi var bragt i

Shakespeare.

Orden, lykkedes det ham at skaffe sin Fader – og dermed sig selv – Ret til at føre adeligt Vaaben, og fra 1599 kunde Shakespeare føje Betegnelsen *Gentleman* til sit Navn. Han døde 1616, kun 52 Aar gammel.

Shakespeares Digtning spænder vidt. Hans Lystspil, der kom i 1590erne, tæller Værker som »En Skærsommernatsdrøm«, »Trolde kan tæmmes«, »Som man behager«, »Købmanden i Venedig«, »Helligtrekongers Aften«, »Naar Enden er god«, »Stor Staahej for ingenting« og »De lystige Koner i Windsor«. Men størst er han som Tragediedigter med »Hamlet«, »Romeo og Julie«, »Othello«, »Kong Lear«, »Macbeth«, »Julius Cæsar« og som Digter af de historiske Dramaer »Richard III« og »Henrik

IV«. I alt har han skrevet 36 Skuespil, hvoraf kun de 15 udkom i hans Levetid. I 1623 kom den første samlede Udgave af hans Værker, den saakaldte »Folioudgave«.

Shakespeare er Verdens betydeligste Dramatiker. Hans gode Ven, Digteren *Ben Jonson*, har rammende sagt om ham: »Han var ikke for én Tidsalder, men for alle.« Heri ligger ganske enkelt Shakespeares Geni. Han skrev sine Skuespil for et Publikum, der som Baggrund havde Dronning Elizabeths Regeringsperiode med alle dens voldsomme Begivenheder, og dog opnaede han stor Popularitet med sine historiske Skuespil og sine handlingsmættede Tragedier. Men Tiden har ikke gjort hans Værker mindre aktuelle eller mindre levende. I et mesterligt Sprog lader han sine Personer tolke deres Følelser, saa man betages, gribes og rives med. Hans Persongalleri er rigt og broget, og hver eneste er fremstillet med en fremragende Karaktertegnning. Han kan med enestaaende Indlevelsessevne skildre Konger, Helte, Elskere, Narre, Hyklere, Drukkenbolte og Forrædere, saa de staar lyslevende, kun tegnet i Ord. Hans Menneskekundskab er forbløffende; ja, saa vidtspændende, at man har fremsat Formodning om, at han ikke selv har digtet alle disse Værker, men Paastanden er lige saa uholdbar som Forsøgene paa at fratage Homer Æren for de homeriske Digte. Hvor trist, at en Digter kan naa saa højt i sin Kunst, at man tvivler paa hans Geni. Shakespeare har selv formaaet at skabe disse Personer, og han har selv givet dem Liv med sin enestaaende digteriske Fantasi. Kun han kan vise os det menneskelige Væsen i saa mange Afskygninger, at man gribes af Personernes Elskov, Had, Stolthed, Ydmyghed, Styrke, Svaghed, Sejr eller Nederlag.

Man kan næppe give Shakespeare en mere rammende Karakteristik end den, han selv har givet en af sine Personer, nemlig i »Julius Cæsar«, hvor Antonius i Ligtalen over Brutus siger: »Saaledes var Elementerne blandede i ham, at Naturen med Føje kunde staa op og forkynde Alverden: Han var en Mand.«

»Hamlet« er Shakespeares berømteste Tragedie. Den er skrevet i 1601, og Digteren kalder den selv »Den tragiske Historie om Hamlet, Prins af Danmark«; saaledes staar der i den første og fuldstændige Udgave, der udkom i 1604, og hvis Titelblad gengives her.

T H E
Tragicall Historie of
H A M L E T,

Prince of Denmarke.

By William Shakespeare.

Newly imprinted and enlarged to almost as much
again as it was, according to the true and perfect
Coppie.

AT LONDON,
Printed by I. R. for N. L. and are to be sold at his
shoppe vnder Saint Dunstons Church in
Fleetstreet. 1604.

Titelbladet i den første Kvartudgave af Hamlet.

Medens Handlingen hos Saxo og i Belleforest »Histoires Tragiques« er henlagt til Jylland, lader Shakespeare sit Drama foregaa i Helsingør. Han har ikke kendt Lokaliteterne af Selvsyn, hvad der ogsaa bekræftes af flere Unøjagtigheder i Stedsangivelserne, men han har sikkert sit Kendskab til Byen og Slottet fra et Par Skuespillerkammerater, der havde været i Danmark, hvor de paa Kronborg havde optraadt for Frederik II. Tiden er da ogsaa nærmest Frederik II's og Shakespeares egen, og slet ikke fra Danmarks Sagtid.

Skuespillet begynder en sort Nat paa Kronborgs Volde. Vagtposterne er optaget af, at der i nogle Nætter har vist sig et Genfærd i Skikkelse af deres nylig afdøde Konge. Prins Hamlet, der har været paa Studieophold i Wittenberg, er hastigt kaldt hjem ved Efterretningen om sin Faders Død, og ved Hjemkomsten finder han til sin Forbløffelse og Harme Moderen, Dronning Gertrud, gift med Claudius, den afdøde Konges Broder. Vagtposterne, der er tro mod deres afdøde Konges Søn, fortæller Hamlet om Genfærdet, og under et Ophold paa Voldene oplever Hamlet selv at se sin afdøde Faders Aand. Genfærdet kalder Hamlet til Side og fortæller ham den rette Sammenhæng om sin Død: Claudius er Morderen. Genfærdet tager det Løfte af Hamlet, at han skal hævne sin Faders Død. Hamlet er rystet, fortvivlet og opbragt. Ikke blot er hans elskede Fader myrdet koldt af sin egen Broder, men Dronningen, Hamlets Moder, er medskyldig, hun har bedraget sin Mand og nu giftet sig med hans Morder.

Hamlet er nu kun optaget af Hævntanker, men han tvivler. Han grubler paa den Opgave, han har paataget sig, men han er usikker. Shakespeare forsøger at overbevise os om, at Genfærdet er en Realitet, men alligevel maa Hamlet tvivle. Heri ligger det fundamentale i det storslaede Drama, der nu udspiller sig; denne unge Kongesøn, der er optændt af Vrede og Hævn, men maa gruble, saa han til sidst selv gaar til Grunde. Der er stor Forskel paa Saxos Amled-Skikkelse, der er fremstillet som en beslutningsdygtig Helt, og Shakespeares svage, vankelemodige Hamlet, der langt fra er nogen Helt. Et fælles Træk er det, at Hamlet anstiller sig som gal for ikke at vække Kongens Mistanke om Hævn. Men Shakespeare har gjort det med

Hamlets Statue.

H. Hauch fot.

en dybere Baggrund, idet han lader den dobbelte Mening, der er i alle hans Ord, og den forvirrede Tale, han fører, være Udtryk for hans Fortvivelse og Tungsind. Da Kongen fatter Mistanke til Hamlets Vanvid, overtaler han sin Raadgiver Polonius til at lade Prinsen udspejle gennem Ofelia, Polonius' Datter, hvem Hamlet er forelsket i. Ofelia gaar modstræbende ind paa Planen, skønt hun elsker Hamlet, og ved et Møde giver hun ham hans Gaver tilbage. Hamlet føler sig svigtet af hende og støder hende fra sig i Vrede. Da en Skuespillertrup kommer til Slottet, lykkes det Hamlet at instruere dem i en dramatisk Si-

tuation, som er Mage til den Handling, Kongen og Dronning Gertrud har begaaet. Da Kongen ved Opførelsen røber sig gennem sine Reaktioner, føler Hamlet sig sikker i sin Sag. Hans Farbror er virkelig Morderen. Da Moderen vil formane Hamlet i Enrum, opdager Hamlet, at de bliver beluret, og han dræber Spionen, der viser sig at være Polonius. Genfærdet viser sig igen for Hamlet og kræver Hævn, men han tøver. Kongen er klar over Hamlets Planer og sender ham paa en Rejse til England sammen med to Adelsmænd, der medbringer et Brev til den engelske Konge, som opfordres til at ombringe Hamlet. Men som hos Saxo opdager Hamlet Brevet, retter Indholdet og kan hurtigt vende hjem.

Hjemme er Ofelia i Sorg over sin Faders Død og Hamlets Forstødelse blevet grebet af Vanvid. Et af Stykkets Højdepunkter er Ofelias gribende Vanvidsscene. Hamlet vender tilbage og kommer over Kirkegaarden, netop som man er ved at grave en Grav. Han finder et Kranium af Kongens Hofnar Yorick og betragter det, da man i det samme kommer for at begrave Ofelia, der i et Anfald af Vanvid har berøvet sig Livet. Ved Graven møder Hamlet Ofelias Broder Laertes, der vil hævne sin Fader og sin Søster. Kongen arrangerer en Duel mellem de to og giver Laertes en forgiftet Kaarde. Ved Kampen saarer de to hinanden dødeligt, Dronningen tager Gift, og Tragedien slutter med, at Hamlet naar at dræbe Kongen, inden han dør.

Tragedien er meget dramatisk og handlingsmættet, men det, der griber os stærkest, er de menneskelige Følelser, som Shakespeare lader sine Personer vise. Hamlets Tragedie er hans Usikkerhed og Tvivl, ikke hans Død, men hans Søgen efter en Mening med Tilværelsen. Georg Brandes siger om Hamlet: Han er det moderne Menneske! Netop derfor er Shakespeare saa genial i sin Kunst, netop derfor kan han tale til os i Dag.

I Tohundredaaret for Shakespeares Død, 1816, blev »Hamlet« opført i Kronborgs Kasematter, og i Aarene før og efter den anden Verdenskrig, 1936–39 og 1946–52, har »Den nationale Friluftsscene« opført »Hamlet« i Kronborgs Slotsgaard.

I Marienlyst Slotspark er der som Mindesmærker over det

Ofelias Statue

H. Hauch fot.

verdensberømte Drama foran Slottet opstillet to Statuer af Hamlet (1937) og Ofelia (1938), udført af Billedhuggeren *Rudolph Tegner*. »Hamlets Grav« i Parken bag Slottet er en Mindegrav, der ikke har Tilknytning til hverken Hamlet eller Shakespeare.

I den saakaldte lille Forgaard ved Kronborgs Hovedportal er opsat en Mindetavle for Shakespeare; den bærer Digterens Portræt i Relief, udført efter Monumentet over ham i Kirken i Stratford-on-Avon, hvor han ligger begravet, samt Indskriften:

SAGNET FORTÆLLER OM EN KONGESØN AMLETH
DER LEVEDE I JYLLAND FØR VIKINGETIDEN.

SAXO NEDSKREV I MIDDELALDEREN HANS SAGA.
SHAKESPEARE GENDIGTEDE I RENAISSANCEN
HAMLETS SKÆBNE OG KNYTTEDE DEN TIL DETTE STED.
HAN SIKREDE DERVED DEN DANSKE PRINS
EVIGT RY OG BRAGTE HELSINGØRS NAVN
OVER VERDEN.

N. G.

II

Erik af Pommern.

Sildefiskeriet i Øresund var i Middelalderen en betydelig Indtægtskilde for den danske Konge, der fik Afgifter af Skaanemarkederne, hvor Sildene blev landet og behandlet til Eksport. Da Sildestimerne i Begyndelsen af 1400-Tallet trak længere mod Nord, og Fiskeriet som Følge deraf næsten ophørte, søgte Kongen at finde Udveje for at skaffe sig Indtægter paa anden Maade. Opmærksomheden blev herunder rettet mod Trafikken paa Øresund, der ikke aftog væsentligt paa Grund af den aftagende Handel paa Skaanemarkederne, men snarere tiltog takket være stigende Handelsamkvem med Østersølandene. Tanken om en Øresundstold var derfor ret nærliggende.

For at kunne beherske Sundet anlagde *Erik af Pommern* i 1420erne paa det smalleste Sted to Borge, en i Helsingør, der fik Navnet Krogen eller Ørekrog, og en i Helsingborg med Taarnet Kärnan. 1429 indførte han Øresundstolden, hvorefter hvert Skib, der passerede gennem Sundet, skulde betale en Afgift til Kongens Kasse. Denne Sundtold blev opkrævet lige til 1857.

Øresundstolden var Skyld i, at Helsingør oplevede en Blomstringstid i de følgende Aarhundreder. Kort forinden Sundtolden blev indført – i 1426 – havde Erik af Pommern givet Byen nye Købstadprivilegier, og for at faa Folk til at bosætte sig i Byen lovede han 10 Aars Skattefrihed til alle, der opførte Stenhus i Byen; Navnet Stengade er endnu et Minde herom. Mange benyttede sig af dette kongelige Tilbud, ikke mindst, da der samtidig fulgte Tilladelse med til at drive Fiskeri i Sundet.

Indirekte hjalp Kongen Byen ved sin fremsynede Købstadlovgivning. Erik af Pommern er den første danske Konge, der for Alvor har taget sig af Købstædernes Forhold. Han bestemte, at Købstæderne skulde have Eneret paa Handel med deres Opland,

Erik af Pommerns Statue.

H. Hauch fot.

idet han 1422 fastslog, at kun Købstadsfolk maatte drive Handel og Haandværk. For at Byerne ikke skulde komme under for stærk Indflydelse af Hansestæderne bestemte han, at Udlændinge, der vilde drive Handel i danske Købstæder, enten maatte søge Borgerskab eller benytte danske Købmænd som Mellemandlere.

For Kirker og Klostre interesserede Erik af Pommern sig meget. I Helsingør støttede han Oprettelsen af tre Klostre: St. Nicolais Kloster (Sortebrødre), St. Annas Kloster (Graabrødre) og St. Marie Kloster (Karmelitermunke).

Erik af Pommern var en dygtig Konge, men han overvurderede undertiden sin Magt, og da han i Længden ikke kunde klare sig i Kampen mod de holstenske Grever og Hansestæderne, frasagde han sig i 1438 Kronen og bosatte sig paa Gotland. Aaret efter blev han afsat af Rigsraadet. I 1449 rejste han til Pommern, hvor han døde 1459.

Ved 500-Aars Jubilæet for Erik af Pommerns Købstadsprivilegier til Helsingør blev der paa Axeltorv afsløret en Mindebrønd med Statue af Kongen, udført af Billedhuggeren, Professor *Utzon-Frank*. Mindesmærket bærer følgende Indskrift:

MIT HAAB STAAR TIL HAVET

Byens Borgere og Ny Carlsbergfondet rejste 1926
denne Brønd.

Den 2. Juni 1426 gav Kong Erik Helsingør Privilegier som Købstad. Han indførte paa samme Tid Øresundstolden samt byggede Slottet Krogen og Karmeliterklosteret.
Øresundstolden ophævedes 1857.

1574 og følgende Aar nedrev Frederik II Slottet Krogen og byggede paa samme Sted Kronborg Slot og Fæstning.

N. G.

III

Karmeliterhuset.

I Sundtoldtiden kom mange udenlandske Søfolk til Helsingør, hvor bl. a. Karmelitermunkene øvede Velgørenhed mod fattige og syge. Til Sygehus for fattige Søfolk opførte Munkene i 1516 en Bygning Sydvest for deres Kirke og Kloster. Denne ældste Del af Karmeliterhuset er let at kende fra det øvrige Kompleks ved at være opført af røde Munkesten i Munkeskifte. Bygningen blev i 1632 forhøjet. Huset, der lige til 1902 har tjent som Fattiggaard, rummer nu *Nordsjællands Centralbibliotek*.

Paa Bygningens sydøstlige Hjørne findes en Sandstensniche, der har baaret en Helgenfigur, formodentlig St. Gertrud, der var de fremmede Søfolks Skytshelgen. Nichen er den eneste udvendige bevarede i Danmark.

Paa Karmeliterhuset har *Helsingør Turistforening* ladet opsætte en Bronzetavle med følgende Indskrift:

KARMELITERHUSET
PAABEGYNDT 1516
AFSLUTTET 1632
HOSPITAL OG FATTIGGAARD

N. G.

IV

Strandgade 27.

Helsingørs ældste Bindingsværksbygning er beliggende i Strandgade 27 paa Hjørnet af Skyttenstræde. Det bærer paa en

Stolpe til højre for Indgangsdøren Aarstallet 1577. I Ejendommen har været Værtshus med det morsomme Navn »Peter i Ankerets Datter«. Værtshuset har som Bomærke benyttet et Anker. Paa Bygningen har *Helsingør Turistforening* opsat en Mindeplade med Inskriptionen

VÆRTSHUSET
»PETER I ANKERETS DATTER«
OPFØRT 1577

N. G.

V

Didrik Buxtehude

Den berømte Organist og Komponist *Didrik Buxtehude* stammer fra Helsingør, hvor hans Fader, *Hans Jensen Buxtehude*, var Organist ved St. Olai Kirke 1642–71. Familienavnet tyder paa, at Slægten er indvandret fra den gamle Hansestad Buxtehude Sydvest for Hamborg, men den har i flere Generationer boet i Helsingør.

Didrik Buxtehude er født 1637, vistnok i Helsingborg, hvor Faderen først virkede som Organist. Senere, da Faderen fik det større Embede som Organist ved St. Olai Kirke, flyttede Familien til Helsingør, hvor den fik Bolig i »Organistens Residens«, St. Annagade 6. Didrik, der havde arvet Faderens musikalske Anlæg, fik i denne en fortræffelig Lærer, men ogsaa den kendte Organist *Johan Lorenz* ved St. Nikolaj Kirke i København har været hans Læremester. Som Faderen begyndte han sit Virke i Helsingborg, hvor han var Organist ved Mariekirke i Krigsaarene 1657–60. Da Skaane blev afstaaet til Sverige efter Krigen, søgte Buxtehude tilbage til Helsingør, hvor han snart efter blev ansat som Organist ved den anden af Helsingørs Kirker, St. Marie. Her virkede han 1660–67.

I 1668 blev han kaldet til Organist ved Marienkirche i Lübeck, hvor han efterfulgte den bekendte Organist *Franz Tunder*, hvis Datter Anna Margrethe han for øvrigt giftede sig med. Foruden Organistembedet var Buxtehude »Werkmeister« ved Kirken, d. v. s. han havde Opsynet med de kirkelige Skatte og Kunstgenstande, og han var medvirkende ved Opstillingen af den berømte »Todentanz« i 1701.

Buxtehude blev snart en højt værdsat Organist og Komponist. Han arrangerede Kirkemusikafiteter, »Abendmusiken«, hvor han i Adventstiden hver Søndag umiddelbart efter Gudstjenesten samlede vældige Tilhørerskarer til Koncerter, hvor han fremførte berømte Kantateværker og egne Kompositioner, baade Kantater og Orgelværker, som han havde komponeret netop til disse Koncerter.

Lübeck blev paa Grund af Buxtehudes Koncerter snart anset for en af Nordtysklands vigtigste Musikbyer og Buxtehude selv for en af Barokmusikkens største Orgelkomponister. *Händel* besøgte ham, og *Johan Sebastian Bach* vandrede i 1705 over 50 Mil fra Arnstadt i Thüringen til Lübeck for at høre den berømte danske Organist. Bach var saa betaget, at han opholdt sig i 3 Maaneder i Lübeck, skønt han kun havde faaet Orlov i fire Uger. Buxtehude døde i Embedet 1707.

Til Minde om den store danske Organist og Komponist har *Helsingør Turistforening* i 1951 opsat en Mindeplade paa Ejendommen St. Annagade 6:

HER BOEDE KOMPONISTEN
DIDRIK BUXTEHUDE
ORGANIST VED
ST. MARIE KIRKE 1660—68

N. G.

VI

Mads Holm.

Helsingør Skibsværft og Maskinbyggeri er grundlagt 1882 af Skibsreder *Mads Christian Holm*. Han blev født 1827 i Nykøbing Mors, hvor han voksede op under fattige Kaar. Han blev uddannet som Skibstømrer og drog efter Læreaarene til Udlandet. Han opholdt sig i en Aarrække i Australien og Amerika, hvor han lagde Grunden til sin Formue. Han vendte hjem 1863 og drev i nogle Aar Skibsbyggeri i Aabenraa. I 1871 kom han til København, hvor han Aaret efter grundlagde Dampskibsselskabet Norden. Han fik Interesse for Jernskibsbyggeri, som han saa en stor Fremtid i, og i 1882 oprettede han *Helsingør Jernskibs- og Maskinbyggeri A/S*, som han ledede til sin Død i 1892. Han ligger begravet i sin Fødeby, men foran Skibsværftet i Helsingør

er rejst en Mindesøjle for ham. Den bærer foroven en springende Delfin med et Skib. Paa Søjlen læses:

MADS HOLM
HELSINGØR
JERNSKIBS- OG
MASKINBYGGERIS
GRUNDLÆGGER

M. C. Holms Liv og Virke er behandlet i »Kultur og Folke-
minder« X, 1958, Side 3–30.

N. G.

VII

Løvemomentet.

I Sundtoldens Tid maatte Skibene ankre op paa Helsingør Red, medens Skipperen sejlede ind for at betale Sundtoldafgiften paa Øresunds Toldkammer, der laa helt nede ved Havnen. 3 Aar efter Sundtoldens Ophævelse 1857 blev den smukke Toldkammerbygning nedrevet, ligesom et Springvand foran Bygningen blev sløjfet. Paa det Sted, hvor Toldkammerbygningen havde ligget siden 1740, rejstes i 1910 et Mindesmærke med en Løvefigur fra den nedlagte Fontæne. Løven bærer et Skjold med Frederik VI's Navnetræk og Aarstallet 1829. Paa Fodstykket læses:

GENREJST PAA ØRESUNDS TOLDKAMMERS
PLADS AAR 1910

N. G.

VIII

Genforeningsmindesmærket.

I Helsingørs sydlige Udkant laa der tæt ved Kongevejen et vanskøttet Anlæg, der gik under Navnet Det gamle Jernbaneanlæg. Dette Anlæg blev imidlertid reguleret, sat i Stand og indhegnet saaledes, at det paa værdig Maade kunde give Plads for det Genforeningsmindesmærke, der blev indviet den 9. Maj 1921. Der var samlet 2000 Mennesker, da Festen indledes med Hornmusik, hvorefter Kommuneskolens Børn istemte Sangen »Slumrer sødt i Slesvigs Jord«, hvad der gjorde et saadant Indtryk paa Tilhørerne, at de umiddelbart stemte i med. Efter Sangen traadte

Genforeningsmindesmærket. H. Hauch fot.

Direktør *Fr. Hansen*, der baade havde bekostet Anlæggets Istandsættelse og Mindesmærkets Rejsning, frem og holdt Afsløringstalen, idet han mindede om Sønderjydernes Kamp og Udholdenhed. Derefter faldt Dækket for den 8 Meter høje Sandstensobelisk, paa hvis Forside læses:

TIL MINDE OM GENFORENINGEN
DEN 15. JUNI 1920

Paa Bagsiden staar:

SLUTTER KREDS OG STAAR FAST
ALLE DANSKE MÆND

Paa venstre Side:

MODERSMAALETS STÆRKE BAAND
DROG DIG UD AF FREMMED HAAND

Paa højre Side:

HJERTER, SOM I TROSKAB LUE,
MOD, SOM DØDEN EJ KAN KUE

Borgmester *P. Christensen* modtog paa Byens Vegne Mindesmærket og takkede for den store Gave. Monumentet er tegnet af Arkitekt *Krøier* og udført af Sten- og Billedhugger *Sørensen*.
A. U.

IX

Stengade 46

Den 26. August 1943 – en af de bevægede Dage før det afgørende Brud med den tyske Besættelsesmagt – blev to Danske skudt ned af Tyskerne paa Stengade ud for Nr. 46. Helsingør Kontantforretning har ladet opsætte en Mindeplade paa Stedet, hvor de to Mænd blev dræbt. Pladen, der sidder paa Fortovet inde ved Forretningens Vindue, bærer Indskriften:

HER FALDT 26. AUGUST 1943
JOHN RIISGAARD NIELSEN
OTTO NIELS EMANUEL JUEL

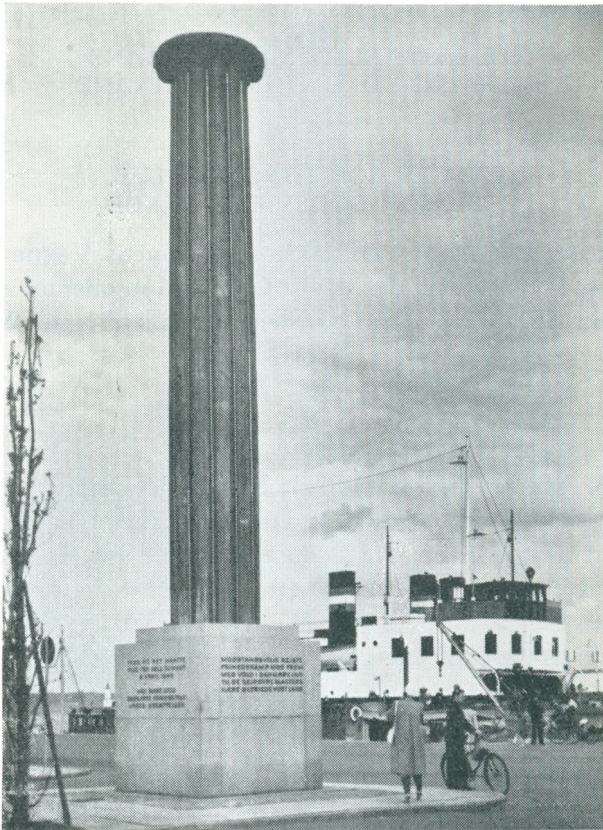
N. G.

X

Sveasøjlen

Til Minde om den Hjælp, der fra svensk Side blev ydet til danske Flygtninge under 2. Verdenskrig, er der paa Havnepladsen i Helsingør i 1947 rejst en Søjle med Lysrør, der tydeligt ses i Helsingborg. Søjlen, der er 11,75 m høj, er udført af Billedhuggeren *Elo*; den bærer en Indskrift, forfattet af Borgmester *Peder Christensen*:

FRED OG RET MAATTE
VIGE FOR VOLD OG MAGT
9. APRIL 1940
MEN RANK STOD
DANMARKS KONGE OG FOLK
UNDER BESÆTTELSEN

Sveasøjlen.

Larsen fot.

KRIG SPALTEDE NORDEN
MEN HJERTEBAANDET
MELLEM DE NORDISKE
FOLK BESTOD OG JULE-
BAALETS FLAMMEHILSEN
LYSTE OVER ØRESUND
FRA KYST TIL KYST OG
FRA HJERTE TIL HJERTE

MED BRODERHAAND OG
VENNESIND GAV SVERIGE
FRELSE TIL DANMARKS
FLYGTNINGE . UDRUSTEDE

DEN DANSKE BRIGADE DER
LANDSATTES I HELSINGØR
PAA FRIHEDSDAGEN
5. MAJ 1945

MODSTANDSVILJE REJSTE
FRIHEDSKAMP MOD FREM-
MED VOLD I DANMARK IND-
TIL DE SEJRENDE MAGTERS
HÆRE BEFRIEDE VORT LAND

N. G.

HILLERØD

XI

Compenius

I Frederiksborg Slotskirke findes der foruden det store Orgel, der benyttes til Gudstjenesterne, et mindre, der anvendes til Koncerter og ved andre særlige Lejligheder. Det benævnes *det historiske Orgel* eller *Compeniusorgelet*. Dets Bygmester er *Esaias Compenius*. Han er Tysker og født 1560. Compeniusslægten var Orgelbyggere i flere Generationer. Om deres Sind og Anlæg hedder det: »De var stærke Kunstnerpersonligheder, temperamentsfulde, egensindige, ikke altid lette at omgaas og ikke ubetinget bestandige. De var ærgerrige, og de var kloge i deres Kunst, baade i teknisk og klanglig Henseende.« Ovennævnte Orgel fuldførte Esaias Compenius 1610, og om dets klanglige Skønhed siger Jens Laumann i sin Bog om »Compeniusorgelet i Frederiksborg Slotskirke«, 1955, at der er »over Instrumentet et aldeles fuldendt Helhedspræg, som med Rette har forbløffet enhver, der har taget det i Øjesyn.« Efter Fuldførelsen blev Orgelet formentlig opstillet paa et Slot i Hessen, og herfra blev det den 10. April 1617 sendt til Danmark som en Gave til *Christian IV* og anbragt paa Frederiksborg Slot. Compenius fulgte senere efter og hjalp til med Opstillingen, men under Opholdet i Hillerød blev han syg og døde. Han blev begravet paa den gamle Kirkegaard, hvor nu bl. a. Raadhuset findes. Paa Raadhushavens Sydmur er der til hans Minde indsat en Bronzeplade med følgende Indskrift:

ORGELBYGGEREN
ESAIAS COMPENIUS
DØDE I HILLERØD I AARET
1617
OG BLEV BEGRAVET PAA DETTE STED

A. U.

XII

Peder Hersleb

Peder Hersleb var en norsk Præstesøn, født i Trondhjem Stift 1689. Fjorten Aar gammel blev han Student fra Trondhjem Skole. Ved Universitetet i København belønnedes han for sin store Flid. Efter at han 1707, atten Aar gammel, havde taget teologisk Attestats, rejste han tilbage til sit Hjem, hvor han i 6 Aar underviste sine yngre Søkende. Trods Faderens Opfordring ønskede han ikke at blive Præst paa Grund af det store Ansvar, der var forbundet med denne Virksomhed. 1713 ledsagede han sin Broder til København, hvor han tog Magistergraden med Ære. Uden eget Vidende blev han foreslaaet til Feltpræst ved Tropperne i Holsten og ansaa det nu for Guds Vilje, at han skulde være Præst. P. H. tilbragte derefter 4 Aar i Hertugdømmerne og Nordtyskland. Blandt sine Tilhørere havde han *Frederik IV*, der fandt Behag i hans Prædiken og uventet kaldede ham til Slotspræst ved Frederiksborg og Sognepræst i Hillerød og Herlev. P. H. havde Hoffets Gunst og fandt derfor god Støtte ved Gennemførelsen af de betydningsfulde Fremskridt, han efterhaanden blev Ophavsmand til. Han fik saaledes Byens Fattigvæsen reorganiseret fra Bunden, han gav Stødet til, at der 1726 i Byen, Slotsgade 23–25, blev oprettet et Hospital for »spektakuløse« Mennesker, og gennem en Ansøgning om Oprettelsen af en Skole i Annekset Herlev gav han Anledning til Starten af *Frederik IV's* 240 Skoler paa Rytterdistrikterne. 1725 blev han af Kongen udnævnt til Hofprædikant i København, 1730 var han til Stede ved *Frederik IV's* Dødsleje i Odense. Efter i 7 Aar at have været Biskop i Aggershus Stift blev han 1738 Biskop over Sjællands Stift. Han betonedede gerne »det med Præstegerningen forbundne tunge Ansvar og ivrede ofte mod Præsternes Magelighed,« siger *Bjørn Kornerup*. P. H. var i det hele en fremragende Kirkens Mand. Han døde 1757.

Det var da ikke uden Grund, at *Frederiksborg Amts historiske Samfund* 1922 ønskede at mindes denne Mand ved over Hillerød Præstegaards Dør at lade indsætte en Tavle i Muren med følgende Indskrift:

HER BOEDE
PRÆSTEN PEDER HERSLEB
FRA 1718 TIL 1724
HAN VAR FATTIGES VELGØRER
SYGES HJÆLPER
SKOLEBØRNS TALSMAND

A. U.

XIII

Classens Mindesten ved Sandviggaard

I et Hjørne af Sandviggaards Have ved Hillerød staar en gammel Sandstensstøtte til Minde om *J. F. Classen*. Den er rejst af hans gode Ven General *Wilhelm von Huth*, som 1790 havde erhvervet Gaarden, efter Sigende med økonomisk Hjælp af Classen. De to Mænd havde længe i Forvejen haft Forbindelse med hinanden; v. Huth, der sammen med Prins *Carl af Hessen* var indkaldt til Danmark 1765, havde konstrueret et Skytssystem, der i lange Tider kom til at præge Kanonproduktionen paa Frederiksværk, og dette blev Indledningen til et livslangt Venskab. En af Bakkerne i Arresødals Have kom saaledes til at hedde »Huths Høj«. Ved Classens Død 1792 satte von Huth da sin Ven dette Minde. Støtten, der er let tilspidset, har paa Midten paasat en svær Terning, hvor et tomt, fordybet Cirkel­slag synes at være bestemt til en nu forsvundet Portrætmedaljon. Stenen har latinsk Indskrift paa Topstykket: »In Memoriam dignissimi et carissimi amici« (Til Minde om den værdigste og mest elskede Ven); om det tomme Portrætfelt staar: »General Classen«, og paa Fodstykket Aarstallet 1792. Det er altsaa en Vennesten i Tidens følsomme Stil, saadan som det var almindeligt i Slutningen af det 18. Aarhundrede.

J. St.

XIV

Madvig

Johan Nicolai Madvig var Bornholmer, født 1804 i Svaneke, hvor hans Fader var By- og Herredsskriver. Drengen viste sig

at være usædvanlig godt begavet, han kom hurtig saa vidt, at han kunde hjælpe Faderen med Kontorarbejdet, og Byfogden paatog sig uden Vederlag at vejlede ham til dansk juridisk Eksamen. Men 1816 døde Faderen og efterlod sig Enke og en Flok Børn i smaa Kaar. For at skaffe Føden til Familien maatte Enken virke som Kogekone hos Venner og Bekendte. For Johan Nicolai, der led af »den heftigste og voldsomste Længsel efter en højere aandelig Uddannelse,« var Udsigterne alt andet end lyse, men saa hændte det, at en baade rig og velgørende Dame i København lovede at betale Halvdelen af hans Ophold i en By med Latinskole. Saaledes gik det til, at han 1817 kom til Hillerød, hvor han blev indmeldt i Frederiksborg Skole og sammen med to Amtmandssønner fra Bornholm indlogeret hos Hospitalsforstander *Dahlerup*, Slotsgade 23, hvor de fik Bolig i et Værelse paa Kvisten. Fra J. N. Madvigs »Livserindringer« ved vi lidt om, hvordan Hillerød tog sig ud i den trettenaarige Drengs Øjne. Byen havde et stille Præg. Mest bemærkelsesværdig var, skriver han, Latinskolen, Slottet med de dejlige Naturomgivelser, samt Garnisonen, der bestod af en Eskadron Husarer, hvis yngre Officerer naturligvis spillede Hovedrollen i Byens Selskabsliv. Det var i Aarene efter Statsbankerotten 1813, og i Skolen mærkedes Fattigdommen overalt. Naar Madvig og andre af Skolens Disciple uden for Skoletiden kom til Skolens Rektor, Professor *Bendt Bendtsen*, »denne for mig og mange andre uforglemmelige Mand,« traf de ham i en Skolestue, der oplyst af et ensomt Tællelys tjente ham som Arbejdsværelse. Her stod den lærde Rektor, iført en tarvelig Kappe, der var holdt sammen med et Stykke Reb, og rettede Johan Nicolais Stile, samtidig med, at han søgte at holde Modet oppe i den noget forsagte Dreng. Madvig kom godt ud af det med sine Kammerater, men Fattigdommen pinte ham stadig. Penge til Fornøjelser, f. Eks. Danseskole, kunde ikke fremskaffes, Klæderne blev luvslidte, Bøger kneb det ogsaa med, og Drengen vidste, at derhjemme maatte Moderen, der havde fire mindre Børn at forsørge, paalægge sig store Savn for at skaffe ham det nødvendigste. Upaavirket af Byens kvindelige Skønheder var han ikke. Udtrykket »de tredive Tyranner« opstod netop i hans Skoletid, men naturligvis var den højtbevagede, men fattige Latinskoleelev Luft for dem. Da

han gik til Præsten, deltog ligeledes to Piger, der var Døtre af en adelig Familie, i Undervisningen. De kom sammen med Præsten ind i Stuen, hvor de jævne Familiers Børn i Forvejen havde forsamlet sig. 1820 forlod Madvig Skolen, han tog – som det var at vente – Studentereksamen med Udmærkelse, og fra nu af gik det fremad i raske Skridt paa den akademiske Bane: filologisk Eksamen, Magistergraden, Doktorgraden, Professor i klassisk Filologi, ja, og saa blev Madvig tilmed Politiker, valgt paa Bornholm til Medlem af den grundlovgivende Rigsforsamling 1848, Medlem af Folketinget 1848–53 og af Landstinget 1853–74, endvidere Kultusminister 1848–51. Han sluttede sig nærmest til det nationalliberale Parti. Som Kultusminister havde Madvig et Par Oplevelser, der bragte Mindet om Skoletidens Hillerødskønheder i Erindring. Da han 1850 var til Taffels paa Frederiksborg Slot, fik han den Dame til Bords, som var Moder til de to fornemme Piger, han havde gaaet til Præst sammen med. Madvig lod ved den Lejlighed et Par Ord falde om det stille Sværmeri, han i sin Tid havde næret for sin Borddames smukke Døtre. Ligeledes som Kultusminister fik han engang Brev fra en Præstekone i Jylland, der mindede ham om deres fælles Hillerødtid, hun var netop en af »Tyrannerne« og lagde nu et godt Ord ind for sin Mand, der søgte et Embede paa Sjælland. Det glædede Madvig at kunne svare, at hendes Mand efter alle Regler var den nærmeste til det omtalte Embede. – Madvig blev en berømt Videnskabsmand inden for den klassiske Filologi. Han udgav en latinsk Sproglære, som bruges ved Universitetet endnu, og en græsk Sproglære, der begge blev oversat til mangfoldige Sprog. En lang Række videnskabelige Arbejder med latinske Emner var han ligeledes Ophavsmand til. Madvig døde 1886.

Hillerød glemte ikke, at denne berømte Videnskabsmand havde haft sin Skoletid der i Byen. *Hillerød Turistforening* lod 1910 indsætte en Mindetavle i Huset, Slotsgade 23, med følgende Indskrift:

HER BOEDE
SPROGFORSKEREN
JOHAN NICOLAI MADVIG
I SIN SKOLETID
1817–20

»FORDI VI ERE FÆRRE,
ERE VI IKKE RINGERE.«

A. U.

XV

Frederik VII's Statue

Den 6. Oktober 1880 blev Frederik VII's Statue afsløret paa Torvet i Hillerød. Det var de danske Vaabenbrødre i Frederiksborg Amt, der i sin Tid havde fremsat Tanken om at rejse et saadant Mindesmærke. Afdøde H. V. Bissen havde modelleret Statuen, der forestillede Kongen saadan, som han i det daglige færdedes paa Slottet og i Byen. Statuen blev støbt i Bronze af H. V. Bissens Søn *Vilhelm Bissen*, og nu var den blevet anbragt paa et højt Fodstykke, saa den havde Slottet som Baggrund. Afsløringen blev en af Byens store Dage, og hertil medvirkede i væsentlig Grad Stedets Præst, Digteren *C. Hostrup*. Flagene vajede, og flere Tusinde Mennesker var samlet, da Festen aabnedes med Hornmusik, og Tonerne til »Danmark dejligst Vang og Vænge« lød ud over Byen. Til Festen havde Hostrup skrevet en Kantate, hvortil Slotsorganist *Joseph Glæser* havde sat Musik. Man sang nu første Del af Kantaten, hvoraf første Vers lyder saaledes:

Der rulled en Strøm mod det høje Slot,
et Folk i Nød og Harme,
men da det stod for sin høje Drot,
saa faldt han i deres Arme.
»Jeg tror paa Eder — tror I paa mig
til Ære og Frihed gaar vor Vej.«
Og saa var det godt, og saa blev det Vaar —
Aldrig det glemmes, mens Danmark staar.

Efter at denne Del af Kantaten var afsunget, holdt Hostrup Afsløringstalen, der Gang paa Gang blev afbrudt af Bifald. Talen lød saaledes

»Da Frederik den Syvende ved sin Tronbestigelse tog sig det Valgsprog »Folkets Kjærlighed min Styrke«, mødte han næppe stor Kærlighed, saa det kunde synes meget dristig valgt, hvis det ikke var en ydmyg Erkendelse af, at han ingen Styrke havde i sig selv og kun kunde vinde den ved at blive elsket af sit Folk. Men det hørte med til den forunderlige Lykke, der fulgte med

Frederik VII.
Malet af D. Monies (Frederiksborgmuseet).

ham som Konge, at Valgsproget kom til at passe Tomanedersdagen efter, saa han i et Nu vandt sit Folks Kjærlighed og blev stærk derved. Ja, det var ved et Ord, det Ord, der er mindet om i den afsungne Sang, da han til Hovedstadsbefolkningen, der fuld af Bekymring søgte op til Kristiansborg Slot, svarede: »Naar De vil have samme Tillid til Deres Konge, som jeg har til mit Folk, saa vil jeg være Dem en Leder til Ære og Frihed.« Thi derved var Folkets Hjerte vundet, at dets Konge troede paa det og ikke krævede større Tillid, end han selv gav, og dermed

blev et nyt Forhold mellem Konge og Folk grundlagt her i Danmark. Ja, at Kongen, da Folket ukaldet trængte sig op til ham, indrømmede dets Ret til at have en Mening om, hvad Landets Tarv krævede, og ikke deri saa et Angreb paa sin egen Højhed, at han forstod, at det var Kjærlighed til Fædrelandet, der drev dem, og indrømmede, at han kun kunde tjene det ved, at hans Folk støttede ham, det kastede paa een Gang Glans over Frederik den Syvende som vor første virkelige Folkekonge i den nyere Tid. Det skyldes ganske vist ikke blot hans Troskab mod dette Ord, det var jo ogsaa hans sjældne Lykke, at han virkelig blev sit Folks Leder til Ære og Frihed, men allerede ved at udtale sin gode Vilje dertil blev han den Konge, vi dengang trængte til. Og naar vi, der som voksne levede med i den Tid, skal gøre Regnskab for den yngre Slægt, hvorfor vi rejser Mindestøtter for denne Konge, der hverken var stor som Statsmand eller Krieger, og som Menneske havde sine kendelige Brøst; naar man spørger os, hvad der da var hans Styrke, saa svarer vi, det, som han selv har angivet i sit Valgsprog: Folkets Kjærlighed og intet andet, intet i ham selv uden det, at han var i hjertelig Overensstemmelse med sit Folk, ja, saa minder vi helst om den 21. Marts 1848, thi da blev Frederik den Syvende til, da blev den Pagt sluttet mellem Konge og Folk, hvoraf baade Grundloven og den ærefulde Krig var de første Frugter, da oprandt den ny Tid, den hvori vi nu lever.

Og vil man saa sige, at det endnu ikke er bevist, at den ny Tid er bedre end den gamle, saa maa vi vel indrømme, at det fulde Bevis derfor kan først Fremtiden føre, men vi maa tillige bemærke, at den gamle Tid var udløbet, og der maatte gaas over til en ny, hvis Danmark skulde have en Fremtid. Og at Overgangen saa skete her, som faa andre Steder paa Jorden, uden al den Uret og alle de Ulykker, som plejer at følge med Overgangstiderne, at Konge og Folk straks og helt enedes derom, det skyldes intet Menneske saa meget som Frederik den Syvende, det er hans uvisnelige Ære. Han gjorde villig det store Skridt, som altid ellers falder Enevoldskongerne saa svært, ned til sit Folk, og saa viste det sig, at han blev ikke mindre derved, han blev meget større, end han ellers som Menneske og Konge kunde være blevet, idet han rundelig gav Folket af sin arvede

Magt, gav han sig rig, medens saa mange andre Fyrster har taget sig fattige. Derfor skal man ikke undres over, at der aldrig var nogen dansk Konge, for hvem der rejstes saa mange Mindesmærker som for ham, thi det er ikke, fordi han var den bedste eller den dygtigste, men fordi han var den første, der fuldtud vedkendte sig, at han ikke søgte sin Styrke i sin arvede Magt, men i Overensstemmelse med sit Folk, i det gensidige Tillidsforhold, hvori han stod til det, og paa den Plads i Folkets Midte, som Danmarks Konger med ham begyndte at indtage, maa de ogsaa staa Folkets Hjerter nærmere end før. Vi har visselig haft Konger før, hvis Minde med god Grund bevares med Tak, ogsaa hos den menige Mand, men de ældre Konger var i Grunden ophøjede over Folkets Ros og Tak, nu har det først faaet Ret til at hædre deres Minde, og det er denne Ret, som nu trindt i Landet er blevet brugt.

Det var i Frederiksborg, at Frederik den Syvende havde valgt sit egentlige Hjem som Konge, i Frederiksborg Amt saas han jævnligere end noget andet Sted i Landet, saa det kunde synes at ligge grumme nær, om dets Beboere var de første, der tænkte paa at rejse en Mindestøtte for ham. Imidlertid har Frederiksborgegnen netop som hans Hjem flere Mindesmærker om ham, ja, den har det største Mindesmærke om ham, som overhovedet findes, i Slottet, der vistnok har faaet sit Navn efter en anden Frederik, men var Frederik den Syvendes Hjem mere end nogen anden Konges og i sin nuværende Skikkelse er genopbygget væsentlig til Bolig for ham. Dog vaagnede faa Aar efter hans Død Ønsket om at have hans Billede her, og det skulde da være netop saaledes, som man saa jævnlig havde set ham paa Byens Gader og i dens Omegn, som han til daglig Brug gik og stod. Det skulde, syntes man, kunne ses paa selve Billedet, at det var her, hvor Kong Frederik den Syvende var hjemme, hvor han levede sit daglige Liv og var vant til at færdes, ligesom alle var vant til at se ham. Og et saadant Billede af ham, som de ældre af os saa hyppigt saa ham baade i Købstaden og uden for den for nogle og tyve Aar siden, har en af vore udmærkede Kunstnere formet, og det staar nu her paa Byens Torv, hvor Landboer og Købstadsfolk mødes. Fra nu af skal Frederik den Syvende igen bo i Frederiksborg og ikke tiere flytte herfra, og saa træde

Frederik VII's Statue.
I Baggrunden Frederiksborg Slot.

Jan Steenberg fot.

han da frem for os i sin velkendte, ejendommelige Skikkelse!»

Dækket faldt, og Kongen stod der, hilst af Tusinders Bifald. Man sang den sidste Del af Kantaten, og Festen fortsattes rundt om i Byen til langt ud paa Aftenen. Naturligvis glemte man ikke at betragte den Sokkel, hvorpaa Statuen var anbragt. Paa Sokkelens Forside læste man:

HER VAR HANS HJEM, DA DEN NYE DAG
I DANMARK FØDTES MED TORDENBRAG
DA FOLKET VAAGNEDE MED SIN DROT
OG VAAGNEDE DERFOR SUNDT OG GODT
HER STAAR HAN OG MINDER OM GODE AAR
GUD GIVE SOMMER SOM HAN GAV VAAR!

Verset var af Hostrup. Paa venstre Side staar:
FOLKETS KJÆRLIGHED MIN STYRKE,
21 JANUAR 1848
5 JUNI 1849

Paa højre Side:

6 OCTOBER 1808
15 NOVEMBER 1863
DETTE MINDE REJSTES HAM
AF MÆND OG KVINDER
I FREDERIKSBORG AMT
1880

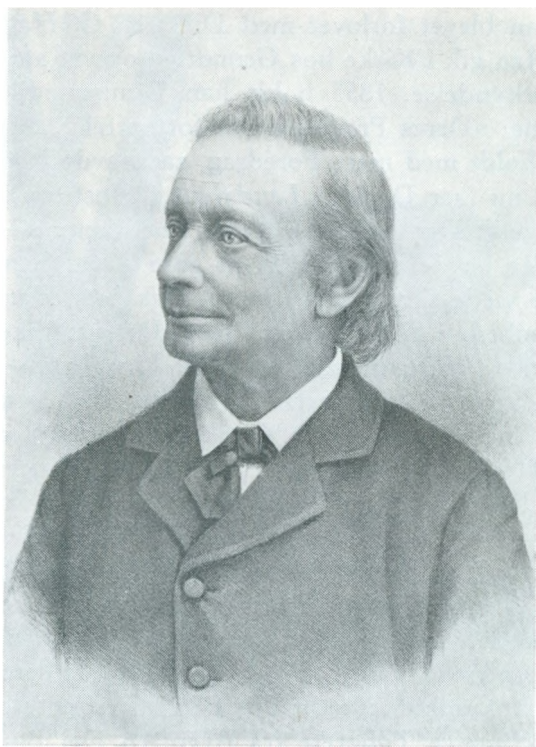
A. U.

XVI C. Hostrup

Jens Christian Hostrup var født 1818 i København. Hans Fader hed *Peder Hostrup* og var Justermester, hans Moder, *Hanne Irgens*, havde første Gang været gift med Købmand *Lars Swane Ingemann*, en Broder til Digteren *B. S. Ingemann*, men han døde tidligt og efterlod sig en Søn, der hed *Edvard*. I *Peder* og *Hanne Hostrups* Ægteskab var der foruden Sønnen tre Døtre, som var enige om at forkæle deres Broder, hvem de betragtede som Familiens Stolthed og Glæde. Huset var ikke overfyldt med Møbler, og derfor havde man ikke svært ved at flytte. Familien boede paa Landet om Sommeren og i Byen om Vinteren. *Peder Hostrup* var en ivrig Naturdyrker, og desuden var han musikalsk. Han spillede Violin og sang Viser. Klub-sangbogen blev pløjet igennem fra Ende til anden, og da han havde været i Teatret og set »Elverhøj«, helmede han ikke, før han kunde alle Sangene i dette Stykke. Naturfølelse og musikalsk Sans arvede *Christian* fra Faderen, fra Moderen derimod Sans for Humor. Naar hun i en Butik eller paa Gaden havde hørt en eller anden bruge et akavet Udtryk, bed hun straks Mærke i det og gengav det, naar hun kom hjem. Men Lykken i det lille Hjem varede ikke. *Peder Hostrup* fik Brystsyege og døde i Efteraaret 1830. Dermed forandredes Familiens Kaar ganske, men *Madam Hostrup* fandt en uvurderlig Støtte i sin Søn af første Ægteskab. *Edvard* havde faaet Plads som Handelskommis, han flyttede nu hjem og stod sin Moder bi i enhver Hen-

seende. *Helge Hostrup* fortæller i sin Bog om Faderen smukt om, hvordan Edvard sørgede for Skolepenge til Christian og Kjoler til Pigebørnene. Et Spørgsmaal af Betydning var Christians Fremtid. Moderen og Edvard blev enige om, at han skulde holdes til Bogen. Pengene maatte vel kunne skaffes. Saa blev Drengen da sat i Metropolitanskolen, hvor han fik en god Ven i den senere Skuespiller *Kristian Mantzius*. Om Skolen sagde Hostrup senere, at den var god, men ikke for god. Lærerne lagde Mærke til Drengen. Mange Aar efter, da Hostrup var Præst i Silkeborg, fik han et Brev fra en af sine Lærere, hvori det hed: »De har altid været os uendelig kær. Jeg glemmer aldrig det Liv, der var i Deres Øjne, da De tilhørte os i Skolen, et Liv der gav os store Forventninger om Dem, hvilke De sandelig ikke har skuffet. Jeg har fulgt Deres Studenteraar og Kandidataar og glædet mig over Dem og mangen Gang i Stolthed sagt: han er en gammel Metropolitan!« I Hjemmet samledes Kammerater og Venner og underholdt sig med hinanden. Det var ikke saa meget Tidens Spørgsmaal, man drøftede, noget saadant var ikke almindeligt dengang. Man legede, i Særdeleshed Ordsprogleg, og snart begyndte Hostrup at skrive smaa dramatiske Situationer, hvoraf nogle fik videre Udbredelse. Student blev han 1837.

Ved at høre den senere Biskop *H. L. Martensen* holde nogle filosofiske Forelæsninger blev han saa optaget deraf, at han besluttede at studere Theologi, idet Martensen var blevet ansat ved det theologiske Fakultet. Fra 1841–44 boede Hostrup paa Regensen, hvor han gjorde sig bemærket som Visedigter. 1843 deltog han i Studentertoget til Uppsala. Samme Aar blev han theologisk Kandidat med Laud. Men nu varede det ikke længe, før den vordende dramatiske Digter for Alvor foldede sig ud. I Februar 1844 opførtes hans Skuespil »Gjenboerne« paa Hofteatret, spillet af Studenter og for Studenter. Det gjorde Lykke. Og fra nu af skrev Hostrup det ene Skuespil efter det andet. 1844–47 var han Huslærer paa Kokkedal ved Rungsted, og her fik han Ideen til sit populæreste Skuespil »Eventyr paa Fodreisen«. Man har sagt, at *Johannes Ewald* var den, der i den danske Digtning opdagede Havet, mens *Oehlenschläger* opdagede Bøgeskoven. Paa tilsvarende Maade kunde man sige, at Hostrup opdagede Studenten. Efter nogen Tøven fik hans Skuespil Ind-

C. Hostrup.

pas paa Det kgl. Teater, ligesom de utallige Gange er opført paa Provinsscener og af Dilettanter Landet over. Det gælder »Den tredie«, »Intrigerne«, »En Spurv i Tranedans« og »Soldaterløjer«. Af mere alvorlig Art var »En Nat mellem Fjeldene«, »Tordenvejr«, »Mester og Lærling« m. fl. Hostrup tilhørte den liberale Fløj, han var ivrig Skandinav og deltog i Studentertogene til Norge. En kort Tid var han gift med Kristian Mantzius' Søster, men hun var brystsyg og døde et Par Maaneder efter Brylluppet. Hostrup levede af Informationer, d. v. s. af at give Undervisning. Men Teatret og det frie Kunstnerliv formaaede ikke i Længden at fylde hans Sind. Gennem en indre Krise og Læsningen af *Søren Kierkegaard* kom det til at staa ham klart, at han maatte forlade København, han maatte blive Præst. Sam-

tidig var han blevet forlovet med Digteren *C. Hauchs* Datter Elisabeth. Han gik i Kirke hos *Grundtvig* og var stærkt optaget af hans Forkyndelse. 1855 holdt han Dimisprædiken, hvortil Censor sagde: »Deres Prædiken var fortræffelig, og havde den bare været holdt med mere Foredrag, saa havde jeg givet Dem *præ ceteris*, nu faar De kun *Laudabilis*.« Hostrup talte ganske jævnt og ligetil. Den hidtil anvendte Prædiketone – i det hele alt, hvad der havde med Svulst at gøre – var ham fremmed. Samme Aar viede *Grundtvig* ham til *Elisabeth Hauch*, og han fik Præsteembede i Silkeborg og Linaa. Det var ikke af økonomiske Grunde, Hostrup gik den Vej. Han havde netop haft Tilbud paa at blive kunstnerisk Direktør for Casino med en Gage, der langt oversteg Præsteembedets Indtægter, men han sagde nej. Hostrup var mild og hjertelig i sin Forkyndelse, han var en Modstander af Pietismen, hvad han udtrykte med Ordene: »Man kommer ikke baglæns ind i Himmerig!« Man kommer ikke derind af Skræk. Helbredet slog imidlertid ikke til over for det mere barske jydsk Klima. *Frederik VII* havde et Par Gange været i Silkeborg. Han satte Pris paa Hostrup, og ved hans Hjælp blev Hostrup 1862 forflyttet til Hillerød. Her fik han og hans varmhjertede og djærve Hustru en stor Gerning. Hostrup fik mange Tilhørere fra Byen, en Del Bønderfolk og Lærere fra Højbjergene sluttede sig til ham. *Morten Pontoppidan* kom ud fra København for at høre ham prædike, *Holger Begtrup* kom fra Birkerød. Hostrup deltog ogsaa i det folkelige Arbejde, han holdt Møder i Præstegaarden, og han holdt ofte Foredrag paa Frerslev Højskole, der var oprettet 1867, men ikke fik nogen blid Skæbne. Hostrups Prædikener og Foredrag var saa vel udarbejdede, at de kunde trykkes, og de blev meget læst. Stor Betydning fik ogsaa hans mange folkelige Sange, der paa Højskoler og i det hele i folkelige Kredse blev sunget Landet over. Som Eksempler kan nævnes »Helt tungt han efter sig Foden drog« med Omkvædet »Frem, Bondemand, frem!« fra 1866, »Er Skolen for andre end Pilt og Pog«, ved Frerslev Højskoles Aabning 1867, og »Den trænger ud til hvert et Sted« ved Ry Højskoles Indvielse 1892. – Der var noget friskt og ungdommeligt over Hostrup. Da hans Børn havde faaet Skøjter, skulde han og hans Hustru ogsaa prøve den Sport, og paa den

Hostrupstenen.

Jan Steenberg fot.

lidt afsidesliggende Hesteskodam i Slotshaven øvede Slotspræsten og Præstefruen sig i at slaa Herresving. Præsteværdighed havde Hostrup ikke meget af, og hans Sans for Humor forlod ham ikke. En Søndag havde han den theologiske Professor *Hermansen* som Tilhører. Efter Gudstjenesten spurgte en af Tilhørerne Professoren, om han ikke syntes, det var en smuk Prædiken. »Jo,« sagde Hermansen, »men der var sytten Kætterier i den.« Det morede Hostrup sig meget over. Politikeren *C. Berg*, der i nogle Aar boede i Hillerød, kom meget sammen med Hostrups og fik ogsaa Indflydelse paa hans politiske Syn. Frisindet havde han iøvrigt altid været. Paa Grund af svigtende Helbred søgte han sin Afsked 1881 og tog Bopæl paa Frederiksberg. Men han vedblev »at leve med og være vaagen«, for at citere ham selv. Som ivrig Modstander af Provisorierne tog han aktivt

Del i Kampen mod Højre. Han støttede ogsaa det folkelige Oplysningsarbejde, hvor han kunde. Da Sønnen, Helge Hostrup, 1892 aabnede Ry Højskole, var den aldrende Digter til Stede og holdt to Foredrag. Men Kræfterne ebbede ud, og den 21. November samme Aar døde han.

Men de gamle Venner i Hillerød glemte ham ikke. I Anledning af, at det 1912 var 50 Aar siden, Hostrup blev Præst i Hillerød, besluttede man at rejse en Mindesten for ham. Den blev udført af Maleren og Billedhuggeren *Niels Skovgaard*, den afslørede Søndag den 25. Maj 1913, og den bærer følgende Indskrift:

TIL MINDE OM DIGTEREN
C. HOSTRUP
PRÆST I HILLERØD 1862—1881

Grønnes kun — se det er Sagen,
leve med og være vaagen,
leve kort Tid eller længe,
blot vi lyser op i Taagen!

Afsløringsfesten, der havde samlet 2000 Mennesker, er skildret i *Kultur og Folkeminder* XII S. 46.

A. U.

XVII *Sigurd Berg*

Sigurd Berg var født 1868 paa Bogø som Søn af Politikeren *Christen Berg*, der senere oprettede forskellige Blade, deriblandt *Frederiksborg Amts Avis* 1874, og boede i Hillerød 1876–84. S. B. blev Student 1886, cand. phil. 1887, dyrkede Journalistik et Par Aar og studerede derefter i tre Aar Nationaløkonomi og Historie ved Universitetet. 1892–95 var han Medredaktør ved *Frederiksborg Amts Avis* og 1895–1905 Bladets ansvarshavende Redaktør. I sit Barndomshjem havde han levet i en stærk politisk Atmosfære, og hans senere Beskæftigelse skaffede ham en praktisk Uddannelse i Politik. 1901 blev han valgt til Folketingsmand i Frederikssundkredsen. Han var Medlem af Venstre-reformpartiet og nær knyttet til *J. C. Christensen*, i hvis Ministerium han 1905 fik Sæde som Indenrigsminister. Under hans Le-

delse gennemførtes 1908 Loven om den kommunale Valgret, hvorved Kvinder fik Valgret. For Grønlands Styrelse viste han stor Interesse. Som Følge af Albertikatastrofen, September 1908 maatte S. B. gaa af som Indenrigsminister, og senere blev der paa Foranledning af hans politiske Modstandere rejst Rigsretssag imod ham, hvad der medførte, at han fik en Bøde for utilstrækkeligt Tilsyn med Den sjællandske Bondestands Sparekasse. Dette medførte atter, at han faldt i Frederikssund 1910. Begivenhederne havde imidlertid ikke gjort noget Skaar i hans Anseelse inden for hans Parti. 1918 valgtes han med stort Flertal i Skernkredsen, og 1920 blev han Indenrigsminister i Ministeriet *Neergaard*. Han døde 1921.

Paa Hjørnet af Helsingørsgade og Københavnsvej blev der paa Jægerbakken 1925 afsløret et Mindesmærke for Sigurd Berg. I en Sten af bornholmsk Granit findes der foruden en Portrætmedaillon, udført af *Rasmus Andersen*, følgende Indskrift:

INDENRIGSMINISTER
SIGURD BERG
1868—1921
VENNER SATTE STENEN

A. U.

XVIII *Genforeningsstenen*

Genforeningsstenen rejstes af Hillerød Byraad 1930 paa Foranledning af Sønderjydsk Forening for Frederiksborg, Fredensborg og Omegn. Ved den festlige Indvielse af Stenen, hvor der var 2000 Mennesker til Stede, udtalte Redaktør *Laurids Hansen* som fungerende Borgmester følgende: »Hvad vi oplevede for ti Aar siden, var, følte man, en Skæbnetime for Danmark, og kan denne Sten og de mange, som er rejst omkring i vort Land, bidrage til, at Mindet herom bevares levende i Folkets Hjerter, er de ikke rejst forgæves. Og den skal være et Samlingens Tegn, der daglig erindrer os om, at vi for alt, hvad der deler og skiller os, ikke maa glemme eller svække det, der til syvende og sidst oven over alle Forskelligheder i Stand og Stilling, Karakter og Anskuelse forener os i et fast, ubrydeligt Landsmandsskab: vor

Genforeningsstenen. Jan Steenberg fot.
I Baggrunden den gamle Frederiksborg Statsskole.

fælles Danskhed. Med et Leve Danmark vil vi lade Dækket falde.«

Paa Stenens Forside læser man:

I MINDET OM DANMARKS
LYKKEAAR,
DA GRÆNSEN FLYTTEDES
STENEN STAAR
OG TALER TIL SLÆGTER, TIL KVINDE
OG MAND,
OM GLÆDEN, VI FIK MED DET
GENVUNDNE LAND

Paa den anden Side:

TIL MINDE OM
GENFORENINGEN
15. JUNI 1920

Og paa den tredie:

STENEN INDVIEDES

15. JUNI 1930

Verset paa Forsiden er digtet af Laurids Hansen.

Genforeningsstenen var først rejst paa Hjørnet af Sdr. Banevej og Hostrupsvej, men da det viste sig at være et stærkt trafikeret Sted, blev Stenen senere flyttet til Hjørnet af Præstegaardshaven, hvor den forbi passerende i Ro kan tage den i Øjesyn. A. U.

XIX

Jørgen Kjær Simonsen

En tragisk Begivenhed fandt Sted i Hillerød en Vinterdag i Begyndelsen af 1945, og ved den Lejlighed mistede *Jørgen Kjær Simonsen* Livet. Han var født 1922 og Søn af Tømrer Chr. Simonsen. Jørgen blev som Dreng Medlem af F.D.F. Han blev stærkt paavirket af Livet i denne Forening og fik siden som Fører for Drengene stor Indflydelse paa dem. Han blev udlært som Snedker. Da Modstandsbevægelsen begyndte at dukke op, tænkte han sig grundigt om, inden han bestemte sig, men da det først var sket, var der heller ingen Vaklen. »Han var 100 Procents,« som der er sagt om ham. Den 23. Februar 1945 faldt han i en Ildkamp paa Milnersvej. Han blev begravet paa Hillerød Kirkegaard, og efter Frigørelsen satte F.D.F. en Sten paa hans Grav. Senere blev der paa Milnersvej ud for Nr. 22 nedlagt en Flise i Fortovet med følgende Indskrift:

HER FALDT

FOR DANMARKS FRIHED

JØRGEN KJÆR SIMONSEN

23. FEBR. 1945

A. U.

XX-XXI

To faldne

Lørdag den 24. Marts 1945 kom der til at flyde mere Blod. To ledende Frihedskæmpere, Tom og Dalle, *E. Truelsen* og *Hans Normann Petersen*, havde i et vigtigt Ærinde været kørende til København i en halv Tons Ford. Om Eftermiddagen havde der været Jernbanesabotage i Frerslev Hegn, men om dette vidste

Mindesmærket for 9. April.

Jan Steenberg fot.

XXIII

9. April-Monumentet

Den 4. Maj 1960 blev der paa Jægerbakken i Hillerød holdt en Fest, hvor 2-3000 Mennesker var forsamlet i den lune Forarsaften for at overvære Afsløringen af Professor *Mogens Bøggilds* Monument for 9. April. Mogens Bøggild var iøvrigt velkendt med Stedet, han var født i Hillerød 1901 som Søn af Lektor *Adam Bøggild*, der var Lærer ved Frederiksborg Statsskole. Mogens Bøggild blev Kunstner, fra 1955 Professor ved Kunstakademiet i Billedhuggerkunst, og nu havde han skabt et stort Kunstværk til sin Fødeby. Det tildækkede Monument var opstillet paa en Skraaning af Jægerbakken ned mod Slotssøen og paa tre Sider omgivet af gamle Bøge. Festen indledes med Sangen »Jeg elsker de grønne Lunde«, hvorefter Sceneinstruktør ved Det kgl. Teater *Svend Methling* reciterede Digte, sidst *Kaj Munks* »Sværg det, Dreng, sig det, Piger«. Afsløringstalen blev holdt af Borgmester *W. Stenberdt*. Han sagde bl. a.: »Det var en lang og tornestrøet Vej fra den 9. April og til den 4. Maj, men da Befrielsen kom til os, var det ikke underligt, at Byraadet fandt, at Hillerød skulde have et Minde om denne Tid. Det var heller ikke underligt, at Byens egen Søn, Professor Mogens Bøg-

gild, fik Opfordring til at skabe det. Vi takker Dem, Professor Bøggild, for Deres Inspiration, for den Kærlighed, De har lagt i Arbejdet, og fordi Hillerød har faaet dette Størværk fra Deres Haand. Idet jeg nu overgiver Monumentet til Byens Befolkning som et Minde om strenge Tider, men tillige om Nyttens af fælles Kamp mod Uretten, er det i Haabet om, at dette Kunstværk maa staa som et Samlingsmærke for et frit og uafhængigt Folk, der under vekslende Kaar, men i Enighed maa skride frem til lykkelig fuldført Gerning.« – Dækket faldt, og man saa Hjorten, der overfaldes af Ørnene, men kæmper sin Kamp med Mod og Styrke. – Saa lød Frihedsbudskabet, som det lød for 15 Aar siden, og Bevægelsen greb mange. Mørket var ved at falde paa, og med 500 Fakkeltædere i Spidsen og under Tonerne fra flere Orkestre vandrede Forsamlingen gennem Frederiksborg Slot, ad Slotsgade og op til Torvet, hvor Faklerne blev kastet i Baal, og Lektor *Peter Grove* holdt Baaltalen. Rundt i Vinduerne brændte Tusinder af Lys.

A. U.

FREDERIKSVÆRK

XXIV

Johan Frederik Classen

Ved Torvet i Frederiksværk ligger det gamle Kanonstøberis lange lave Arsenalbygning, som siden 1925 har været indrettet til Museum. Paa Vestgavlen er i en Niche opstillet et Mindesmærke for »Værkets« egentlige Grundlægger, Generalmajor *Johan Frederik Classen*. Det er en Bronzestøbe, støbt over en Model af *Johannes Wiedewelt* og anbragt paa Mundstykket af et lodret stillet Kanonløb. Mindesmærket har sin egen Historie, intimt knyttet til det Sted, hvor det nu staar, idet Kanonen med det megetsigende Navn »Prøven« netop var det første virkelige Prøvestykke paa Frederiksværk-Kanonernes Ydeevne. Hermed forholder det sig saaledes:

I Aarene 1717–19 havde man gennemskaaet den smalle, bakkefyldte Tange mellem Arresø og Roskildefjord for derved at skaffe Søen et paalideligt Afløb, nu da Sandflugten havde stoppet de andre til. Den nyanlagte Kanal var velegnet til at drive Vandmøller; man havde da ogsaa forsøgt sig paa forskellig Vis med industrielle Anlæg, dog kun med ringe Resultat, først med

J. F. Classens   Jan Steenberg for.
 Mindesmærke ved Arsenalet med Wiedewelt Buste paa
 Kanonen »Prøven«.

et Agatsliberi, siden med et Kanonstøberi, begge anlagt tæt ved det senere Arresødal, hvor Vejen fra Brederød til Vinderød ad en stensat Bro var ført over Kanalen. Kong *Frederik V* overlod da den beskedne Fabriksvirksomhed til et Kompagniskab bestaaende af en velstaaende Forretningsmand *Just Fabritius* og den 31-aarige Industrimand *J. F. Classen*. Det var Meningen, at de skulde drive Krudtfabrikation paa Stedet, hvad de ogsaa straks gik i Gang med; men de havde langt større Planer og ønskede tillige at bygge et nyt Kanonstøberi. Den oprindelige Plads var

ikke helt egnet hertil, og man flyttede da Virksomheden længere vestpaa hen til det Sted, hvor nu Frederiksværk By ligger, og udvidede det oprindelige Kanalanlæg med Sidekanalen nordpaa ind i Krudtværkets Omraade, hvor nye, smaa Krudtmøller blev bygget.

Af de to Kontrahenter blev det Classen, der var den egentlige Drivkraft; han havde paa alle Omraader den fornødne Sagskundskab og dertil en god Portion Mod. Allerede 1759, tre Aar efter Fabrikkens Start, kunde han ved en formelig Kanon-Konkurrence bevise for Alverden, at han mestrede Opgaven. Der blev afprøvet tre af hans Kanoner, og den bedste af dem klarede 375 skarpe Skud med 3-4 Skud pr. Minut, uden, at den havde taget synlig Skade deraf. Denne Kanon, som Classen beholdt og gav Navnet »Prøven«, blev efter hans Død 1792 opstillet i det Classenske Biblioteks Bygning i København, prydet med Wiedewelts Buste. Monumentet kom senere til Tøjhuset og overførtes herfra 1925 til sin nuværende Plads ved Arsenalet i Frederiksværk. Paa det lodretstillede Kanonløb ses øverst et Skriftbaand med Navnet »Prøven« over et graveret Ornament, der med hidsige Zikzaklinier symboliserer Lyn og Torden. Derunder et Vers: »Retfærdigheds Love regierer min Torden – En Menniske Ven forstyrrer ei Jorden – Hand kriger ei uden ham Uven gjør vred – Kloghed afcirkler hands fredsomme Fied. – Fredens Vaaben er Visdom og Dyder – hands Fromhed ey Blod, men Naade udgyder. – Dog holder hand Mod og Lynild bereed – at bane sig Vey til Seyer og Fred.« Derunder staar Kongens Navnetræk og Aarstallet, samt: »Prøvet den 9. April med 375 skarpe gesvindte Skud 1759«; desuden et latinsk Fyndord: »Tandem bona causa triumphat« (omsider sejrer den gode Sag). Paa det nye Fodstykke staar Classens Navn, mindet som Frederiksværks Grundlægger, og hans Data, 1725–1792.

Classen blev ikke straks Ejer af Virksomheden, kun dens Leder. Fabritius trak sig kort efter ud, Kongen overtog derefter Fabrikkerne, solgte dem igen til Classen paa gode Vilkaar, men en Kommission, der nedsattes 1768, fandt dog, at Vilkaarene var for gode, og Classen maatte baade dengang og senere under de skiftende Regeringer, der ogsaa førte skiftende Politik – først under *Struensee*, siden under *Guldberg*, – anvende al sin Smidig-

hed for at komme helskindet igennem. Han naaede dog baade at se Værket som sin Ejendom og at knytte store Landejendomme dertil. 1768 blev alt Bøndergodset paa Halsnæs samt i Kregme og Vinderød Sogne knyttet til Virksomhederne i Frederiksværk, og Classen blev en nøjeregnende og striks Husbond, der uden Blødsødenhed krævede fuldt Hoveri af sine Bønder. Elsket blev han ikke af Bondealmuen, men han skaanede heller ikke sig selv, og hans Dygtighed var ubestridelig. Medens saa mange andre af de Industrivirksomheder, der i 18. Aarhundrede kom til Verden med Statens Støtte, gik til Grunde, var Frederiksværk den eneste virkelige Industriby og tillige den eneste, der havde tilstrækkelig sund Grundvold, som kunde sikre Bedriften ind i Fremtiden.

J. St.

XXV

Anthon Frederik Tscherning

En Plade paa Vestgavlen af DFJ's Administrationsbygning – et smukt gammelt Hus fra Classens Tid – meddeler, at her fødtes Oberst *A. F. Tscherning* den 12. December 1795. Han var Søn af Værkets Inspektør *Eiler Peter Tscherning*, der tiltraadte sin Stilling i 1794, 27 Aar gammel. »Faa Mænd skylder deres Fader mere end jeg,« har Sønnen senere fortalt. Og givet er det, at den kloge, frisindede Fader, der ejede en gammel Kulturslægts uafhængige Frihedsaand, paa en Tid da gammelt og nyt brødes i Europa efter den franske Revolution, har haft en sjælden og direkte Indflydelse paa sin eneste Søns Dannelse. Forkælet blev han ikke; Forældrene kunde godt med haard Haand pille storagtige Nykker ud af Hovedet paa den lille Anton, og han blev sat i Almueskolen med Værkets andre Dreng, ligesom han maatte tage et Nap med paa Støberiet. Men Faderen gjorde ham tidligt til sin fortrolige Ven. »Ved saa mange Lejligheder, hvor andre har maattet søge og læse for at faa deres Tvivl løst, var et Spørgsmaal og en Samtale nok for mig,« siger *A. F. Tscherning*, der under disse Vilkaar hurtig blev moden og Livet igennem bevarede en vaagen Sans for det enkelte Menneskes Værd og en ligesaa hvas Kritik af gammeldags Standshovmod; senere som Politiker viste han større Sans for social Lighed end politisk Frihed.

Hans første Uddannelse blev ikke bestemt af Slægtstraditioner.

Han blev hverken Student eller Universitetsmand, men kom til Hæren, deltog i Felittoget 1813–14 og var med de danske Besættelsestropper i Paris 1816–18, hvor han blandt andre traf den aldrende *P. A. Heiberg*, i hvem han fandt en beslægtet Aands-type. I en Aarrække var han atter hjemme og hjalp sin Fader ved Værkets Drift, men nægtede trods kraftig Opfordring at blive hans Efterfølger, da Faderen 1830 tog sin Afsked. Han havde i Mellemtiden naaet at blive sendt med andre lovende Officerer til det franske Ekspeditionskorps i Grækenland og virkede derefter som Lærer ved den militære Højskole i København. Da han med sin store Erfaring og lyse Forstand bedre end andre kunde se Brist ved dansk Forsvarsordning og ikke formaade at tie stille dermed, ligesom han med sit paagaende Væsen havde Evne til at gøre sig gældende, lod Regeringen ham vide, at man ikke var ganske tilfreds med ham. Han gentog sin Kritik og kunde under disse Forhold ikke forblive i sin Stilling. 1833–38 træffer vi ham paany i Udlandet, optaget bl. a. af at studere andre Landes Militærvæsen. Da det politiske Frihedsrøre blev vakt i Danmark i Aarene op mod 1840, var Tscherning forlængst selvskreven til at være Politiker. Han var 1846 Medstifter af Bondevennernes Selskab og blev dets Formand i de næste 10 Aar. Derved fik han – langt forud for de toneangivende Politikere – en fortrolig Kontakt med Menigmand og lagde tillige Grunden til et varigt Modsætningsforhold til Nationalliberalismen og dens universitetsdannede Bannerførere. Alligevel deltog han med Vægt i Martsbevægelsen, ogsaa i det skelsættende Casinomøde 20. Marts 1848. Hans medfødte Evne til at gøre sig gældende, til at paavirke andre, bragte ham da ogsaa frem i første Række, og han blev Forsvarsminister i den første folkelige Regering; da den slesvigske Krig brød ud, beklædte han altsaa den mest krævende Post i Regeringen og udførte her et Kæmpearbejde med at organisere en slagkraftig Hær. Trods denne Indsats er det som Bondepolitiker, han bliver mindet. Spørgsmaalene om almindelig Stemmeret og Værnepligt for alle blev for ham Prøvestenene paa sandt Demokrati, og efter at han Nov. 1848 var gaaet af som Minister, fortsatte han som aktiv Bondepolitiker med Sæde i Folketinget til 1866, valgt i Svinningekredsen, og slog ind paa en stedsé tydeligere udtalt Ven-

Mindesmærket for de tre faldne Frihedskæmpere. Jan Steenberg fot.

strekurs til Fordel for Almuen, idet han fjernede sig mere og mere fra den nationalliberale Intelligens og nærmede sig de grundtvigske Ideer. Han og Grundtvig forstod næppe hinanden til fulde, men de mødtes dog i fælles Front 1866, da de sammen gik til Kongen for at faa ham til at nægte sin Underskrift under den nye Forfatning og i Stedet genindføre Junigrundloven fra 1849. De blev ikke modtaget, men den kommende Udvikling af dansk Politik viste, at de to Mænd havde fundet sammen paa et væsentligt Punkt, noget centralt i dansk Tænkemaade: det var Forsvaret for Junigrundlovens politiske Lighed, de kæmpede for, og det krævede megen og bitter Strid, før den atter var indført. Tscherning traadte derefter ud af aktiv Politik og døde 1874.

J. St.

XXVI

Mindesmærke for tre Frihedskæmpere

I Anlægget ved Nørregade, nordligt i Byen, er rejst et Granitmonument til Minde om Danmarks Frihedskamp, udført af Billedhuggeren *August Geil*. I Hovedfeltet er indfældet et Relief, en knælende Kvinde, som planter (eller plukker?) en Blomst. Nedenunder staar Navnene paa tre faldne Frihedskæmpere fra Frederiksværk:

NIELS JENSEN
ERIK THOMLE NIELSEN
BENNY RASMUSSEN
5. MAJ 1945

J. St.

FREDERIKSSUND

XXVII

Genforeningsmindesmærket

I Kalvøanlægget ved Frederikssund afslørede der paa Genforeningsdagen en Mindesten, der var anbragt paa en Jordhøj og saaledes, at den kan anvendes som Talerstol ved Folkemøder. Den 15. Juni blev en Festdag i Byen. Flagene vajede, et Musikkorps spillede, Kl. 11 lukkede alle Forretninger, og der blev holdt Festgudstjeneste i Kirken, hvorefter man i Procession drog til Festpladsen. I Spidsen kørte en blomstersmykket Vogn med de indbudte Veteraner efterfulgt af et Fanetog. Forstander *A. T. Høy*, Jægerspris, holdt Festtalen og afslørede Stenen, som Billedhugger *Emanuel Nielsen* havde prydet med det sønderjydske Vaaben, og hvor man læste fire Linier af *Henrik Pontoppidans* Digt. Stenens Indskrift lyder saaledes:

1864–1920

DET LYDER SOM ET EVENTYR,
ET SAGN FRA GAMLE DAGE:
EN RØVET DATTER, DYBT BEGRÆDT,
ER KOMMEN FRELST TILBAGE.

Efter Afsløringen hyldede Borgmester *Larsen* de indbudte Veteraner. Omkring Stenen er der plantet en lille Birkelund.

A. U.

LYNGE-KRONBORG HERRED
TIKØB SOGN

XXVIII

S. M. Bjørnsen

Efter i flere Aarhundreder at have ligget hen som en træbevokset Jordhøj blev Ruinerne af Gurre Slot i forrige Aarhundrede udgravet. Begyndelsen blev gjort 1817 af den daværende Ejer *Fred. von der Maase* og senere fortsat af Skovrideren paa Valdemarslund, Justitsraad *Sophus Magnus Bjørnsen* (1790–1857), der var en Foregangsmand baade paa Skov- og Landbrugets Omraade. Da han 1832 havde erhvervet Grunden med Ruinen, begyndte han en systematisk Udgravning af hele Tomten. I de første fire Aar bortkørte han henved 10.000 Læs Jord, Grus og Fyld. Han drog dog ogsaa Nytte af Ruinen, idet alle de smaa Huse, han lod bygge i Gurre By, blev opført af Sten fra Ruinen, som han lod fredlyse 1835. Efter hans Død 1857 forfaldt Ruinen igen, og først i 1890 blev den helt udgravet og undersøgt af Nationalmuseet. Til Erindring om Justitsraad Bjørnsens Indsats er der ved Foden af Ruinen rejst et Mindesmærke, der bærer følgende Indskrift forfattet af *H. P. Holst*:

SOPHUS MAGNUS BIØRNSEN
* 3. DEC. 1790   † 4. MARTS 1857
JUSTITSRAAD   RIDDER
SKOVRIDDER
I 2DET KRONBORGSKE DISTRICT

DEN TAK DIG BONDEN SENDER BAG SIN PLOV
GIENTAGER ECKO FRA DEN GRØNNE SKOV
LAD OLDTIDSMINDET DU HAR HOLDT I ÆRE
DIT MINDE OM ET DAADRIGT LIV NU VÆRE

N. G.

EGEBÆKSVANG SOGN

XXIX

Forulykkede Russere

I Snekkersten ligger der neden for Stationsvejen lige i Strandkanten en stor Natursten, hvori der er udhugget en Kongekrone og nedenunder

C 5

1682

Trap meddeler, at Stenen efter Sigende er rejst til Minde om nogle forulykkede russiske Søfolk. A. U.

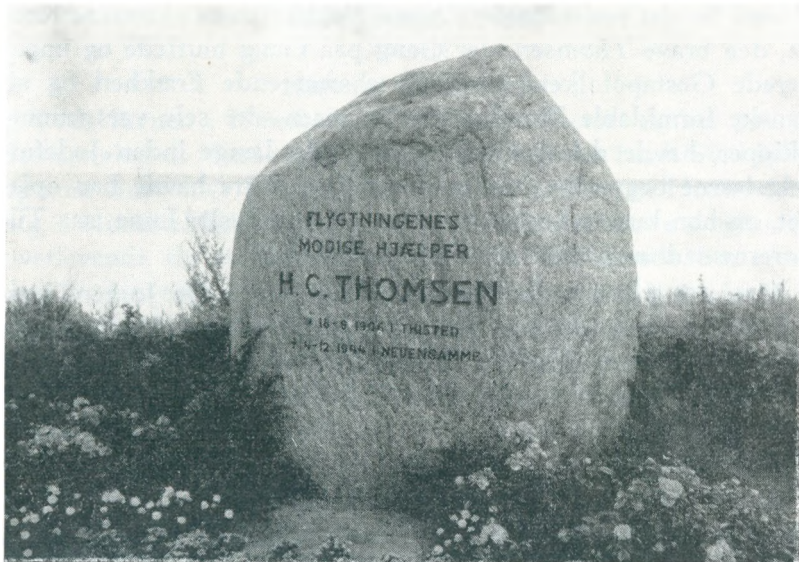
XXX

To faldne Frihedskæmpere

Holger Danske-Gruppen havde, fortæller *Jørgen Gersfelt*, en særlig Forkærlighed for Snekkersten, hvor de plejede at tage ind paa Kroen og rekreere sig hos Thomsen, der altid modtog de danske Frihedskæmpere med aabne Arme. Den 9. August 1944 var der blevet ringet til Kroen, at to af Gruppens Medlemmer, Politibetjent *Holger Nyhuus Christoffersen* og Falckmanden *Jørgen Juul Jensen*, Dagen efter vilde komme og spise Frokost. Men en Stikker havde aflyttet Samtalen, og Gestapo var parat. Den ene af de to unge Mænd havde sin Kone med og den anden sin Kæreste. De fire havde ventet sig en glad Dag, men det kom til at gaa helt anderledes. De to unge Mænd gik et lille Stykke foran, Kvinderne kom lidt bagefter. Men da Mændene var naaet omtrent midt paa Jernbanestien, kom to civilklædte Personer til Syne; de afskød en Række Skud bagfra, og de to Frihedskæmpere var dræbt paa Stedet. Denne Begivenhed er ogsaa blevet mindet, idet der paa Drabsstedet er rejst en firkantet Granitsten med følgende Indskrift:

FRIHEDSKÆMPERNE
HOLGER
NYHUUS CHRISTOFFERSEN
FØDT 6. AUGUST 1916
JØRGEN
JUUL JENSEN
FØDT 10. DECEMBER 1912
DRÆBT HER
DEN 10. AUGUST 1944

A. U.

H. C. Thomsens Mindesten.

Else Uhrskov fot.

XXXI

H. C. Thomsen

Lægen *Jørgen Gersfelt*, der indtil 1944 praktiserede i Snekkersten, har i Bogen »Saadan narrede vi Gestapo«, 1945, fortalt levende om sine og andres Oplevelser i Verdenskrigens bevægede Aar, da han sammen med mange andre brave Mænd i Snekkersten og Helsingør brugte Tid og Kræfter til at hjælpe Jøder og Frihedskæmpere, som Gestapo havde faaet Kig paa, over til Sverige. Det var et baade farefuldt og enerverende Arbejde. Skipperen og hans Medhjælpere fik deres gode Betaling for Arbejdet, men de satte ogsaa Livet i Vove. Bagefter slappede de af, og herom fortæller Gersfelt i sin Bog følgende: »Paa Snekkersten Kro samledes en Del af Baadfolkene, naar de skulde hvile ud mellem Bedrifterne paa Søen. Her opbevaredes de indbetalte Penge, til Turen var vel overstaet, og bagefter delte man Beløbet og omsatte en Del af det i materielle Goder saasom Øl, Snaps, Wienerschnitzel og store engelske Bøffer. Kroen stod paa fire gloende Pæle og blev i Folkemunde omdøbt til »Færgetroen«.

Ved Bordet præsiderede Værten, Snekkerstens ukronede Konge, den brave Thomsen, der Gang paa Gang bluffede og imponerede Gestapofolkene med sin charmerende Frækhed og sit ganske formidable Mundlæder. Thomsen, der selv var gammel Skipper, havde deltaget i illegal Sejlads, længe inden Jødeforfølgelserne begyndte. Mange dramatiske Ture havde han oplevet, og han kunde berette om dem med sit jyske Lune, saa Tilhørerne sad med Øjne og Øren paa Stilke.«

Men alting gaar til en Tid. I Maj 1944 maatte Dr. Jørgen Gersfelt, der havde medvirket til, at over tusinde Mennesker reddede sig over til vort gæstfrie Naboland, sammen med sin Hustru selv søge Tilflugt i Sverige. Tre Maaneder efter, den 10. August blev en bitter Dag for Snekkersten. To Medlemmer af *Holger Danske-Gruppen* blev skudt paa Jernbanestien, og Gestapo arresterede Kroejer Thomsen og forlangte, at han skulde fortælle, hvad han vidste om Holger Danske-Gruppen. Det nægtede han, hvorfor han blev ført til Vestre Fængsel, senere til Frøslevlejren og derfra til en Koncentrationslejr i Tyskland. Juleaftensdag fik hans unge Hustru Meddelelse om, at han var død den 4. December. Gersfelt mindes Kromanden med følgende smukke Ord: »Thomsens Død gjorde dybt Indtryk paa min Kone og mig. Under Arbejdet med de illegale Transporter havde vi lært ham at kende som en god dansk Mand og et storartet Menneske, der aldrig var bange for at vove Pelsen, naar det gjaldt om at hjælpe Folk, der var i Nød. Mange Prøver har han vist paa Mod og Snarraadighed, og overfor sine Venner blandt Frihedskæmperne var han trofast til det sidste.«

Thomsen blev heller ikke glemt af dem, han havde hjulpet. I Snekkersten er der mellem Strandvejen og Øresund lige over for »Kystens Perle« rejst en mægtig Sten, paa hvis Forside man læser følgende:

FLYGTNINGENES
MODIGE HJÆLP
H. C. THOMSEN

* 18—9—1906 I THISTED

† 4—12—1944 I NEUENGAMME

A. U.

HORNBÆK SOGN

XXXII

Ankeret i Hornbæk

Ved Havnen i Hornbæk er 1931 rejst et stort Anker paa en Stensætning til Minde om en Redningsdaad, der fandt Sted 1774, og som siden blev berømt i Litteraturen. Det er en Historie om nogle Hornbækfiskere, der vovede Livet for at frelse den eneste overlevende fra et Skibsforlis. Under et forrygende Stormvejr den 19. November 1774 var et skotsk Skib strandet ud for Kysten mellem Hornbæk og Villingebæk, og om Redningsdaaden blev der tre Aar senere berettet i Ove Mallings Bog »Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstenere« (1777), vistnok i alle Hovedtræk korrekt, da en Del af Oplysningerne kan kontrolleres. Mallings Fortælling skal her gengives i stærkt forkortet Form.

Det skotske Skib var strandet tidligt om Morgenen og stod fast paa Grund et Bøsseskud fra Land. Ulykken rygtedes hurtigt, og Folk fra de to nærliggende Byer samledes paa Stranden for at bringe de skibbrudne Hjælp. Flere Forsøg blev gjort, men de var alle forgæves. Paa Skibet befandt sig den skotske Skipper Thomas Bruun (Brown?), der havde med sig en Besætning paa fem Mand, hvoraf de fire omkom hin Dag for Øjnene af de magtesløse Tilskuere inde paa Kysten. Ud paa Eftermiddagen var kun Skipperen og hans Styrmand tilbage. Denne sidste vilde vove Forsøget med at redde sig selv i Land; han omfavnede Kaptejnen og sprang i Bølgerne, men blev kort efter ramt i Hovedet af et svært Stykke Vraggoods og gik til Bunds. Denne ulykkelige Hændelse gjorde paa Hornbækfiskerne saa dybt Indtryk, at de besluttede at vove endnu et Forsøg paa at redde den sidste Mand ombord. Fem navngivne Mænd fik virkelig ført en Baad ud til Vraget og naaede at bringe den nu næsten halvdøde Skipper frelst i Land. Han blev bragt ind i et Hus, hvorfra han kort efter førtes til den nærliggende Dronningemølle. Her kom han til Kræfter igen, takkede sine Redningsmænd og tilbød dem en Belønning, som de alle beskedent afslog at tage imod. – En i Udlandet boende Dansker hørte om Daaden og besluttede da, at de ædelmodige Fiskere skulde betænkes med en aarlig Pengesum, 125 Rigsdaler saalænge nogen af dem levede.

Saavidt Ove Malling. Det eneste Punkt, hvor der er Usikkerhed i Overleveringen, er Antallet af Redningsmænd. Der anføres her kun fem; men det umiddelbart efterfølgende Søforhør i Dronningemølle nævner tre helt andre Navne. Sandsynligvis har der været otte ialt, men vi veed ikke, hvorfor de tre kun nævnes i Forhøret og ellers synes glemte. Den fjerne Velgører, der hørte om Daaden, var den Godsejer *Chr. Siegfred von Plessen*, som dengang boede i Frankrig. Han har ikke haft sin Viden om Sagen fra Mallings Bog, thi hans Gavebrev til Hornbækfiskerne er dateret 24. Februar 1775, længe før Bogen udkom. Han har vel haft en lokal Meddeler, vi ved blot ikke hvem. Derimod er det kendt, at Mallings Beretning inspirerede *Johannes Ewald* til sit store Skuespil »Fiskerne«, og at de fem tapre Redningsmænd overværede Førsteopførelsen i Det kgl. Teater den 30. Januar 1780. Deres Daad blev saaledes Kilden til et stort dansk Digterværk og til vor Nationalsang »Kong Christian stod ved højen Mast«, og alle Navnene – baade de fem, vi kendte fra Mallings Bog, og de tre, der siden er dukket op – er nu gengivet paa Mindesmærket.

J. St.

XXXIII

Holger Drachmann

Som den anden store danske Lyriker, *Johs. Ewald*, er *Holger Drachmann* Havets og Fiskernes Digter; fra Drengæarene stammer hans Kærlighed til Søen og dens Folk. *Holger Drachmann* er født i København 1846 som Søn af den ansete Marinelæge, Professor *A. G. Drachmann*. Naar Faderen tog paa Skibsbesøg eller færdedes mellem Søfolkene, fulgte Sønnen ham ofte og kom derfor hurtigt i et fortroligt Forhold til dette særlige Miljø.

Drachmann, der i Virkeligheden var en alsidig kunstnerisk Begavelse, forsøgte sig efter Studieaarene først som Maler. Han kom paa Kunstakademiet, hvor han helst malede Marinebilleder, men hans rodløse Natur kunde ikke tilpasse sig de strenge akademiske Krav, og han maatte forlade Akademiet uden Afgangseksamen. Efter en længere Udenlandsrejse slog han sig ned i London, hvor han forsøgte at leve af sin Pensel, men Heldet var ikke med ham. Han holdt mest til i Londons Havnekvarter,

hvor han blev grebet af de engelske Dokarbejderes stærke Interesse for den begyndende internationale Arbejderbevægelse, ligesom han blev paavirket af de landflygtige franske Kommundarders revolutionære Begejstring. I »Engelske Socialister« fra »Digte«, 1872, har han givet Udtryk herfor. Han helligede sig nu Digtningen, selv om han ikke helt lagde Penslen til Side; de nye politiske Tanker optog ham stærkt, men han lod sig ikke lede deraf i sine Værker. Han var Lyriker, og det passede ham bedst at færdes mellem fredelige Søfolk og Fiskere paa Skagen eller i Hornbæk. Han holdt meget af Nordsjællands smukke Natur og boede helst i Hornbæk eller hos Slægtninge paa Hornbækegnen.

Blandt hans Skuespil var særlig »Gurre«, »Dansen paa Koldinghus«, »Der var engang« og »Prinsessen og det halve Kongerige« med til at befæste hans Ry som Digter. I Melodramerne »Renaissance« og »Vølund Smed« med *Lange Müllers* og *Fini Henriques'* dejlige Musik viser han sin fremragende lyriske Begavelse.

Under Opholdene i Hornbæk kom han i nær Kontakt med den lokale Fiskerbefolkning. Fiskeren *Per Andersen*, der ogsaa førte Postbaaden til Anholt, har han under Navnet »Den store Bjørn« skildret i Fortællinger og Digte, hvoraf det kendteste er »Den store Bjørns Endeligt«. *Per Andersens* Broder, Fiskeren *Jens Andersen*, har han under Navnet »Bjørn Sivertsen« ligeledes forevigt i sin Digtning.

Holger Drachmann døde i Hornbæk 1908. Under et Ophold paa Skagen havde han paadraget sig en Lungesygdom, og han rejste til Hornbæk, hvor han lod sig indlægge paa Dr. Brünniches Klinik. Her døde han i Januar 1908. I Forsamlingssalen i Kroen talte Digteren *Helge Rode* smukt ved hans Kiste, og Havnefogden *Hans Kuhlmann* talte meget kort; han sagde blot: »Jeg skal paa Hornbækfiskernes Vegne sige, at Drachmann var velset her paa Hornbæk.«

Efter Højtideligheden paa Kroen blev Kisten ført til Helsingør, fulgt den to Mil lange Vej af Hornbæks Fiskere og en talrig Folkeskare. Drachmanns Urne blev senere ført til Skagen, og hans Grav er nu i Klitterne paa Grenen.

Paa 90-Aarsdagen for Drachmanns Fødsel i 1936 rejstes ved

Havnen i Hornbæk en Mindesten for Danmarks store Digter. Den store Granitsten bærer hans Navn i Faksimile og hans Portrætre relief i Bronze, udført af Billedhuggeren *Jens Jacob Bregnev*, samt Indskriften

HER VED DEN STORE BJØRNS HUS
BLEV HAN HAVETS OG FISKERNES DIGTER.
OG HER I HORN BÆK DØDE HAN
14. JANUAR 1908

Fra hans Digt »Paa Havstokken« fra »Sange fra Havet« (1877) stammer Indskriften

JEG HAR VÆRET NOK PAA REJSER,
TUMLET NOK I FREMMED LAND.
OG DET BEDSTE, HIST JEG LÆRTE,
VAR AT LÆNGES MOD MIN STRAND.

Holger Drachmann.

Paa Stenens Bagside læses

REJST PAA 90 AARS DAGEN
FOR HOLGER DRACHMANN'S FØDSEL
9. OKTOBER 1936

N. G.

XXXIV

Genforeningssten

Midt i Hornbæk By findes ved et Vejkryds en Genforeningssten, som de fire Foreninger *Hornbæk Grundejer- og Borgerforening*, *Sangforeningen »Brage«*, *Hornbæk Skyttekreds* og *Hornbæk Fiskeriforening* har været fælles om at rejse. Anbringelsen af den anselige Sten, der hviler paa fire store og er omgivet af flere mindre, skyldes Billedhugger *Axel Locher*. Paa Genforeningsdagen blev der holdt Festgudstjeneste i Kirken, hvorefter henved 2500 Mennesker samledes omkring Mindestenen, som afslørede af Grundejer- og Borgerforeningens Formand. Paa Stenens Nordside er indhugget:

MINDE
OM
GENFORENINGEN
1920

Paa Sydsiden læser man *Hans Krügers Ord* i den tyske Rigsdag, hvilke Ord iøvrigt er benyttet paa flere andre Genforeningssten:

VI ER DANSKE
OG VI VIL VEDBLIVE
AT VÆRE DANSKE

Efter Afsløringen vandrede Forsamlingen til den nye og til den gamle Kirkegaard, hvor hvidklædte Skolepiger nedlagde Kranse paa Veteranernes Grave, Pastor *V. G. Dankau* sagde nogle faa Ord, og Sangforeningen sang »Slumrer sødt i Slesvigs Jord«. Festen sluttede med Fællesspisning, og under den sejlede Kong *Christian X* om Bord paa »Dannebrog« forbi Hornbæk paa Vej til Sønderjylland.

A. U.

ASMINDERØD SOGN FREDENSBORG

Det vrimler med Mindesmærker i Fredensborg. Saa mange er der, at man let kommer til at glemme det vigtigste: selve Slottet er nemlig at opfatte som en stor Minderune, ristet til Ære for Afslutningen af en lang og opslidende Krig, den sidste og den langvarigste, som den dansk-norske Stat havde ført mod Sverige. Kong *Frederik IV* gik 1719 i Gang med at bygge sit nordsjællandske Landslot, som stod under Stillads, da Freden blev sluttet i Frederiksborg 1720, og som ved sin Indvielse 1722 fik Navnet Fredensborg. Thi Fred begærede man efter de besværlige Krigsaar, Fred fik man i næsten 90 Aar, og Fred søgte de vekslende Konger herude ved Bredden af den skønne og meget elskede Esrom Sø.

Frederik IV rejste ikke blot sit Slot som et Monument over Freden, han smykkede det ogsaa med selve Fredens Billede. Efter den ældste Tegning, vi har af Slottet, skulde en Kvindefigur, der symboliserede Freden, anbringes øverst oppe paa Kuppelens Top, der hvor senere en Lanterne blev bygget. Om den kom derop, ved vi ikke, men gennem denne Plan aner vi dog ikke saa lidt om Tanken med det hele. Derimod ved vi, at en Fredsfigur i Begyndelsen af 1720erne stod i Centrum af den otte-

kantede Gaard foran Slottets Hovedbygning; den blev udskiftet 1725 og erstattet af en anden, der endnu eksisterer paa dette Sted, en Kvindefigur af italiensk Marmor, sikkert indkøbt af Kongen under hans Italiensrejse 1709 og siden da opstillet i en lille kongelig Have ved det københavnske Slots Ridebane, hvor det tidligere havde baaret Navnet »Enigheden«. Nu blev det altsaa overført til Fredensborg Slotsgaard, hvor det i sin nye Rolle som Fredens Genius – »Fredens Billede« er dets staaende Navn i Slotsregnskaberne – til at begynde med stod som Midtpunkt i et Bassin med Kaskader. Det er et fint Stykke Billedhuggerværk i Tidens gængse Form; Figuren er livfuldt drejet med rige Kontraster i Lemmernes levende Bevægelser og overdaadigt hyllet i et flagrende Klædebon. Hun støtter den ene Fod til et Skjold, og bag hende anes Toppen af en Hjælm. I venstre Arm bærer hun Enighedens Tegn, et Knippe med korslagte Baand og en Hellebard: Freden vindes kun gennem Styrke og indbyrdes Sammenhold. Men i den højre Haand holder hun en lille Laurbærgren, der skal vise, at alt nu spirer frodigt efter Krigens lange Ørkenetid.

Fredens Billede fik ikke direkte nogen Indskrift. Men over Slotsporten lod Frederik IV sin Stenhugger indridse et Vers, der kan opfattes som baade Slottets og Statuens Signatur. Verset forsvandt, da man i 1770erne ændrede Slottets Indkørsel, men i vore Dage er det genopstaaet paa en Granitsten i et lille trekantet Anlæg tæt syd for Slottet, rejst i 200-Aaret for Fredensborgs Indvielse. Det siger mere end mange Ord, hvad der bevægede sig i Kongens Sind, da han tog sit Slot i Besiddelse:

Da Kriig og Orlogs Tiid ved Gud en Ende fik,
 blev Fredensborg opbyggt af Fjerde Friderich.
 Og at det Freds-Paulun skal Krigens Minde være
 saa fik det Navn af Fred og Friderich at bære.

J. St.

XXXV

Monumentet paa Skibsbakken

I Aarene omkring 1760 lod *Frederik V* Slotshaven ved Fredensborg omdanne efter en Plan, der var lagt af den franske Arkitekt

Mindestøtten om Felttoget 1762 Jan Steenberg fot.
i Fredensborg Slotspark. I Baggrunden Fredensborg Slot.

N. H. Jardin. Man bibeholdt Hovedtrækkene i den gamle Have fra Frederik IV's Tid med de syv snorlige Alléer, der spiler sig vifteformet ud fra Slottets Nordfaçade, men den midterste af dem blev hugget ud til en statelig, bred Promenade, og overalt blev der efter en velovervejet Plan opstillet Marmorskulpturer, som skulde fastholde Havearkitekturens store Linier og forstærke Perspektivet. Mesteren for disse Billedhuggerværker var *Johannes Wiedewelt*. Mange af de nye Skulpturer staar der endnu – og staar der for at opfylde en kunstnerisk Opgave. Men flere af dem har symbolsk Betydning, og en enkelt af dem har

et saa tydeligt politisk Sigte, at den kun kan opfattes som et historisk Mindesmærke.

Skibsbakken ligger ved »Runde Allé«, lidt nordøst for Slottet. Paa en lav Forhøjning i Terrænet og omgivet af en dobbelt Række høje Træer, hvis Grene ved Kunst er ført lodret i Vejret, er der opstillet en rund Søjle, vandret leddelt ved profilerede Ringe og hvilende paa et firkantet Fodstykke. Ved Overgangen fra det firkantede til det runde har Wiedewelt efter antike Forbilleder anbragt et Par Skibssnabler (saakaldte »rostra«, et Minde om Romernes Sejre til Søs). Mellem disse Stævne er paa Monumentets For- og Agterside anbragt et Par Medailloner; den paa Bagsiden bærer Aarstallet 1762, mens Forsiden paa stateligt Latin har de gaadefulde Ord: *Fortissima consilia tutissima*, d.v.s.: »De dristigste Raad er de sikreste.« To mindre Støtter staar ved Siden af Hovedmonumentet, ogsaa de er smykket med Skibsstævne, lastet med Korn og smykket med Medusahoved og Herkuleskøller, Kendetegn paa »Heltemod, som fører Vaaben til Landets Sikkerhed« – saadan har Wiedewelt selv forklaret Symbolikken uden at antyde, hvilken bestemt Begivenhed der tænkes paa.

Søjlen blev rejst til Minde om en kritisk Situation i Danmarks Historie. Siden 1756 havde Centraleuropa været hærget af Krig, Preussen kæmpede mod øst og vest mod talrige Modstandere. Men Danmark-Norge havde under den ældre Bernstorffs kloge Ledelse styret fri af alle Konflikter, og hans forsigtige Neutralitetspolitik havde givet straalende Resultater. Saa kom det bratte Omslag. Den danske Kongemagts bitreste Modstandere var nu som før at finde blandt de gottorpske Hertuger. En af dem, *Adolf Fredrik*, var 1751 blevet Konge i Sverige; det var i og for sig galt nok, men havde dog hidtil ikke voldt Bryderier. Nu blev i 1762, ved den russiske Kejserinde *Elisabeths* Død, en anden Gottorper, *Carl Peter Ulrik*, Enehersker i Rusland under Navnet *Peter III*. Han repræsenterede hele den gottorpske Slægts længe opsparede og uforsonlige Had til Danmark, og næppe var han blevet Selvhersker, før han mobiliserede en Hær, der skulde angribe Danmark sydfra, ligesom han aabenlyst forkyndte, at han vilde jage den danske Konge og hele hans Slægt til Trankebar. Situationen var lammende, og dyb Bekymring for Fremtiden

greb alle ansvarlige Ministre. Men Regeringen tabte ikke Hovedet. Skønt Uvejret brød ud uvarslet, fik man dog ved Hjælp af dygtige Organisatorer en Hær gjort kampklar, og en Flaade, der menes at have været den russiske overlegen, afsejlede til Østersøen. Det er altsaa denne Beslutning, der hentydes til paa Skibssøjlen. Men alligevel: den russiske Kolos mod det lille Danmark – og Resten af Europa optaget af andre Ting! Der var Grund nok til dyb Ængstelse, for ikke at sige lammende Rædsel. Man mener endda, at Medusahovederne paa Skibsstævnene er en Hentydning hertil. Men det russiske Intermezzo kom til at ende lige saa pludseligt, som det var indtruffet, og med samme dramatiske Effekt. Peter III blev styrtet, og senere dræbt, af sin Hustru, der nu overtog Regeringen under Navn af *Katarina II*, og hun standsede straks Felttoget for at indlede Realitetsforhandlinger om Fred. Danmark kunde atter aande lettet op, og i Fredensborg Have kunde man herefter rejse et Monument, der helt var i Pagt med den Aand, hvori Slottet i sin Tid var bygget.

Mindestøtten paa Skibsbakken har ikke staaet uantastet paa dette Sted i 200 Aar. I sine selvbiografiske Optegnelser fortæller Wiedewelt, at han allerede 1784 maatte erstatte Søjlen med en ny, der i eet og alt var ligesom den forrige, og at han paa det nye Fodstykke lod indridse Ordene: *Juliana Maria – Consors – restituit – 1784* (Ægtefællen J. M. genrejste Monumentet 1784). Det er i denne senere Udgave, de besøgende i vore Dage kender Skibsstøtten; man lokkes i Sommertiden ofte derhen, fordi Stedet er omringet af morsomme smaa Kanoner, der altid staaer her, naar Kongen residerer paa Slottet. Men selve den dystre Baggrund for Rejsningen af sligt et Minde tænker nok de færreste paa, og den er dog lige saa letfattelig i 1962, som den var i 1762.

J. St.

XXXVI

Frederik V's Mindestøtte

»Ballonpladsen« i Fredensborg Slotshave, en tidligere Boldspilbane, danner Modstykket til Anlægget ved Skibsbakken. De er begge anbragt i en Krans af kandelaberformede Træer og ligger placeret symmetrisk med Hensyn til Hovedaksen gennem Slottet og den brede Midterallé. Frederik V's Monument er rejst

Frederik V's Obelisk fra 1763
i Fredensborg Slotspark.

Jan Steenberg fot.

i Centrum af denne Ballonplads, formet som en Obelisk paa et højt, firesidet Fodstykke. Hvor Obeliskens Skraasider tager Tiløb for at naa den guirlandesmykkede Spids, er der indfældet en Tærning med Medailloner. Den forreste bærer Kongens Portrætelief, den til venstre Aarstallet 1763, paa Bagsiden staar hans Nævnetræk, mens den til højre bærer hans Valgsprog paa Latin: *Prudentia et constantia*, d.v.s. »Ved Klogskab og Fasthed«.

Det er ret og rimeligt, at *Frederik V* bliver mindet ved Fredensborg. Slottets anden Storhedstid indledtes under ham. Han har baade udvidet og forskønnet sin Farfaders Bygning ved et lykkeligt Samarbejde med de bedste kunstneriske Begavelser,

Landet dengang ejede, ligesom Lysthaven i den Tid opstod i ædlere og pragtfuldere Skikkelse. Men retter man fra de glimrende Omgivelser Søgelyset mod den Monark, som skabte denne ypperlige Ramme om sin egen Færden, og som udtrykte sit Livsmaal med Ordene om Klogskab og Fasthed, bliver Modsætningen mellem de ædle Forsæt og den haandgribelige Virkelighed kun alt for tragisk. Klogskab? Ja, *Frederik V* havde den lykkelige Evne at vælge sig gode og paalidelige Hjælpere til Rigets Styrelse. Men Fasthed? Han evnede jo aldrig selv at styre sine Riger, og endnu mindre sig selv. Over Kongens Samliv med to gode og kloge Dronninger, valgt for ham af hans Omgivelser, nemlig den engelske Louise (død 1751) og den tyske Juliane Marie, der overlevede ham, falder de dybe Slagskygger fra hans elendige Karaktersvagthed og udsvævende Livsførelse. Hos degenererede Efterkommere af gamle Kulturslægter mødes ofte det forfinede med det primitive, og saaledes ogsaa her. Men det begav sig alligevel saa mærkeligt, at med denne Hersker voksede Folk og Fyrste sammen, aldrig i den danske Enevældes Tid har en Konge været saa elsket. Det laa i hans Væsen: han havde Raad til over for Folket at vise sig ubesværet af Regeringens enorme Majestæt og møde Menigmand med en ligefrem Hjertelighed, der virkede daarende. Folket forstod at værdsætte den Slags. Og derfor var Sorgen over hans tidlige Død ogsaa ægte. En af Datidens Forfattere har fortalt om hans sidste Ophold i Fredensborg, hvorledes han paa Afrejsens Dag i Efteraaret 1765 Gang paa Gang steg ud af sin Vogn for endnu engang at sige Farvel til sit elskede Slot, i sikker Forvisning om sin nærførestende Død. Det er næppe heller ganske tilfældigt, at Kongens Død hos *Johannes Ewald* vakte det første poetiske Frembrud af længe slumrende Digtereivner.

J. St.

XXXVII-XXXVIII

Christian IX og Dronning Louise

De store Fredensborgdage, da *Christian IX* som »Europas Svigerfader« samlede en anselig Mængde regerende Fyrster paa sit Sommerslot, er blevet mindet ved en Række Portrætbuster af Kongen og hans nærmeste Slægt, alle opstillet i Slotshavens nordøstlige Del og alle udført af Billedhuggerinden *Nielsine Petersen*.

Christian IX's Mindesmærke

Paa den hvide Marmorsokkel er der i et Overfelt indridset:

CHRISTIAN
IX
KONGE
AF
DANMARK
1863—1906
MED GUD
FOR
ÆRE OG RET

Dronning Louises Mindesmærke

Soklens Indskrift lyder:

LOUISE
DRONNING
AF
DANMARK
1863—1898
KLOGSKAB OG ÆDELT SIND
VANDT DEN KÆRLIGHED
SOM REISTE DETTE MINDE

J. St.

XXXIX

Kong Georg af Grækenland

En Bronzebuste, der ligesom de andre i Fredensborg Slotshave er udført af Billedhuggerinden *Nielsine Petersen*, staar paa en Sokkel af poleret Granit. Den første Del af Indskriften er indridset i Soklen med græske Bogstaver under en Kongekrone: Georgios I Basileus Ton Hellenon (Georg I, Hellenernes Konge), og derefter paa Dansk:

VILHELM
PRINS TIL DANMARK
1845—1913

Nederst paa Fodstykket staar:

REJST AF EN KREDS
AF DANSKE MÆND
TIL MINDE OM
KONGEN

J. St.

XL

Zar Alexander III

Som Minde om den mest trofaste af Christian IX's fyrstelige Gæster paa Fredensborg i Perioden 1866–1893, er der i den østligste Del af Slotsparken rejst et Monument over *Alexander III* af Rusland, af samme Form og Udsmykning som Mindestøtten over Georg I af Grækenland. Paa Granitsoklen læses

ALEXANDER
III
AF
RUSLAND
1866
1893
REJST TIL MINDE
OM
KEJSERENS BESØG
PAA
FREDENSBORG
SLOT

J. St.

XLI–XLII

Frederik VIII's Mindesmærke

Bronzestøtten af hvidt Marmor bærer øverst en Krone, og derunder er indridset:

FREDERIK
VIII
KONGE
AF
DANMARK
1906–1912
DOMINUS
MIHI ADIUTOR¹⁾

Dronning Louises Mindesmærke

Busten, der er opstillet ved Siden af Frederik VIII's og har samme Udsmykning, bærer følgende Indskrift:

LOUISE
DRONNING
AF
DANMARK

OMNIA CUM DEO
NIHIL SINE DEO²⁾)

1) Herren er min Hjælper.

2) Alt med Gud. Intet uden Gud.

J. St.

XLIII
Christian IX

I Fredensborg By blev der 1908 rejst et Mindesmærke over Kong *Christian IX*. Monumentets høje Granitsokkel er udført efter Udkast af Arkitekt *L. Knudsen*, mens Bronzebusten, der forestiller Kongen i Civil, er udført af *August Hassel*. Under Busten er i Granitten indridset et kronet og sammenslynget C 9, med Aarstallene 1818–1908. Nederst paa Fodstykket er anbragt Aarstallet for Kongens Tronbestigelse, 1863, delt af en Kongekrone.

J. St.

XLIV
Gerhard Johansen

Vi vender os nu fra de mange kongelige Mindesmærker til et Minde om den jævne, danske Frihedskæmper, der paa en stiltfærdig Vej i Asminderød Sogn satte Livet til i Kampen mod vore Undertrykkere. Nær Søholm Mejeri staar ved Vejsiden en lille Natursten med Indskriften:

HER FALDT
GERHARD JOHANSEN
DEN 23. APRIL 1945
I KAMPEN FOR DANMARKS FRIHED
GJORDE EN TYSK KUGLE
ENDE PAA HANS LIV

A. U.

HUMLEBÆK SOGN
XLV
Hans Rostgaard

Under Københavns Belejring 1659 blev Frederik III til Stadhoud holdt underrettet om alt, hvad Svenskerne foretog sig i Nordsjælland, gennem Ridefogden over Kronborg Len, der trodsede alle Farer og Besværligheder ved at sejle med sin lille Baad fra Humlebæk ind til den belejrede Hovedstad. Den uforfærdede Ridefoged hed *Hans Rostgaard*.

Gerhard Johansens Mindesten.

Eise Uhrskov fot.

Han var født 1625 i Landsbyen Roost i Arrild Sogn i Sønderjylland, hvor Faderen drev en mindre Ejendom, som Slægten tog sit Navn efter. Som ganske ung kom han til København, hvor en kongelig Kammertjener skaffede ham en beskeden Stilling ved den kongelige Hofhusholdning. Under Torstenssons-krigen var han med ombord i *Christian IV's* eget Skib »Trefoldigheden« i Slaget paa Kolberger Heide, og han blev endog ligesom Kongen lettere kvæstet af en Træsplint. Han tjente sig efter Krigen op ved Hoffet og blev ansat ved Kongens Sølvkammer. Under *Frederik III* blev han Forvalter paa Rosenborg og nogle Aar senere Ridefoged over Kronborg Len. Han fik Bolig paa Krogerup hos *Peder Christensen Svenske* – en Sønderjyde, der havde faaet sit Tilnavn, fordi han havde deltaget i Kalmar-krigen. Rostgaard blev gift med den ene af *Peder Christensens* to kønne Døtre, og da Svigerfaderen døde allerede Aaret efter, købte Rostgaard de andre Arvinger ud og overtog Ejendommen.

Da Svenskerne i 1658 havde besat Nordsjælland, kom han i en vanskelig Situation, da det paahvilede ham som Ridefoged over Amtet at gaa Svenskerne til Haande ved Udskrivningen

af Fødevarer, Heste m. m. Han udnyttede imidlertid sin Stilling til at skaffe sig Viden om mange Ting, der kunde komme Frederik III til gode, og han vedligeholdte en hemmelig Forbindelse med Kongen i den belejrede Hovedstad. Han var saaledes den første, der bragte Bud om, at den hollandske Flaade var paa Vej til Undsætning, ligesom han var i Stand til at røbe Forberedelserne til Stormen paa København.

Gennem Toldskriveren i Helsingør, *Mikkel Hansen*, der var blevet gift med den anden af Døtrene fra Krogerup, kom han i Forbindelse med Hovedmændene bag Kronborgs sammensværgelsen (se Side 80). Da Planen var røbet, og Svenskerne eftersøgte Deltagerne, besluttede Rostgaard at flygte til København. Men for at skaane sin Hustru og sin Ejendom valgte han at vildlede Svenskerne. Han red nordpaa til Danstrup Hegn, hvor han ved Reerstrup mellem Nyrup og Fredensborg skød sin Hest og kastede sin Kappe og sin Hat i den nærliggende Ulvesø. Selv søgte han i al Hemmelighed ned til Stranden ved Humlebæk, og faa Timer senere var han velbeholden i København, hvor han holdt sig skjult. Hans Hustru anlagde Enkedragt og sørgede dybt over sin Husbond. Hun spillede sin Rolle saa godt, at Svenskerne gik ud fra, at Rostgaard var blevet dræbt; flere svenske Officerer søgte tilmed at bejle til hende, men hun holdt dem borte ved sin »Sorg«.

Efter Fredsslutningen belønnede Frederik III Hans Rostgaard ved at tilskøde ham de udstrakte Jorder til Krogerup til fri Ejendom (1661), ligesom han fik en livsvarig, aarlig Gave paa 300 Rigsdaler. Fra 1681 var han Amtsforsvalter over Kronborg Amt.

Hans Rostgaard døde 1684. Han ligger begravet i St. Olai Kirke i Helsingør, hvor et Epitafium viser ham sammen med to af sine Hustruer – han var gift ialt tre Gange. Hans eneste Barn, Sønnen *Frederik Rostgaard*, blev den senere saa bekendte Geheimearkivar og Dommer i Højesteret, der var gift med en Halvsøster til Dronning *Anna Sofie Reventlow*, *Conradine Revenfeld*.

Ved Krogerup findes flere Mindesmærker for Rostgaarderne. Ved den nuværende Hovedbygning, opført 1799, er i 1904 rejst en Bronzestatue af Hans Rostgaard, udført af Billedhuggeren *Pedersen Dan*. I Havegærdet ved Indkørselen til Ejendommen

sidder tre Mindesten. De to er rejst for Sønnen og bærer foruden Rostgaards og Revenfelds Vaabenmærker Indskriften:

1671 FRIDERICH ROSTGAARD CONRADINE REVENFELD 1687

17

38

1703

(1671 er Frederik Rostgaards Fødselsaar, 1687 Conradine Revenfelds; 1703 er deres Vielsesaar. 1738 blev Stenen sat i Gærdet).

Den anden har en latinsk Indskrift:

ROSTGARDUS MURUM
HUNC ET REVENFELDIA
CONJUX STRUXERUNT:
IPSI ARX ERIT IPSE DEUS.
A.C. 1734 CONJUGII:32.

(Denne Mur lod Rostgaard og hans Hustru født Revenfeld bygge. Deres Borg vil Vorherre selv være. Kristi Aar 1734; deres Ægteskabs 32te).

Paa Mindestenen for Hans Rostgaard læses:

HANS
ROSTGAARD
FØD:25:FIK KRAAG:61.
DØD 1684.

Paa det Sted i Danstrup Hegn, hvor Rostgaard skød sin Hest, skar en Brodersøn senere sin Onkels Navnetræk i en stor Bøg. Træet er nu fældet, men i 1761 blev der i Stedet rejst en Mindesten, der kun bærer hans sammenstillede Forbogstaver og Aars-tallet for Flugten:

H R G
1659

N. G.

XLVI

Frederik Rostgaard

Lidt Nord for Kirkestien, der gaar fra Nederste Torp og til Strandvejen ved Humlebæk, staar der i Udkanten af Skoven i Nærheden af en lille Sø en Mindesten, der har følgende Indskrift:

ANNO 1720
LOOD FRIDERIK
ROSTGAARD
SETTE DENNE

STEEN OG 100
FAVNE AF
DETTE DIGE

Frederik Rostgaard var Søn af den foran omtalte *Hans Rostgaard*, født paa Krogerup ved Humlebæk 1671 og død sammesteds 1745. Ved Faderens Død arvede F. R. store Rigdomme, saaledes Krogerup og Anholt. Han studerede ved Universitetet i København og opholdt sig ni Aar i Udlandet, hvor han flittigt benyttede Biblioteker og Haandskriftsamlinger. Efter sin Hjemkomst blev han 1702 ophøjet i Adelsstanden og beklædte efterhaanden flere betydningsfulde Embeder som Geheimearkivar, Justitiarius i Højesteret m. fl. Da Ludvig Holberg 1720 udsendte »Peder Paars«, følte F. R. sig som Herre til Anholt fornærmet over Skildringen af Øens Befolkning, men fik sin Klage afvist. Forholdet til Holberg blev dog godt igen, og de medvirkede begge ved »Den danske Skueplads«' Oprettelse. 1725 blev F. R. anklaget for Bestikkelse og Majestætsfornærmelse. Uden at han dog kunde overbevises, blev han dømt til Fortabelse af sine Embeder, samt til Forvisning fra København, fra Konge og Hof. F. R. trak sig tilbage til Krogerup, men den kongelige Unaade var dog ikke langvarig. F. R. fik atter Lov at vise sig ved Hoffet, ligesom han fik flere vigtige Embeder. Til hans Godser var efterhaanden føjet Sejro og Nekselo. I sine senere Aar beskæftigede han sig med videnskabelige og litterære Emner.

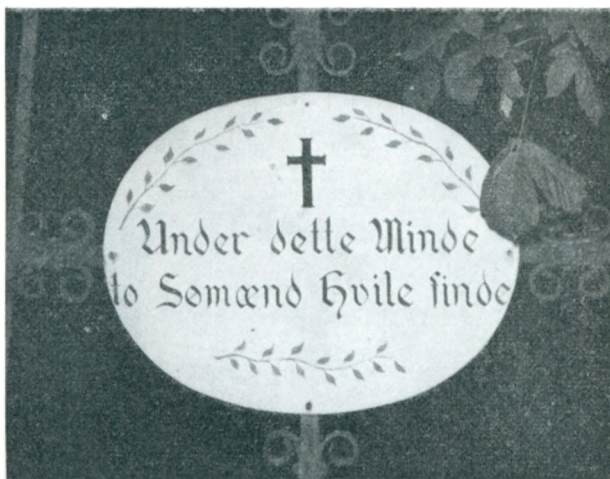
A. U.

XLVII
To Sømænds Hvile

I Nærheden af Humlebæk Havn finder man i et lille Buskads et gammelt Jernkors, hvorpaa der er anbragt en Plade af samme Metal. Paa Pladen staar med gammeldags Skrift:

UNDER DETTE MINDE
TO SØMÆND HVILE FINDE

Det fortælles, at de to ukendte Sømænd skyllede i Land en Sankt Hansaften. I adskillige Aar var det derfor Skik, at man Sankt Hansaften lagde en Krans, bundet af friske Blomster, ved Mindesmærkets Fod. Mens disse to Sømænd altsaa ikke har fundet Hvile i indviet Jord, er dette Tilfældet med den lige-

To Sømænds Minde.

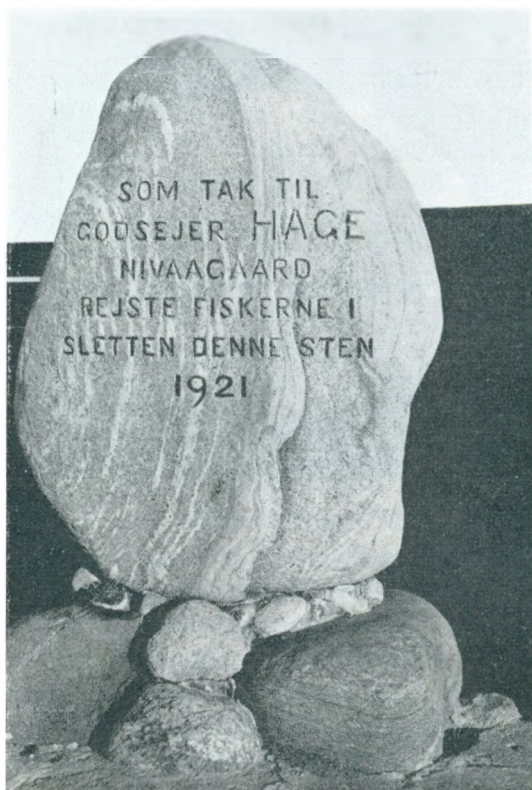
Else Uhrskov for.

ledes ukendte Sømænd, der for ikke mange Aar siden drev i Land ved Tisvilde, og som hviler paa Tibirke Kirkegaard. Hans Mindesten er omtalt under Tibirke Sogn. *A. U.*

XLVIII

Johannes Hage

Johannes Hage, født 1842, var Købmandssøn og Broder til *Alfred Hage*, der som han blev Godsejer og Politiker. Han blev Student 1860, studerede en Tid Nationaløkonomi, deltog som frivillig i Krigen 1864, hvor han avancerede til Løjtnant, blev derefter Landmand og overtog 1872 Nivaagaard i Karlebo Sogn samt flere svenske Godser. Hage interesserede sig stærkt for Samfundsspørgsmaal, hvorfor han gik ind i Politik. Han var Medlem af Folketinget fra 1876 til 1901, valgt i Fredensborgkredsen, og af Frederiksborg Amtsraad fra 1879 til 1907. Udgaet fra et nationalliberal Patricierhjem i København var det naturligt, at han sluttede sig til Højre. Han var en glødende Forsvarsven, men var ikke bange for at indtage Særstandpunkter inden for sit Parti, han var saaledes en udpræget Frihandelsmand. *P. Stavnstrup* karakteriserer hans ejendommelige Personlighed saaledes: »Sit Navn skylder han særlig en letfængelig,

Johannes Hages
Mindesten.

Else Uhrskov fot.

uegennyttig Idealisme, der var præget af megen Fordomsfrihed, og for hvilken der ikke var langt fra Tanke til Handling.« I en Alder af 55 Aar meldte Hage sig 1897 som frivillig paa græsk Side i den græsk-tyrkiske Krig. Da der i 1920 trods Afstemningsresultatet var adskillig Stemning i visse Kredse for at faa Flensborg indlemmet i Danmark, ivrede han stærkt derimod. Hage, der var ugift, udfoldede stor Godgørenhed. Han skænkede saaledes Amtet Nivaagaards Hospital for kronisk syge, senere selvejende Institution med 34 Senge, og 1908 gjorde han Nivaagaards værdifulde Malerisamling af dansk, hollandsk og italiensk Kunst til en selvejende Institution med offentlig Ad-

gang. At Hage, der døde 1923, ogsaa har gjort sig fortjent af Sletten Havn, ses af den Mindesten, der er rejst paa Molen, og hvis Indskrift lyder saaledes:

SOM TAK TIL
GODSEJER HAGE
NIVAAGAARD
REJSTE FISKERNE I
SLETTEN DENNE STEN
1921

A. U.

IL

Garderminde

I Anlægget ved Humlebæk Station staar en mandshøj Natursten, hvorpaa der er indhugget en Krone og derunder C R X sammenslynget samt Indskriften:

2. LIVGARDEBATAILLONS 3 KOMPAGNI
BEREDSKABSSTYRKEN 1939—40
VORT HJEM, DU DANSKE JORD
— — — — —
VI SVÆRGER DIG, IHVOR VI GAAR.,
AT TRÆNGES, HVIS DU TRUES,
TIL VÆRN OMKRING DIN VAAR
L. C. NIELSEN

De anførte Linier er den første og de tre sidste af L. C. Nielsens Sang »Vort Hjem, du danske Jord«.

A. U.

BLOVSTRØD SOGN

L

To dræbte Danskere

I Nærheden af Vildtmestervej i Tokkekøb Hegn findes der en Mindesten over to Mænd, hvis sidste Historie i særlig Grad kan stemme Sinde til Alvor. Det drejer sig om et Clearingmord, og herom beretter Statsskovfoged O. L. Bang, Vildtmesterhus, følgende: Drabet blev udført af en Hipobande, der talte 12 Medlemmer. Beretningen om »de 5 fra Parmagade« er ret typisk for den lovløse Tid. Ude i Parmagade paa Amager boede en Hipomand og hans Fader. En Dag blev der forøvet Attentat mod Faderen, uden at han dog døde deraf. Hvem der skød paa ham, ved jeg ikke, men Hævnen kom omgaaende. Den 14. April 1945

rullede to Hipovogne op foran en Ejendom i Parmagade. Hipofolkene for op i to Opgange og hentede 5 Mand, en Fader og hans Søn samt tre andre unge Mænd. Om de var egentlige Modstandsfolk, har jeg ikke faaet oplyst, men de havde da i hvert Fald ikke været Hipofolkenes gode Venner. De blev bragt til Politigaarden, hvor de i Nattens Løb blev mishandlede i den Grad, at der ikke var andet at gøre end slaa dem helt ihjel. De blev smidt op i en Bil, og saa kørte man ud til Skoven ved Fiskebæk, hvor de tre Mænd *Ernst Rasmus Pedersen* og dennes Søn, *Kai Ernst Peder Pedersen*, samt *Poul Verner Brandt* blev slæbt ud af Vognen og skudt, hvorpaa man kørte til Tokkekøb Hegn og skød *Kai Kristiansen* og *Conny Heinrich Meyer*, alt ved højlys Dag, i Tokkekøb Hegn Kl. ca. 11 om Formiddagen. De laa i en Grøft ca. 30 m fra den befærdede Skovvej, indtil jeg tilfældigt fandt dem sidst i Maj Maaned. Modstandsfolkene i Lillerød mente, at vi burde sætte dem et Minde. De var da vore Kammerater, selv om vi ikke anede deres Eksistens. Stats-skovvæsenet forærede os Stenen og overtog den efter Rejsningen.

Stenens Indskrift er følgende:

KAI KRISTIANSSEN

F. 4-8-1923

CONNY HEINRICH MEYER

F. 1-10-1926

MYRDEDES HER AF TYSK POLITI

15-4-1945

Der er meget ofte Blomster og Kranse ved Stenen, og hver 5. Maj gaar Blomstrød Skole derud og smykker Stedet, medens Lærerne fortæller Børnene om »dengang«. A. U.

BIRKERØD SOGN

LI

Henrik Gerner

Saa seer den Herrens Mand, vor GERNER ud af Øye,
Sin Konges hulde Mand, som Fiender ey kand bøye,
Hvis lærde Mund og Pen Guds Viisdom fører frem,
Hvis verdslig Klogskab og hvis Skialdre-Kunst har Klem.

Af Kaaber-Stik mand ham dog ey saa lige kiender;
Men, hvo hans Bøgers og hans Skrifters Blade vender,
Hand seer, hvor høyt hand gaar i Lærdom og Forstand,
Og desforuden er en Hiertens ærlig Mand.

Som Underskrift til et kobberstykke Portræt har Kingo digtet disse Vers om Sognepræsten i Birkerød, Henrik Gerner (1629–1700), en af de navnkundigste af 1600-Tallets fremtrædende gejstlige. *Henrik Thomesøn Gerner* var født i København 1629 som Søn af øverste Renteskriver *Thomas Gerner*, der var af skotsk Slægt. Efter Eksamen var han Hører paa Herlufsholm i et Par Aar, hvorefter han som ung teologisk Kandidat tilbragte nogle Aar med Studier ved Universiteterne i Oxford, Leiden og Utrecht. Efter sin Hjemkomst blev han Kapellan i Birkerød hos Præsten *Jens Bircherod*, Stamfaderen til den ansete Bircherodske Slægt. Han blev gift med en af Jens Bircherods Døtre, og da Svigerfaderen Aaret efter døde, fik Henrik Gerner Præstekaldet.

Under den første af Karl Gustaf-Krigene blev hans Præstegaard hjemløst og plyndret af Svenskerne ikke mindre end seks Gange, og til sidst var der da heller ikke mere tilbage end Præstens Kjole, som de svenske Soldater kastede Lod om. Da *Karl Gustaf* havde erobret Kronborg, aftalte en Del gode danske Mænd, at man vilde forsøge at erobre Fæstningen tilbage. Blandt de sammensvorne var flere fremtrædende Mænd som Dronningens Foged paa Hørsholm, *Lorenz Tuxen*, Toldskriveren i Helsingør, *Mikkel Hansen*, Ingeniøren paa Kronborg, *Ole Steenwinkel*, der efter Erobringen blev tvunget i svensk Tjeneste, samt Ridefogden paa Kronborg Len, *Hans Rostgaard*. Paa Kronborg laa blandt andet en Afdeling engelske Lejetropper paa 300 Mand under Kommando af en engelsk Oberst, *Richard Hutchinson*. Da man fra dansk Side søgte en engelskkyndig Forhandler, kom Henrik Gerner med i S sammensværgelsen, da han fra sine Studieaar i England var fortrolig med Sproget, og han fik bl. a. til Opgave at overtale den engelske Oberst til at deltage i Generobringen. Overtalelsen var ikke vanskelig, da Englænderne var mere end utilfredse med den Aflønning og Behandling, der blev dem til Del. Forberedelserne til Aktionen trak imidlertid i Langdrag, og da en Række Borgere efterhaanden var impliceret i den,

fik Svenskerne Nys om Sammensværgelsen, og Hovedmændene blev fængslede. Henrik Gerner blev hentet i sin Præstegaard og ført til Kronborg, hvor han efter Forhør under Tortur blev dømt til Døden. Kun faa Timer før Henrettelsen skulde finde Sted, blev han imidlertid benaadet paa Foranledning af Frederik III, der havde truet med Repressalier mod den i København fangne svenske Gesandt *Steen Bielke*. Gesandten kom fri, men Henrik Gerner maatte tilbringe endnu $\frac{3}{4}$ Aar i strengt Fængsel, dels paa Kronborg, dels i Helsingborg, indtil han et Par Uger før Fredsslutningen 1660 blev løskøbt af sine Venner. De 18 kg tunge Lænker, han bar under en Del af Fængselsopholdet, hænger nu ved Siden af hans Maleri og en Tavle med Indskrift, der fortæller om Fængselsopholdet, paa Væggen i Birkerød Kirke.

Henrik Gerner virkede som Præst i Birkerød lige til 1693, da han blev Biskop i Viborg. Han kom kun til at fungere faa Aar i Viborg, idet han i Aaret 1700 døde efter en ulykkelig Hændelse. Under et Maaltid fik han et Stykke Kød galt i Halsen, og det satte sig saa fast, at det ikke kunde fjernes. Afventende det uundgaaelige lagde han sig roligt i sin Kiste, som han efter Tidens Skik havde staaende parat. Han døde ti Dage senere og blev begravet i Domkirken. Som Forfatter hører han til sin Tids ypperste. Hans mange Interesser har givet sig Udtryk i en Del Værker af vidt forskellig Karakter. Han har foruden et Par meget store Prædikensamlinger paa hver 1500 Sider skrevet Værker om Etik, om den græske Digter Hesiodos, ligesom han førte en heftig Strid med Peder Syv om den danske Retskrivning. Noget af det smukkeste, der er bevaret fra hans Haand, er den Tale, han vilde have holdt paa Retterstedet.

Da den bekendte grundtvigske Præst, *Theodor Møller*, der virkede i Birkerød 1889–1917, fyldte 70 Aar i 1912, skænkede Sognets Beboere ham en Pengegave, som han brugte til et Mindesmærke for Henrik Gerner, hvem han var en dyb Beundrer af. Over for Kirken i Birkerød afsløredes i 1917 en Mindesten, der bærer Billedhuggeren *Johs. Kraghs* Portrætbuste af Henrik Gerner. Forneden paa Stenen læses de to første Linier i Kingos Digt:

HENRIK THOMESØN GERNER
SAA SER DEN / HERRENS MAND / VOR GERNER UD
AF ØIE, SIN KON / GES HULDE MAND / HVEM FIENDER EI
KAN BØIE

BIRKERØD SOGNS BEBOERE REJSTE
GERNER DETTE MINDE DA PRÆSTEN
THEODOR MØLLER FYLDTE 70 AAR
1912

N. G.

LII

Genforeningssten

En Kreds af Birkerød Bys Borgere, der var samlet hos Sognepræsten *Ivar Thomsen*, vedtog i Foraaret 1920 at rejse en Genforeningssten. Det lykkedes at finde en passende Natursten i Rude Skov, og den blev rejst paa Majpladsen midt i Byen nær Busten for Birkerøds berømte Søn, Præsten *Henrik Gerner*. Den færøske Arkitekt *Hoffgaard* udførte Tegningen af Mindestenens Indskrift samt af den Stensætning, hvori den blev anbragt. Genforeningsdagen 1920 samledes man til Festgudstjeneste i Birkerød Kirke, der var fyldt til sidste Plads. Efter Gudstjenesten deltog man sammen med Sognets Veteraner i en Fællesspisning paa Kroen. Kl. 16 blev Genforeningsstenen afsløret ved en Fest, der havde samlet 2000 Mennesker. Bankdirektør *A. Andersen* holdt Festtalen og afslørede Stenen, der bærer følgende enkle Indskrift:

XV/VI
MCMXX

Efter Afsløringen marcherede man med Musik og mange Faner i Spidsen til Festpladsen i Bistrup Hegn, hvor man samledes om Taler, Musik og Sang. Festen sluttede paa den illuminerede Majplads, hvor et festligt Fyrværkeri blev afbrændt, alt mens Mørket sænkede sig over Land og By.

A. U.

LIII

Gunnar Alsvold

Tager man fra Holte ud ad Gl. Hørsholmvej, ser man ved Vej siden et Stykke ude til højre en anselig Kampesten, der er omgivet af stedsegrønne Planter. Stenen bærer følgende Indskrift:

POLITIBETJENT
GUNNAR ALSVOLD
FALDT HER FOR SIT LAND 21.—12.—1944
DU VIDSTE, HVAD VOR KAMP BETØD,
GAV ANDRE LIVET VED DIN DØD

A. U.

LIV

Ib Laderrière

I Rude Skov ved Agersøs sydlige Bred, ikke langt fra Gammel Hørsholm Landevej, er der rejst en Mindesten med følgende Indskrift:

IB LADERRIÈRE
FALDT HER DEN 24. APRIL 1945

A. U.

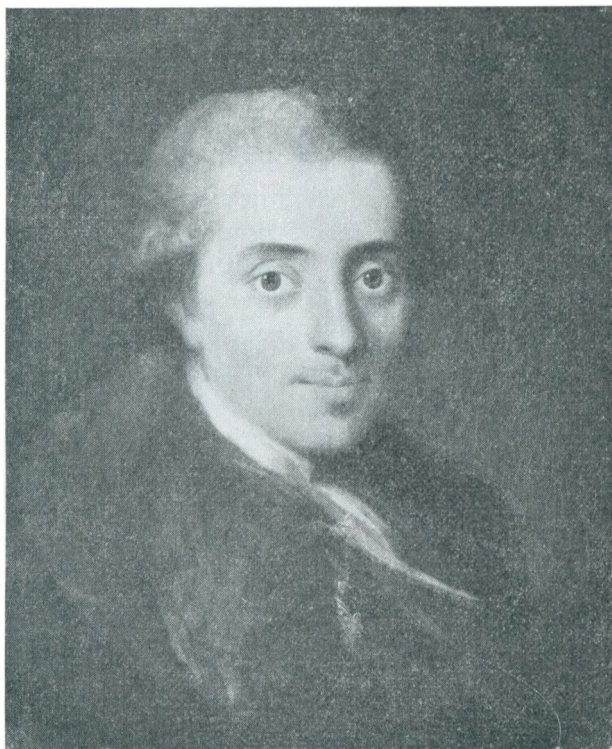
HØRSHOLM SOGN

LV

Johannes Ewalds Høj

Rungsted er knyttet intimt og fortroligt til *Johannes Ewalds* Skæbne. Den mundtlige Overlevering har endnu i vort Aarhundrede kunnet berette Træk fra Digterens Ophold her 1773–75, baade paa Kroen – Nutidens Rungstedlund – og i et lille straatækt Hus paa Linstowsvej, nu kaldet »Ewalds Hytte«. Man ved ogsaa at fortælle, at Ewald hyppigt søgte op paa en Høj for derfra at beskue det usædvanlig skønne Landskab og nyde Udsynet over Sundet med den talrige Sejlerskare; hele to Høje er af den stedlige Overlevering blevet udpeget som Ewalds: den ene (og langt den mest kendte) ligger tæt ved Strandvejen lige Nord for Vejen til Hørsholm; den anden ligger vestligt i Parken ved Rungstedlund. Begge har faaet et Monument for Digteren, men alle kyndige har været enige om, at kun den sidste er den rigtige Ewalds-Høj.

Forud for Opholdet paa Rungsted Kro laa Ewalds stormfulde Ungdom, fuld af ærgerrige Drømme og store Syner, men ogsaa af bitter Modgang og selvforskyldte Lidelser. Han var født 1743 paa Vajsenhuset i København, hvor Faderen var Præst, en kendt Skikkelse inden for Hovedstadens pietistiske Kredse. Fra ham synes det livlige og letbevægelige Barn ikke at have arvet nogen Karaktertræk, og det er ogsaa blevet betvivlet, at den skrantne *Enevold Ewald* var Digterens virkelige Fader. Men des mere har han arvet fra den mødrene Slægt. Maaske ikke direkte fra Moderen, som ikke altid fik det bedste Skudsmaal (om med Rette eller Urette er vanskeligt at afgøre), og hvis Optræden over for det vanskelige Problembarn det ikke altid er let at begribe; men

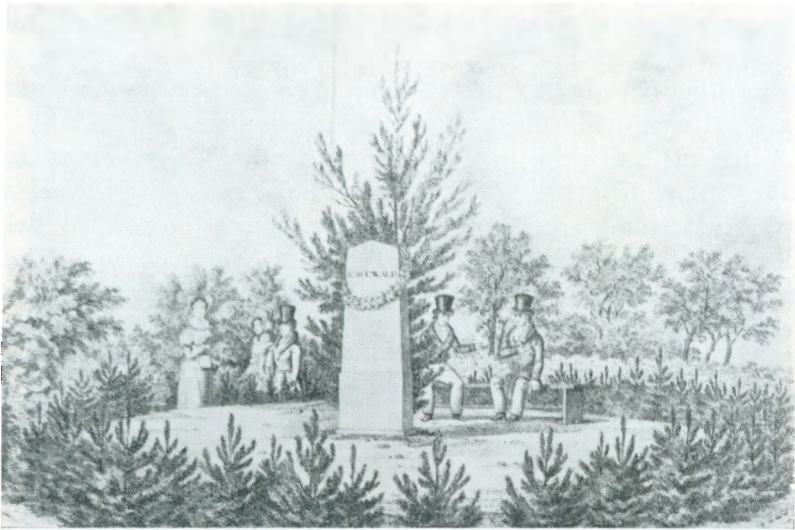

Johannes Ewald.
Malet af Erik Pauelsen (Frederiksborgmuseet).

mange Karaktertræk hos den vordende Digter peger tydeligt mod Mormoderen, den charmerende og impulsive *Maria Martens*, gift med en københavnsk Bygningsentreprenør *Mathias Wulf*, der døde 1728 midt under Arbejdet med nogle store Kaskadeanlæg ved Fredensborg Slot. I hendes Hjem mødtes den særeste Blanding af Aristokrater og Stoddere til Brødrevenighedens gudelige Forsamlinger, hvor det aabenbart i de sene Nat-tetimer kunde gaa nok saa livligt til. Der stod Gny om den slagfærdige Madam Maria Martens; de førende kirkelige Myndigheder aabnede en Trommeild mod de pietistiske Møder, og hendes Hus blev endda Centrum for nogle Pøbeløptøjer. Men hun havde Støtte i indflydelsesrige Kredse, helt op til Hoffet, og

hendes Virksomhed føjer mærkelige Træk til Billedet af København paa Kong Christian VI's og Ludvig Holbergs Tid.

Umiddelbart efter Faderens Død 1754 blev den da 11-aarige Johannes sendt til Katedralskolen i Slesvig, hvor han boede hos den lærde Rektor *Licht*, som lod den begavede og fantasifulde Dreng have fri Adgang til sit Bibliotek, lidet anende, at Ynglingen ikke just søgte Lærdom, men Spænding og Udløsning for sin umaadelige Indbildningskraft. Resultatet af Læsningen var et Flugtforsøg. Fire Mil ud ad Hærvejen sydpaa naaede den lille Flygtning, inden han blev nappet igen; han havde været paa Vej til Holland i Haab om at komme med Skib til et af Verdenshavene, hvor han efter et lykkeligt Skibbrud turde haabe at gentage Robinson Crusoes Eventyr. Digter drømte han paa denne Tid mindst af alt om at blive, men han begærede af hele sit Sind at blive en stor Mand. Det samme gentog sig et Par Aar senere. Han var nu vendt hjem til København, hvor Moderen var blevet gift med den rige Hørkræmmer *Ole Huulegaard*, i hvis Broderdatter Arendse den spæddlemmede og knap nok dunhagede Yngling blev dødeligt og ulykkeligt forelsket. Johannes Ewald blev snart klar over, at det theologiske Studium, som han havde paabegyndt, var den langsommeligste og usikreste Vej til Arendsens Gunst. Hans Hu stod til et farverigt og eventyrligt Levned, og han vilde nu skyde Genvej til Lyksaligheden ved at gaa i Krigstjeneste hos Kong *Frederik II* af Preussen. Hvorledes han fik sin ældre Broder med, hvorledes denne sidste forlod ham i Hamburg, mens Johannes drog videre for stik mod sin Hensigt at havne i Østrigernes Lejr, har han givet smaa Glimt af i sin betagende Selvbiografi, »Levnet og Meninger«. Atter her møder vi det afgørende Karaktertræk hos den unge Johannes Ewald; han tørstede efter Heroisme, han vilde ikke nøjes med at synge om Helte, han vilde være det selv. Men han var ikke længe om at opdage, at der for en menig Trommeslager blandt forvorpne Lejesoldater ikke var megen Mulighed for at øve Bedrifter, og han har i sin Levnedsskildring iøvrigt ikke meget at berette om Oplevelserne under Krigen. Han havde dog opnaaet at faa sit Livs eneste Udenlandsrejse paa denne særprægede Maade, og han har vistnok ogsaa under Felttogets Strabadser lagt Grunden til den Gigtsygdом, der senere martrede ham til Døde. I Oktober

Ewalds Høj i Rungsted, efter Stik ca. 1830 af H. G. F. Holm.

1760 var han hjemme igen og fuldførte nu paa kort Tid sine Universitetsstudier. Theologisk Attestats tog han 1762 og fik derefter Fribolig paa Valkendorfs Kollegium, hvor hans urolige Bohemetilværelse for Alvor begyndte. Han var da allerede – efter eget Sigende: halvt modstræbende – kommet ind paa Digterbanen; og da hans Arendse paa denne Tid svigtede ham og ægtede en anden, gav han een Gang for alle Slip paa Tanken om Ægteskab, Embede og trygge Kaar. Han vilde slentre gennem Livet og kun være Digter.

Han blev ogsaa meget hurtigt berømt. Den Sørgekantate, han 1766 digtede i Anledning af Frederik V's Død, gav hans Digterry saa meget mere Medbør, fordi han her i den enkleste Form gav Udtryk for almene Følelser. Da han netop paa denne Tid til Regeringen havde indsendt en Anmodning om at faa sin (relativ lille) fædrene Arv udbetalt, havde man fra højeste Sted afæsket Universitetet en Udtalelse om den nu 23-aarige Digter. Svaret er betegnende: »Vi kender Johannes Ewald som et godt Geni og et hurtigt Hoved til Studierne,« skrev Universitetet tilbage; »men i anden Henseende er det nok bedst at vente med Arven, til den rette Tid efter Loven.« Professorerne var altsaa

Menneskekendere. Det skortede i det hele taget ikke paa Virak til denne vor største lyriske Begavelse. Kun hans Familie var vrangvillig, og uden Støtte fra denne Kant var det næsten ugørligt at eksistere som Digter i Datidens Danmark.

Efter en Aarrække med stedse skiftende Boliger og stedse større Hang til stærke Drikke (man bør dog stadig huske, at Spiritus dengang var det eneste kendte smertestillende Middel) blev den giftplagede Digter sat i Pleje hos *Ole Jacobsen* i Rungsted Kro. Familien synes at have villet holde ham borte fra Hovedstadens Fristelser, og givet er det, at Rungstedopholdet fra Vaaren 1773 til Høsten 1775 blev den roligste og mest harmoniske Tid i Ewalds omflakkende Digterliv. Her skrev han sit helstøbte Sørgespil »Balders Død«, og hans Lyrik fik et nyt Opsving under Indtryk af Vaarens Komme i landlige Omgivelser. Her skrev han »Rungsteds Lyksaligheder« i lange og dvælende Rytmer: »I kølende Skygger – i Mørke, som Roser udbrede, – hvor Sangersken bygger – og kvidrende røber sin Rede«, ligesom Naturens befriede Aandedrag efter et overstaet Uvejr. Men der er ogsaa en Understrøm af mere dystre Tanker, som strejfer den ulykkelige og af Frederik IV forstødte Dronning Louise, for hvis »kærlige Kummer« Arendses forsmaaede Bejler var den rette medlidende Dommer. Men dernæst giver han sin Digtning en Drejning bort fra Rungstedegnen, hvis Yndigheder han har indfattet i een eneste langstrakt Bisætning, mod det sublime, mod Skaberen: »Hvert Blad, hvor mit Øie – fandt Præg af den Høie, – opflammede Sielen – da voxte min Sang – da raste den mægtige Klang«. Tankegangen var i Forvejen udtrykt i Brorsons »Op al den Ting, som Gud har gjort –«, men Forskellen ligger i Lidenskabeligheden, hvormed Sproget presses op til den højeste Ydeevne, og tillige i Opfattelsen af Digterens Mission. Ord som *Digter* og *Skjald* forekommer i dette Digt for første Gang i dansk Poesi i Betydning af den gudbenaadede Profet, hvis »dristige Stemme« trænger helt op til Keruberne for Guds Trone, mens Menneskeheden betaget samles omkring ham. Helst ser vi ham paa Toppen af en af sine elskede Høje, medens »Dalens Hyrder« (der er en Omskrivning af Folket, saadan som han kort efter udtrykte det i »Ode til min Moltke«) ved Højens Fod lytter til hans Harpe.

Mindesten fra 1876 paa Ewalds Høj
med Bissens Portrætmedaillon.

Jan Steenberg fot.

Der var langs Ewalds bugtede og smertefulde Vej gennem Livet flere saadanne Høje. Den første laa ved Elben, den elskeligste blandt alle Høje, siger han derom i sin Levnedsskildring, og fra dens Top bød den 15-aarige Rønningsmand paa Vej mod Fronten med et Overskud af Livsmod i Kroppen og en fyldt Vinflaske i Haanden hele Verden Trods. En anden Høj laa tæt uden for København, ved Lyngbyvejen nord for Endrup Sø; *Torkel*

Baden, som ejede *Rygaard*, havde hentet den syge Digter herud, og her blev en gammel *Kæmpehøj*, *Elhøjen*, der nu ligger i et tæt bebygget Villakvarter, hans foretrukne Tilflugtssted, hvor han skrev et Kvad om *Bernstorffs Fald*, dateret *Elhøj* den 16. September 1770. Som den tredje i Rækken kommer da *Ewalds Høj* i *Rungstedlunds Have*, og det er den, der mest vedkommer os her. Men der var dog en fjerde Høj at notere ved *Søbæks-huset* i *Humblebæk*, hvortil han flyttede fra *Rungsted*, og den haardtplagede Digter endte med paa sit *Dødsleje* at digte sit Kvad om *Helten* fra *Golgathahøjen*. *Ewald* døde 1781.

Mindet om *Ewalds Ophold* paa *Rungsted Kro* satte sig tidligt et synligt Minde. *Løjtnant Christen Sørensen*, der købte Ejendommen 1803, rejste straks derefter en ganske enkelt formet *Støtte* af *Sandsten* med *Digterens Navn* som eneste *Indskrift*; den blev sat paa *Højen* ved *Strandvejen*, altsaa næppe den rigtige *Ewalds Høj*, og her blev den staaende til 1876, da *Gaardens Ejer*, *C. Chr. Brøchner*, lod den erstatte af en *Mindestøtte* af *Granit* med *Digterens Portrætmedaillon* udført af *V. Bissen*; herunder er graveret det første Vers af »*Rungstedes Lyksaligheder*«. Den ældre *Støtte* blev flyttet hen til den anden *Ewalds Høj*, den man nu om *Stunder* kalder den rette, og her staar den endnu som *Endemaalet* for en betagende *Vandring* gennem det nyoprettede *Fuglereservat* paa en *Tid*, da *Rungstedlunds Ejerinde* er en af *Landets store digteriske Begavelser*.

J. St.

LVI

Hørholmstøtten

I den sydlige Del af den fordums *Slotshave* er der til *Minde* om det forsvundne *Slot* og dets *Bygherre*, *Dronning Sophie Magdalene*, i *Aaret* 1932 rejst en *Obelisk* med *Bronzereliefer*, udført af *Billedhuggeren Richard Magnussen*. En *Bronzeplade* paa *Fodstykkets Sydside* meddeler baade dette *Kunstnernavn* og tillige, at *Obelirken* er skænket af *Den Danske Landmandsbank*, og at *Udsmykningen* er bekostet af *Hørsholms Distrikts økonomiske Selskab* samt af *Hørholm Sogn* og *Hørholm Sogns Grundejerforening*. Paa de tre *Sider* af det firkantede *Fodstykke* er indfældet *Reliefer* af *Slottet* i dets forskellige *Skikkelser*: paa *Syd-*

siden Slottet, som det saa ud 1582, paa Vestsiden 1739, paa Øst-siden 1744 – den endelige Skikkelse – og mod Nord er der en Portrætmedaillon af Dronning Sophie Magdalene.

Hørsholm Slot havde i længere Tid været den regerende Dronnings Ejendom, da det 1721 ved Dronning Louises Død overgik til hendes Søn, Kronprins Christian, den senere *Christian VI*, som ved sin Tronbestigelse 1730 overdrog det til sin Hustru, Dronning Sophie Magdalene. Denne lod 1736 det gamle Slot nedrive, og i dets Sted rejstes det nye Hørsholm i to Omgange, idet første Etape var afsluttet 1739 og anden Etape 1744, alt under Ledelse af Arkitekten *Laurids Thura*. Det havde været Dronningens og hendes Ægtefælles Ærgerrighed, at der skulde bygges stort og prægtigt, altsaa ogsaa dyrt. Saadan var det jo ved det andet store Slotsbyggeri, som samtidig var i Gang, det første Christiansborg. Og stort og kostbart blev ogsaa Hørsholm opbygget. Der var den store Centralsal i Sydfløjen med omløbende Galleri, Marmorkaminer og Springvand midt paa Gulvet; der var ogsaa et fornemt Slotskapel i to Stokværk med søjlebaaret Kuppelloft, og der var talrige Gemakker udstyret med de mest udsøgte Møbler i Tidens raffineret kinesisk paavirkede Rokostil. *L. Engelstoft*, der 1797 besøgte det dengang ubeboede Slot, siger f. Eks. om Spejlkabinetet, at Borde, Spejlrammer, Laase, Lister, Vindueskarme »er tilhobe enten af støbt Sølv eller overtrukken med forgyldte Sølvplader; alle Vægge og alle Møbler er indlagt med Spejlglas, Perlemor og Elfenben; selv Nichen, hvori Ovnen staar, er overtrukken paa Sølvgrund med en Fernis, der ligner Perlemor.« Af denne Beskrivelse fatter man, at Hørsholm Slot, da det indrettedes for et Fyrstepar, som vidste, hvad man skyldte den ophøjede Enevælde, var paa Højde med det bedste i Europa. Men Indtægterne fra Hørsholm Gods kunde ikke alene bære Udgifterne dertil. Da Kongen døde allerede 1746, overtog Dronningen sit Slot som Enkesæde og fik i de kommende Aar (hun døde 1770) rigelig Lejlighed til at mærke Kontrasten mellem den overdaadige Pragt, hun selv havde været med til at skabe, og den bitre Kamp for at faa det hele til at løbe rundt. I sit Testamente har hun da ogsaa dvælet ved de umaadelige Summer, det havde kostet at bygge denne prægtige Ramme om Hoffets daglige Færden, ligesom hun aner, at Eftertiden vil

se med kritiske Øjne derpaa; men hun fejer samtidig sine Belymninger for Fremtiden af Vejen med en rammende Bemærkning: »Smukke Huse gør Landet Ære.« Der ligger heri en rigtig Erkendelse af, at selv saa dyrt et Byggeri kan forsvares, hvis der er tilført Landet en kostelig Kulturarv.

Men den næste Slægt saa ikke saa idealt paa Tingene. Der var grimme Minder fra Hørsholm, og Sporene skræmmede. Paa Hørsholm Slot blev Sommeren 1771 skæbnsvanger for Forholdet mellem Dronning *Caroline Mathilde* og *Struensee*, og Kronprinsen, den senere *Frederik VI*, yndede ikke at tænke derpaa og ønskede derfor heller ikke at hæge om det da aldrende Slot. Man ymte om, at det var slet funderet, at Murene slog Revner, og at Bygningen kunde synke i Jorden. Saadan ytrede i hvert Fald Kongens Arkitekt *C. F. Hansen*, der ikke yndede det 18. Aarhundredes Barokarkitektur; vistnok med Urette – men da Christiansborg skulde genopbygges, og Materialer derfor var fornødne, og da ingen ønskede at skaane Sophie Magdalenes Slot, blev det revet ned i Aarene efter 1810. Nu har man kun tilbage den brede Dalsænkning med Resterne af den gamle Barokhave og ved den østlige Flanke nogle Stalde og Kavalerbygninger. Paa selve Tomten staar nu *C. F. Hansens* Kirkebygning fra 1821 »som et Kors paa en Grav«, sagde Digteren *Henrik Hertz* 1832. Men en sen Eftertid kan godt yde Sophie Magdalenes Skønhedsglæde en retfærdig Dom og tiltræde hendes Ord om de skønne Huse, der altid gør Landet Ære.

J. St.

LVII

Stolbergstøtten

I Hørsholm er opstillet en høj Obelisk af norsk Marmor paa Pladsen mellem Slottets tidligere store Stald og den lille Bygning, som nu indeholder Hørsholm-Museets Samlinger, tæt ved Søndre Jagtvejs Udmunding i Folehavevej. Støtten er rejst 1766 efter Tegning af den franske Arkitekt *N. H. Jardin* i Tidens nyklassicistiske Stil.

Paa det kubiske Fodstykke er indgraveret følgende Indskrift: Til evig Hukommelse – af en priselig Indretning – efter – Hendes Kongelige Majestæts – *Sophia Magdalenes* – Befaling – da – paa

Mindesmærke over
Greve Christian Günther Stolberg.

Jan Steenberg fot.

det viise Raad af – Hr. Christian Günther – Greve af Stolberg – hendes Oberhofmester – alle Undersaatte – Hirschholm Amt – befriedes for Hoverie, – Fæstegaarde forvandlede til Eiendomme. – 1761.

Som denne Indskrift i sin knappe Form antyder, blev Monumentet sat af Dronningen til Minde om en Landboreform, der 1761 gennemførtes paa Godset. – I Aarene efter Kong Christian VI's Død 1746 levede Enkedronningen paa Hørsholm eller Hirschholm Slot, omgivet af al mulig kongelig Glans og Pragt, men uden Mulighed for at faa Godsets Ydeevne bragt blot nogenlunde paa Fode. Der var ikke Balance mellem Indtægter og Udgifter. De sidste kunde vel bringes ned, men de første lod sig næppe bringe i Vejret under Bondestandens trange Kaar i

det 18. Aarhundrede. Da var det, at Sophie Magdalene henvendte sig til sin Slægtning Grev *Christian Günther Stolberg* dengang Amtmand i Segeberg i Holsten. Han var født 1714 i Stolberg, opdraget i Wernigerode hos en Slægtning, en af Christian VI's nære Venner, *Christian Ernst Stolberg*, ved hvis Mellemkomst han traadte i dansk Militærtjeneste for 1744 at blive Amtmand over Segeberg Amt, hvor han købte et Gods. Han blev her en af Tidens reformivrige Godsejere og ophævede Livegenskabet paa sin Ejendom Stedinghof ved Bramstedt. Fra Segeberg blev han da 1756 kaldt til Sophie Magdalenes Hof for at blive Overhofmester ved Hørsholm (Hirschholm) med den særlige Opgave at bringe Orden i Godsets Økonomi. De Erfaringer, han havde høstet paa sit holstenske Gods, overførte han nu til Nordsjælland. Han foreslog at lade Bøndernes Hoveri afløse af en aarlig Afgift og at indføre Arvefæste; til Reformen knyttede han ogsaa en Plan om at udstykke Hovedgaardsjorden. Dronningen godkendte Planerne 1759. Samme Aar blev da Hovedgaardens Vange og flere Gaarde under Hørsholm (Hirschholm) (Eskemose, Ebberød, Sandholm) solgt paa Auktion, og 4. September undertegnede Stolberg en Overenskomst med Bønderne om det nye Arvefæste, godkendt af Dronningen den 16. September samme Aar. Reformen, som var den første i sin Art i det egentlige Danmark, men som snart efterfulgtes andre Steder (Bernstorff), var utvivlsomt til Gavn for begge Parter; men vel mest for Dronningen, der da ogsaa viste sin tro Tjener den Erkendtlighed, at hun efter hans Død 1765 rejste ham dette Æresminde, der i sin enkle Skikkelse blev en Forløber for Frihedsstøtten i København, og som ved sit simple Billedsprog gør Rede for det, som her var sket: øverst paa Obelirken ses det brudte Aag; derunder et Par Overflødigedshorn, der udgyder Rigdom og Lykke over Dagens slidsomme Arbejde, der nederst er kendetegnet ved et Plovjern med et Anker.

J. St.

LVIII

Kammerraadens Sten

Den agrarhistoriske Forfatter *Christen Christensen* (1824–91) er i Hørsholm, hvor han fandt sin Mandomsgerning, mindet ved et Monument, en Sandstenspille paa profileret Sokkel, foroven kronet af en firesidet Vase, opstillet tæt ved Nordsiden af den lille Sø, der omringer den fordums Slotsholm. Paa Forsiden ser man i en oval Medaillon et Portræt af hvidt Marmor, udført 1924 af Billedhuggeren *Richard Magnussen*; derunder staar Indskriften: Kammerraad – Chr. Christensen – født 26. Juli 1824 – død 13. Dec. 1891. – Som Tak – for, hvad han øvede – for By og Land – rejste Hørsholm Distrikts – Økonomiske Selskab – ham dette Minde – den 24. Juli 1924.

Christensen, der var Jyde af Fødsel, blev 20 Aar gammel Fuldmægtig ved Hørsholm Amtstue, hvor han siden 1857, umiddelbart kort før Embedets Nedlæggelse, blev Amtsforsvalter; men han kunde dog til 1875 fortsætte som Leder af en Filial, der traadte i Stedet for den nedlagte Amtstue. Som dansk Jurist var han Livet igennem optaget af praktiske Gøremaal, Administrator af Jordegods, Formand for Hørsholm Sogneraad, Medlem af Frederiksborg Amtsraad og i 30 Aar Formand for Hørsholm Distrikts økonomiske Selskab. Hans Berømmelse skyldes dog især hans topografiske og agrarhistoriske Forfatterskab, hvor Hovedværkerne er »Agrarhistoriske Studier« (1886–91) og navnlig »Hørsholms Historie« (1879). Denne sidste kom til at indtage en fremragende Plads inden for den rige danske topografiske Litteratur og har for stedse knyttet hans Navn intimt til Hørsholmegnen, der rummer saa mange historiske Minder. Mens han som Historiker var en selvlærd Mand og derfor næppe tilfulde beherskede de middelalderlige Afsnit af sin Egnshistorie, var han ganske anderledes godt orienteret i Landbohistorien fra senere Tid, navnlig fra det 18. Aarhundrede, hvoraf han gav en førstehaands Skildring med Støtte i Amtsarkivets Brevsager. »Hørsholms Historie«, der lige siden sin Fremkomst har været højt værdsat og derfor i vore Dage et efterspurgt Objekt blandt Samlere af topografisk Litteratur, faar nu en Efterfølger i *H. C. Rosteds Hørsholmbog »Fra Adelsborg til Kongeslot«*.

J. St.

LIX
Carl Becker

Ved Indgangen til Jagtmuseet i Hørsholm er rejst et Mindesmærke over Juristen *Carl Becker*, kendt som konservativ Kommunalpolitiker i København i Tiden før og under første Verdenskrig. Mindestenen af Granit er formet i enkel, klassisk Stil, har et indfældet Portrætrelief af hvidt Marmor og bærer følgende Indskrift:

OVERRETSSAGFØRER
CARL BECKER
JAGTRAADETS FØRSTE
FORMAND
K. DM. P.P.
* 17. 5. 1863 † 28. 6. 1938
REJST AF DANSKE JÆGERE

J. St.

HOLBO HERRED
ESBØNDERUP SOGN
LX

Frederik IV's Mindesten

Hvor Landevejen snor sig fra Esbønderup Skovhuse i et mægtigt Sving ned mellem tætte Skove til Aadalen ved Esrom, staar der en gammel Mindesten. Den er anbragt i Skovgærdet ind mod Krogdals Vang og viser paa sin Forside et kronet F 4 med langstrakte Typer, der skærer ind over hinanden, og ved Foden af Skriftegnene Aarstallet 1702. Det er en af de tavse Mindesten. Den fortæller godt nok, hvornaar den er rejst, og til hvem den hentyder, men om Grunden til, at den staar netop her, hører vi ikke noget. Man er da henvist til at gætte. Skoven herfra og sydpaa langs Vestsiden af Esrom Sø var dengang delt i Vange for de kongelige Stutterier. Her græssede Kongens Heste i Sommertiden, hvert Stod i sin særlige Vang, og i Krogdals Vang kunde vi træffe de kulsorte Spaniere. Enevældens Konger var alle hesteinteresserede og lagde stærk Vægt paa Renavl efter Kulør. Intet var saa fornemt som at køre i Seksspand med ensfarvede Hopper, Kongen med seks hvide Heste, Dronningen med seks sorte. *Frederik IV* var ingen Undtagelse, ogsaa han vaagede omhyggeligt over sine Stutterier, der dengang var opstaldet paa det fordums Esrom Kloster, og netop paa hans Tid blev adskillige af Stengærderne omkring Stutterivangene fornyet. Tager vi saaledes denne Sten som et Monument over kongelig Omsorg for de verdensberømte Frederiksborgheste, har vi i det mindste solid historisk Grund under Fødderne. Men Almuen vil

Frederik IV's Mindesten   Jan Steenberg fot.
i Krogdals Vangegærde ved Esrom.

hellere fortælle Anekdoter og har forlængst en anden og mindre ærbødig Forklaring: Under en Klapjagt skulde Frederik IV have følt Trang til at forrette et lille nødvendigt Ærinde bag et Træ, og de stedlige Bønder, der deltog som Klappere, var saa beæret af denne kongelige Handling, at de derefter rejste denne Mindesten. J. St.

LXI *Truestrup*

I Frederiksborg historiske Samfunds Aarvog for 1911 har *Johs. T. Christensen* skrevet en Artikel »En forsvunden Landsby, Truestrup i Gribskov«, hvori det bl. a. hedder: »Truestrup laa

sydøst for Ejlstrup paa en aaben Strækning inde i Gribskov, og man kan med Sikkerhed følge en af de gamle Truestrupbønders Spor. Han hed Niels Jensen og byggede sig af Resterne af sin gamle Gaard i Truestrup et Hus i Ejlstrup.«

I nævnte Artikel anfører Christensen til sidst en Udtalelse af Museumsinspektør *Jørgen Olrik*, der efter at have undersøgt Omraadet foreslog, at man paa en eller anden Maade afmærkede Stedet, hvor den gamle Landsby i sin Tid havde ligget.

Dette skete, idet Niels Jensens Efterkommere paa en lille Høj i Skoven rejste en Sten med følgende Indskrift:

MINDESTEN
OVER LANDSBYEN
TRUSTRUP . DENS
SIDSTE BEBOR VAR
NIELS . JENSEN
BD. HR. FRA 1762
TEL 1790

Paa Sokkelens Bagside staar:

REJST D 27. JUNI
1912

A. U.

NØDEBO SOGN
LXII
G. W. Brüel

Georg Wilhelm Brüel var født i Hannover 1752. Efter at have faaet en alsidig teoretisk Uddannelse ved Universitetet i Gøttingen og i praktisk Skovbrug kom han 1777 til Danmark, hvor han som den første fik overdraget at lægge Planer for private Skove i Jylland og paa Lolland. Senere udarbejdede han paa Rentekammerets Opfordring en Plan for Skovanlæg paa de jyske Heder. Efter at have beklædt forskellige Embedsstillinger blev han 1805 Overførster for Statsskovene i Kronborg, Frederiksborg og Hørsholm Amter med Bolig i Overførstergaarden Egelund. Brüel var en dygtig Administrator og fik særlig Betydning som Grundlægger af vort Hedeskovbrug. Hans Efterkommere har i flere Generationer virket som Forstmænd i Statens Skove.

Brüel blev begravet i Stenholt Vang lidt Vest for Slottet Egelund. Hans Grav er dækket med en rektangulær Sten, der bærer følgende Indskrift:

HERUNDER HVILER STØVET
AF
G. W. BRÜEL
JUSTITSRAAD, OVERFØRSTER
OG
RIDDER AF DANNEBROGEN
FØDT 5te APRIL 1752
DØD 18de MAI 1829

Mindestenen er foruden af den 4 Meter lange saakaldte Troldesten omgivet af 6 andre ret store Sten, saa det hele faar Præg af en Runddysse. A. U.

LXIII

Søren Kierkegaards Sten omtales nærmere i Forbindelse med Gillelejestenen Side 108.

LXIV

C. F. Tietgen

Efter at Statskassen havde besluttet at afhænde Hovedgaarden Hillerødsholm, hvor Frederiksborg Stutteri havde til Huse, købte Finansmanden *C. F. Tietgen* 1871 Ejendommen ved Auktion. To Aar efter erhvervede han Lystgaarden Strødam i Gadevang. 1883 solgte Tietgen Hillerødsholm til Godsejer *Edvard Hansen*, men beholdt Strødam, fordi hans Hustru holdt saa meget af Landlivet. Her tilbragte Ægteparret hvert Aar Sommeren, og da Tietgen døde 1901, vedblev hans Hustru at opholde sig paa Strødam, hvor hun døde 1917. Herefter gik Ejendommen i Arv til hendes Brodersøn, Godsejer *Axel Jarl*, der ved Indkørselen fra Gadevang rejste en to Meter høj Mindesten, der bærer følgende Indskrift:

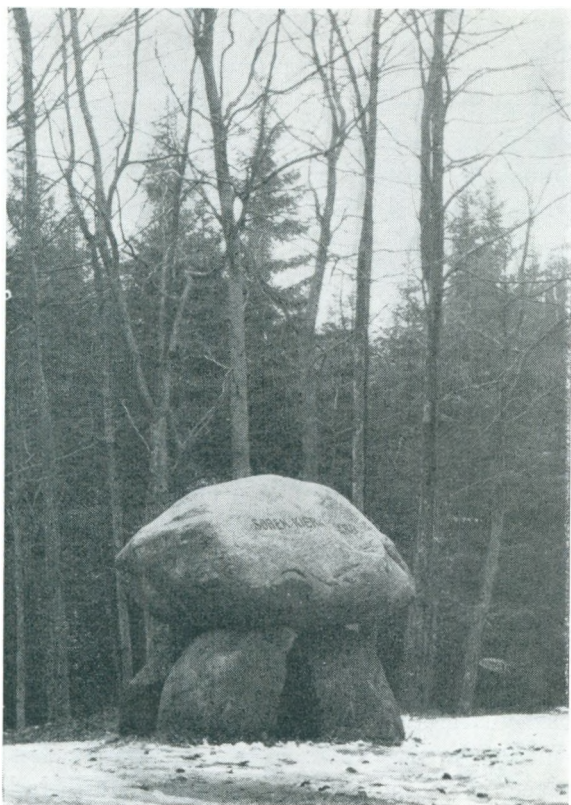
For
C. F. TIETGEN
og hans
Hustru LAURA
sattes denne Sten.

A. U.

LXV

Prins Gustavs Mindeplade

Slottet *Egelund* opførtes 1915–17 af Enkedronning *Louise* og overgik ved hendes Død til hendes yngste Søn, *Prins Gustav*,

Jan Steenberg fot.

Søren Kierkegaards Sten i Gribskov.

Se Teksten Side 108 ff.

efter hvis Død 1944 Arveprins *Knud* overtog Slottet, som han senere overdrog til *Dansk Arbejdsgiverforening*, der benytter Stedet til Kursusbrug.

Paa den nordre Gavl, ud mod Landevejen, er indsat en Marmorplade med følgende Indskrift:

HS. KGL. HØJHED
GUSTAV PRINS TIL DANMARK
* 4-3-1887 † 4-10-1944
DE DANSKE GARDERFORENINGERS
ÆRESPRÆSIDENT
GAMLE GARDERE SATTE DENNE MINDEPLADE

A. U.

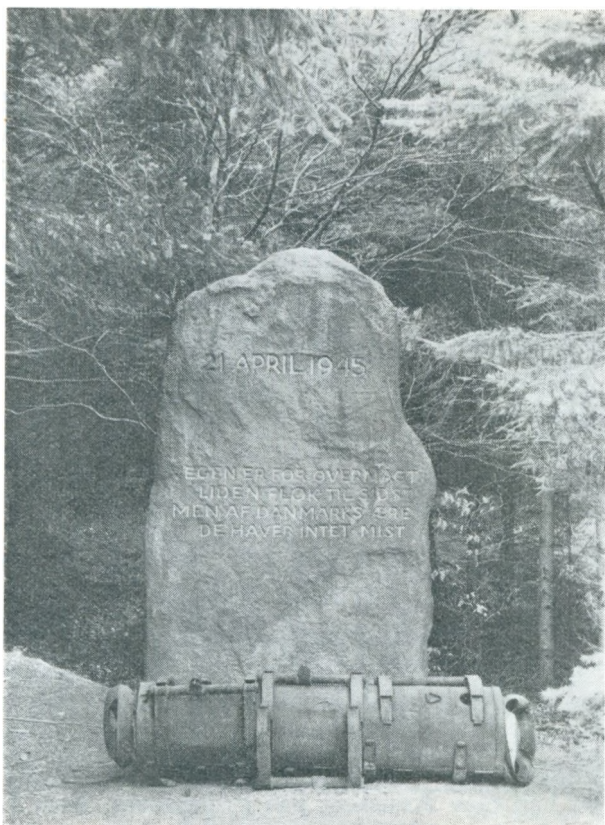
LXVI

Kulsvierstenen

I Gribskov, et Stykke Nord for Nødebo, findes der en Mindesten, om hvis Oprindelse der berettes følgende¹⁾: Under den sidste Verdenskrig opstod der efterhaanden en ret stærk Modstandsbevægelse her i Nordsjælland. Vaaben fik man nedkastet fra engelske Flyvemaskiner. Den første Nedkastning fandt Sted i Store Dyrehave, senere forskellige Steder, deriblandt adskillige Gange ved Smørstenen i Gribskov. Modstandsfolkene var saadanne Aftener stillet op med forskellige Mellemrum, tre i Række, de to forreste med hvide Stavlygter, den bageste med en rød. Denne sidste skulde markere det Sted, hvor man ønskede Vaabnene nedkastet. Ved Siden af ham var placeret en anden med hvid Lygte, og han skulde morse et i Forvejen aftalt Signal op til Flyveren. Natten til den 21. April 1945 modtog man Vaaben to Steder i Gribskov, dels ved Smørstenen og dels paa en Plads et Stykke nordligere. Der nedkastedes ca. 36 containers, Beholdere med Vaaben og Ammunition, fra ialt tre engelske Flyvemaskiner. Men denne Gang gik det ikke saa glat. Om Morgenen kom fire Rutebiler, fyldt med 120 tyske Politisoldater, og stormede Gribskovlejren, hvorfra tyve Mand havde deltaget i Modtagelsen paa den nordre Plads. Kort efter havde Tyskerne omringet Pladsen ved Smørstenen, hvor en Snes Modstandsfolk var i Færd med at ordne Godset fra containerne. Tyskerne gik straks til Angreb med Maskingeværer og Maskinkanoner, mens de tyve Modstandsfolk gik i Dækning og besvarede Ilden saa kraftigt, som de kunde med deres Maskinpistoler, hvorved to Tyskere faldt og flere saaredes. Da Tyskerne stormede Pladsen, trak Modstandsgruppen sig tilbage ned til Esrum Sø, hvor de løsnede to Baade og roede over til den anden Side Søen. Enkelte andre undslap gennem Tyskernes Linier ned til Nødebo og advarede de derboende Modstandsfolk. Fire Danskere blev taget til Fange af Tyskerne. Godset ved Smørstenen gik tabt, men det paa den nordligere Plads var blevet saa godt gemt, at Modstandsfolkene en Nat kort efter kunde hente det og bringe det til dets Bestemmelsessted.

¹⁾ Anders Uhrskov: »Gribskov i dansk Aandsliv«. 1957.

Kulsvierstenen.

Jan Steenberg fot.

Foran en *Container*, en Beholder, hvori de nedkastede Vaaben m. m. fandtes.

Denne Begivenhed benævntes senere *Slaget i Gribskov*, og Godsejer *Axel Jarl*, Sophienborg, tilbød efter Frigørelsen at besto Rejsningen af en Sten til Minde om Kampen. Denne Sten, der benævnes *Kulsvierstenen* og blev afsløret Søndag den 23. September 1945, er en godt 2 Meter høj Natursten, paa hvis forreste Side findes følgende Indskrift:

21. APRIL 1945
VEGEN ER FOR OVERMAGT
LIDEN FLOK TIL SIDST

MEN AF DANMARKS ÆRE
DEN HAVER INTET MIST

Verset er taget af *Carl Plougs* Digt om Slaget ved Slesvig »Paaskeklokken kimed mildt fra den danske Kyst«. Ved den anlagte Vej op til Mindestenen ligger der i Beplantningen til højre en mindre Natursten, hvori er indhugget et Morsetegn . . . – samt en Pil, der peger skraat nedad. Dette Tegn blev af den paagældende Modstandsmand benyttet som Signal til Flyveren. Slaget i Gribskov er iøvrigt skildret i *Sven Uhrskovs* Bog »Vi bringer en Særmelding. Hilsen til Finn . . .«, 1945.

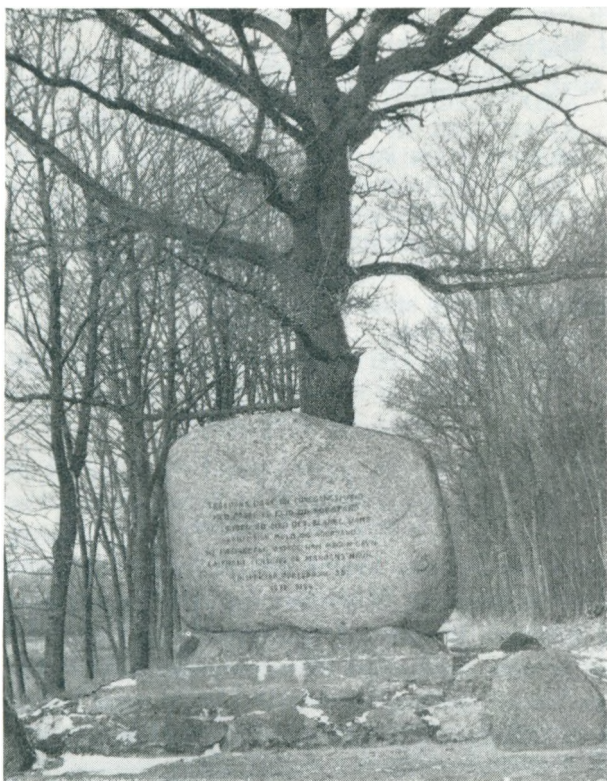
A. U.

SØBORG SOGN

LXVII

P. B. Feilberg

Peter Berend Feilberg var født 1835 i Alslev ved Varde som Søn af Sognepræst N. L. Feilberg. Efter at have taget Præliminæreksamen fra Ribe Katedralskole lærte han praktisk Landbrug i Sønderjylland. Han var Elev paa Rødding Højskole og kom senere paa Polyteknisk Lærestalt, hvorfra han tog Landbrugseksamen 1858. Straks efter lærte Feilberg den nye Grundforbedring i Form af Dræning med brændte Lerrør at kende, idet han blev Assistent paa Frijsenborg, hvor Lensgreve C. E. Frijs blev hans Velynder og Ven. F. deltog i Krigen 1864 som Løjtnant. Fra 1866–72 var han Godsforvalter paa Næsbyholm i Skaane, hvor han tørlagde og kultiverede den 500 ha store Næsbyholm Sø. 1872 kom han til Nordsjælland, hvor han i Aarene indtil 1896 ledede Tørlægningen og Kultivering af Søborg Sø. Udtørringen af denne Sø, hvor den stærke Borg Søborg i Middelalderen havde ligget, var paabegyndt i Slutningen af det 18. Aarhundrede, idet man gravede en Kanal til Gilleleje. Udtørringen fortsattes i det 19. Aarhundrede. 1872 købte Grev C. E. Frijs Ejendommen, og med ham som Ejer og Feilberg som Leder fuldførtes Udtørringen. 1915 solgte Grev Frijs' Datter, Baronesse *Clara Blixen Finecke*, Ejendommen til en Udstykningsforening, hvorefter de over 600 ha blev udstykket i 237 Parceller.

P. B. Feilbergs Mindesten.

Jan Steenberg fot.

Foruden at Feilberg ledede Udtørringen af Søborg Sø, virkede han som Inspektør, og fra 1896 til 1910 var han Forpagter af Søborggaard. F. foretog talrige Studierejser til Udlandet. Efter Indenrigsministeriets Opfordring undersøgte han Kulturvilkaarene paa Island og Færøerne. P. B. Feilberg var ikke blot en betydelig Kulturtekniker, men ogsaa et værdifuldt Menneske, og herom skriver *Anton Christensen*: »F. nød stor Anseelse ikke alene for sine dygtige og omfattende Kultiveringsarbejder, men ogsaa for sin redbonne Hjælpsomhed og samfundsnyttige Virksomhed paa flere andre Omraader. Hans dygtige Arbejde gennem et langt Liv var præget af Idealitet, han søgte ikke sit eget, men havde det almenes Tarv for Øje.« F. døde 1925. Aaret efter

rejstes der ved Vejen ind til Søborg Slotsruin en Mindesten for ham med følgende Indskrift:

I FREDENS DAGE EN FOREGANGSMAND
MED FROMHED, FLID OG FORSTAND
AF SØBORG SØ MED DET BLANKE VAND
SKABTE HAN MULD OG AGERLAND
SIT FÆDRELAND GJORDE HAN MEGEN GAVN
LØJTNANT FEILBERG ER MANDENS NAVN
INSPEKTØR FOR SØBORG SØ
1872—1896

Paa Stenens Bagside staar:

MED TAK FOR
ETATSRAAD LØJTNANT FEILBERGS ARBEJDE
REJSTES DETTE MINDE 1926

A. U.

LXVIII

Christian X's Sten

Lige uden for Søborg findes der et beplantet Byanlæg, der med sine to Voldsteder, Voldgrav og Bro forener baade smuk Natur og gammel Historie. I Anlægget, der benævnes *Kongehaven*, finder man forskellige Mindesmærker. Midt paa Pladsen ser man en kæmpemæssig Istidsblok, der er rejst i Anledning af *Christian X's* Regeringsjubilæum. Paa Forsiden læses følgende Indskrift:

C X
1912
15/5
1937

Og paa Siden:

»MIN GUD,
MIT LAND,
MIN ÆRE.«

A. U.

LXIX

Byens Kagsten

I et Hjørne af Anlægget er henflyttet Byens gamle *Kagsten*. *Kagstrygning* var en Straf, der bestod i, at Forbryderen blev bundet til en *Kag*, d.v.s. en Pæl eller som her en høj, slank Sten, og offentlig af Bøddelen pisket paa den blottede Ryg med

27 Slag af 9 Ris, 3 af hver. Kagstrygning var endnu hjemlet i Straffeloven af 1866, men var faktisk dengang gaaet af Brug. Ovennævnte Kagsten er rejst paa en Stensætning, hvor der paa en af Stenene findes følgende Indskrift:

HER STRØG MAN FORDUM SKJÆLM TIL KAG
THI HJERTERNE VAR HAARDE.
NU STENEN STAAR NÆR PRÆSTEGAARD
HVOR MODER JORD
HAR DRUKKET ANGERSTAARE.

S.

A. U.

LXX

Christopher Schrøder

Ved den Indgang til Kongehaven, der er fjernest fra Søborg, findes der, halvt skjult af en Bøgehæk, en firkantet Granitsten, hvorpaa læses:

17 C S 79

Christopher Johannes Schrøder var født i Hillerød 1743, blev theologisk Kandidat 1765, Præst i Slaglille-Bjernede 1768 og i Søborg-Gilleleje fra 1777 til 1793, dernæst Præst i Helsingør fra 1793 til 1800 og sidst i Ringsted fra 1800 til sin Død 1813.

A. U.

LXXI

5. Majsten

Et andet Sted i Anlægget finder man en Mindesten med følgende Indskrift:

FRED OG FRIHED
BLEV OS GIVET
TAK FOR LYSET
TAK FOR LIVET
5. MAJ 1945—1955

S.

S. er Betegnelsen for Provst Emil Steenvinkel, Søborg.

A. U.

GILLELEJE SOGN

LXXII

Søren Kierkegaards Sten

Søren Kierkegaard havde adskillig Tilknytning til Nordsjælland. Hans Fader, Hosekræmmer, d.v.s. Trikotagehandler, *Michael Pedersen Kierkegaard*, der havde boet i København i mange Aar, havde i sin bedste Alder trukket sig tilbage fra Handelen med en betydelig Formue. I Aaret 1802 købte han sammen med sin Svoger *Mads Nielsen Royen* den gamle Kro i Hillerød, men 1805 afhændede han sin Andel til Svogeren. Han ejede siden en anden Gaard i Hillerød, og her fødtes 1805 den senere Biskop i Aalborg *Peter Christian Kierkegaard*. Ikke længe efter flyttede Forældrene tilbage til København, og her kom 1813 *Søren Aabye Kierkegaard* til Verden. Han fik en meget ensidig Opdragelse af sin tungsindige, dybt religiøse Fader. Komme ud at lege med andre Børn maatte han ikke. Vilde han en Tur i Skoven, skete det paa den Maade, at han og Faderen gik op og ned ad Gulvet og fortalte hinanden, hvad de passerede. »Den Glæde at være et Barn har jeg aldrig haft,« skrev han mange Aar efter. I Skolen blev Drengen, der var lille, spinkel og klædt paa afstikkende Maade, drillet af Kammeraterne, men som Følge af sit gode Hovede og sin skarpe Tunge forstod han at give igen og holde dem fra Livet. *Søren Kierkegaard* blev Student 1830, og han gav sig til at studere Theologi. Han var velstillet og kunde tage Del i mange Fornøjelser, men lykkelig var han ikke. Især kom to Begivenheder til at gøre et dybt og varigt Indtryk paa ham. 1835, da han var 22 Aar, oplevede han det, som han senere benævnte som »den store Jordrystelse«. Det drejede sig om en Begivenhed i Faderens Liv, og herom fortæller Sønnen: »Det forfærdelige med den Mand, der en Gang som lille Dreng, da han gik og vogtede Faar paa den jydsk Hede, led meget ondt, sultede og var forkommen, paa en Høj stod op og forbandede Gud – og den Mand var ikke i Stand til at glemme det, da han var 82 Aar gammel.« Denne Begivenhed har P. C. Kierkegaard senere kaldt »vor Faders Historie og vor med.« 1840 blev *Søren Kierkegaard* theologisk Kandidat, og i September samme Aar forlovede han sig med en syttenaarig Pige, der hed *Regine Olsen*, men han blev snart klar over, at det var en Fejltagelse. Hans

Søren Kierkegaard. Tegning af H. P. Hansen.

Tungsind kunde han ikke dele med en anden. Det var ikke et mørkt Syn paa Tilværelsen saadan i Almindelighed. Det har jo saa mange. Hans Tungsind sad i Samvittigheden, den sad der som Gravrust. Enden paa det hele blev, at han magede det saa, at hun blev nødt til at hæve Forlovelsen. Hun blev senere gift og lykkelig gift. Men Søren Kierkegaard glemte hende aldrig. Disse to Begivenheder sammen med religiøse Grublerier skabte en Bevægelse i Sindet, som gav sig Udslag i Bøger med et Indhold, som var helt nyt. Der er blevet sagt om Kierkegaard, at han var et godt Hovede, maaske det bedste her i Landet i forrige Aarhundrede. Hans Skarpsindighed var usædvanlig, hans sproglige Evne forbløffende. Og saa kom da en lang Række Bøger med et helt nyt Tankeindhold: »Enten-Eller«, »To opbyggelige Taler«, begge 1843, »Frygt og Bæven«, »Begrebet Angest«, »Stadier paa Livets Vei« og mange andre. – Men vi vender tilbage

i Tiden for at faa knyttet Forbindelsen med Nordsjælland.

Paa Foranledning af *Gilleleje og Omegns Museumsforening* var der blevet nedsat en Komité med det Formaal i Gilleleje at rejse en Mindesten for Søren Kierkegaard. Formand var Museumsforstander *H. C. Terslin*. I Bogen »Fra det gamle Gilleleje«, 1934, havde Arkivar *Hans Ellekilde* skrevet en større Afhandling om »Søren Kierkegaards Gilleleje-Sommer 1835«. Han fortæller der, hvorledes Kierkegaard i Juni 1834 var rejst til Gilleleje for sit Helbreds Skyld, men han blev der kun kort, idet han blev kaldt hjem paa Grund af sin Moders Sygdom. Men Gillelejes storslaaede Natur – fortsætter Ellekilde – som den 21-aarige Student endnu ikke havde set Mage til, havde gjort et saa dybt Indtryk paa den jydsk-ættede Københavner, at han fik sin Fader til at bekoste et to Maaneders Ophold i Gilleleje i Sommeren 1835, og denne Kierkegaards store Gillelejesommer fik den mest indgribende Betydning for hans egen personlige religiøse Udvikling. –

Komiteen arbejdede, Midler blev skaffet til Veje og Stenen rejst. Den 5. Juli 1935 blev den afsløret paa Gilbjerg med en Tale af Professor, Dr. theol. *Edv. Geismar*. Den begyndte ifølge Gillelejebogen 1935 saaledes: »Vi afslører idag denne Mindesten for Søren Kierkegaard, fordi det var her, han en Sommer for 100 Aar siden fandt sig selv i Naturens store Ensomhed, Ansigt til Ansigt med dette Hav, som enhver Dansk elsker. Her fik hans Liv første Gang den Stemning, den Vending, den Viljesimpuls, den Erkendelsesretning, der blev afgørende for hele hans Liv . . .

Han vidste af talrige Erfaringer, at »et Liv, der ikke er kommen paa det rene med sig selv, maa nødvendigvis vise en ujævn Sideoverflade frem.« Han drillede sine Omgivelser, stødte sammen med dem, blev bitter paa dem. Men alt dette rensede de store Naturomgivelser ham for. Han »styrkedes til at gribe Tingene anderledes an, til at tilstaa, hvor ofte han selv havde begaaet Misgreb, til at tilgive andre.« Han aandede ud fra alt det smaalige, hans Sjæl aabnedes, hans Sind udvidedes, han var ikke længer Verdens Midtpunkt, men en enkelt sammen med de mange i Fortiden og i Samtiden. Det skulde blive hans Livs dybeste Tragedie, at hans Opgave hindrede ham i stadig at opleve denne Enhed med Mennesker.

Men dette udvidede stod i Forbindelse med det andet, »Da følte jeg paa een Gang, hvor stor og hvor ringe jeg er.« Netop det har Havet Mulighed for: gennem det ophøjede at føre et Menneske derhen, hvor et Møde med Gud finder Sted i Sjærens Lønkammer, hvor Stolthed og Ydmyghed venlig forener sig. Denne Havets Tale om Storhed og Ringhed forstaar enhver . . .

Saa kom der en Tid, da han anede, at Gud for ham havde den Opgave at vække en Kristenhed, der sov, beroliget ved Præsterne. Og han indviede sig dertil ved et Skriftemaal. Den lange Skriftetale har vi. I den giver han Udtryk for Forskellen mellem Naturens romantiske Stilhed og Skriftemaalets alvorsfulde Stilhed, naar man bliver gennemsigtig for Evigheden. Naturen kan ligesom lukke Hjertet op og bevæge til at tale med den. Men mere kan den ikke. Det hedder her om Havet: »Havet er som den Vise sig selv nok, hvad enten det ligger, ja som et Barn og morer sig med sig selv i sagte Krusning, lig Barnet, der spiller paa sin Mund eller det i Middagsstunden som en halvslumrende nydende Tænder ligger og ser sig om efter alt, eller det i Natten dybt grunder over sit eget Væsen, hvad enten det i dyb Underfundighed gør sig til intet for at iagttage, eller det raser i egen Lidenskab: Havet har den dybe Grund, det ved nok, hvad det ved, det ved altid den, der har den dybe Grund, men det har ingen Medviden.« . . .«

Dækket faldt for den 9 Tons store Natursten, paa hvis Side man læste i brudte Linier:

SØREN KIERKEGAARD 1813—1855

HVAD ER SANDHED ANDET

END EN LEVEN FOR EN IDEE?

GILLELEJE, 1. AUGUST 1835.

Det var nærliggende for Søren Kierkegaard under sine Besøg i Nordsjælland da ogsaa at besøge Gribskov, og det gjorde han ofte. At disse Besøg ogsaa nedfældede sig i hans Bøger, ser man af et ofte citeret Sted. I »Stadier paa Livets Vej«, første Afsnit »In vino veritas«¹⁾ skriver han følgende: »Der ligger i Gribs-Skov et Sted, som kaldes Ottevejskrogen; kun Den finder det, som søger værdeligen, thi intet Kort angiver det. Navnet

¹⁾ I Vinen er der Sandhed.

selv synes ogsaa at indeholde en Modsigelse, thi hvorledes kan et Sammenstød af otte Veie danne en Krog, hvorledes kan det Alfare og Befarne forliges med det Afsides og det Skjulte? Og hvad den Eensomme flyer er jo nævnet blot efter et Sammenstød af 3 Veie: Trivialitet, hvor trivielt maa det da ikke være ved et Sammenstød af otte Veie? Og dog er det saaledes, der er virkelig otte Veie, men dog meget eensomt; afsides, skjult, lønligt er man der ganske nær ved et Hegn, som hedder Ulykkes-Hegnet. Modsigelsen i Navnet gjør da Stedet blot mere eensomt, som Modsigelse altid gjør eensom. De otte Veie, den megen Færdsel er kun en Mulighed, en Mulighed for Tanken; thi Ingen befarer denne Vei uden et lille Insekt, der haster tversover, *lente festinans*¹⁾. Ingen befarer uden hiin flygtige Reisende, der idelig seer sig om, ikke efter Nogen, men for at undgaae Alle, Hiin Flygtning, der selv i sit Skjulested ikke fornemmer den Reisendes Længsel efter Budskab fra Nogen, hiin Flygtning, hvem kun den dødbringende Kugle indhenter, der vel forklarer, hvorfor Hjorten nu blev stille, men ikke hvorfor den var saa urolig. Ingen færdes paa denne Vei uden Vinden, om hvem det ikke vides, hvorfra den kommer eller hvor den farer hen. Selv Den, der lod sig bedrage af hiin forføreriske Vinken, hvormed Indsluttetheden hist inde fanger efter Vandringsmanden, selv Den, der fulgte den snævre Fodsti, som frister ind i Skovens Indelukke; selv han er ikke der saa eensom, som man er det ved de otte Veie, paa hvilke Ingen reiser. Otte Veie og ingen Reisende! Det er jo som var Verden uddød, og den Efterlevende bragt i den Forlegenhed, at der var Ingen til at begrave ham; eller som var det hele Folkefærd vandret ud ad de otte Veie og havde glemt Een! – Er det sandt, hvad Digteren siger: *bene vixit qui bene latuit*²⁾, saa har jeg levet vel, thi min Krog var godt valgt. Vist er det ogsaa, at Verden og Alt hvad derudi befindes aldrig tager sig bedre ud, end naar det sees fra en Krog, og man maa liste sig til at see; vist er det ogsaa, at Alt hvad der er hørt i Verden og skal høres, lyder lifligst og mest fortryllende hørt fra en Krog, naar man maa liste sig til at lytte. Saa har jeg da oftere søgt ud til min Afkrog. Jeg kjendte den før, længe før, nu har

¹⁾ Far i Mag.

²⁾ Den har levet vel, som har levet i lykkelig Ubemærkethed.

jeg lært ikke at behøve Natten for at finde Stilhed, thi her er altid stille, altid skjønt, men skjønnest synes det mig nu, naar Høstsolen holder Middagen og Himlen blaaner smægtende; naar Skabningen aander efter Heden, naar Kølingen giver sig løs, og Engens Blad zitter vellystigt medens Skoven vifter; naar Solen tænker paa Aftenen for at svale sig i Havet, naar Jorden skikker sig til Hvile og tænker paa Taksigelsen, naar de før Afskeden forstaar hinanden i den ømme Sammensmelten, der mørkner Skoven og gjør Engen grønnere.

O venlige Aand, Du som beboer disse Steder, hav Tak, at Du altid fredede om min Stilhed, hav Tak for hine Timer tilbragte med Erindringens Syssel, hav Tak for dit Skjulested, som jeg kalder mit! Da voxer Stilheden som Skyggen, som Tausheden voxer: en besværgende Trylleformel . . .

Saa vær da hilset nu til Afsked, Du deilige Skov; vær hilset Du miskjendte Eftermiddagens Time, der Du Intet tillyver dig, ikke som Morgenstunden, ikke som Aftenen, ikke som Natten vil betyde noget, men uden Fordring ydmygt nøies med at være Dig selv, nøies med din landlige Smilen! Som Erindringens Arbejde altid er velsignet, saa har det ogsaa denne Velsignelse, at det selv bliver en ny Erindring, der atter fængsler; thi Den, der een Gang forstod hvad Erindring er, han er fangen for alle Evigheder og fanges i den samme; og Den, der eier een Erindring, er rigere end om han besad hele Verden; og ikke blot den Fødende, men frem for Alt den Erindrende er i velsignede Omstændigheder.«

»Stadier paa Livets Vei« er trykt første Gang 1845. De Besøg i Gribskov, som ovenstaaende Betragtninger hviler paa, har altsaa fundet Sted før den Tid. Da Søren Kierkegaards Hundredeaarsdag 5. Maj 1913 nærmede sig, fik en Sammenslutning, der hed *National Forfatterforening*, den Tanke at rejse en Mindesten for ham paa det Sted, der paa en saa ejendommelig Maade havde sat hans Tanker i Bevægelse. Søndag den 4. Maj 1913 afsløredes Mindet, der bestod af en Dysse, hvis Overligger var en mægtig Sten paa 3-4 Tons. Mindesmærket ligger ved *Stjernen*, og Overliggeren bærer den enkle Indskrift:

SØREN KIERKEGAARD

Afsløringsfesten er omtalt i »Kultur og Folkeminder« 1960. Af Talerne skal her kun anføres nogle Ord af, hvad Skovrider Brüel, Nødebo, udtalte: Henne ved Ottevejshuset ligger den store Ottevejskrog, mens dette er den lille Ottevejskrog. Man har ment, at det var det førstnævnte Sted, Søren Kierkegaard søgte, men det er fejlagtigt. Ottevejshuset ligger jo ved alfar Vej og svarer ikke som Stedet her til Søren Kierkegaards Beskrivelse. Fejltagelsen er opstaaet ved, at den ene af Vejene her gennem mange Aar var tilvokset, saa det saa ud, som der kun var syv. Saa kaldte Turisterne Stedet for Syvstjernen og regnede Stedet ved Ottevejshuset som det, Søren Kierkegaard søgte til. Min Slægt har i over hundrede Aar færdedes i disse Skove, og vi har forlængst viet denne Plet til Søren Kierkegaard.

— — —

Søren Kierkegaard fik stor Betydning for mange, ikke mindst Digtere og Tænkere, og det baade i Fortid og Nutid. Om *Henrik Ibsens* Drama »Brand«, der udkom 1866, er det sagt, at det var »Søren Kierkegaard paa Vers.«

Et iøjnefaldende Eksempel paa Interessen for denne vor Tænkere har man faaet Kendskab til i den allernyeste Tid. Da det i Efteraaret 1961 blev meddelt, at den jugoslaviske Digter *Ivo Andrić* havde faaet Nobelprisen i Litteratur, blev det samtidig fortalt, at da han som ung paa Grund af sine politiske Synspunkter blev kastet i et østrigsk Fængsel, medførte han der tre Ting: En Tandbørste, en Skjorte og Søren Kierkegaards »Enten-Eller«.

A. U.

LXXIII

Fiskerhavns Mind

Ved Gilleleje Havn staar en Mindesten med følgende Indskrift:

FISKERNES
LANDINGSPADS
INDTIL AAR 1872
MED SLID OG SAVN
OPBYGTES HAVN
MED TAK SKAL MINDES
FÆDRES GAVN

1927

A. U.

Fiskerhavnen
Mindesmærke.

Else Uhrskov fot.

LXXIV

Minebøssen

I Nærheden af Gilleleje Havn er der anbragt en Minebøsse, hvorpaa er malet følgende Vers:

JEG SKABTES TIL SØMÆNDTS FORDÆRV OG DØD
DE VOVEDE LEMMER OG LIV FOR BRØD
GIV DEN DANSKE SØMAND TIL TAK DIN SKÆRV
HAN BLEV KRIGENS HELT GENNEM FREDENS HVERV

A. W. HOLM

A. U.

LXXV

Mindeplade for Genforeningen

Da Gilleleje kommunale Realskole blev indviet i September 1920, anbragte man i Væggen til Venstre for Hovedindgangen

en Marmorplade, hvis Indskrift baade hentydede til Genforeningen og til den nye Skoles Formaal. Indskriften lyder saaledes:

I DANMARKS GENFORENINGSAAR,
DA HERREN LÆGEDE LANDETS SAAR,
JEG REJSTES — OG MIT MAAL SKAL VÆRE:
EN UNGDOMSFLOK TIL DANMARKS ÆRE

Verset er affattet af Stedets Præst *Th. Ravn*.

A. U.

LXXVI

August Mentz

August Mentz var født i Gilleleje 1867 som Søn af den kendte Købmand og Kromand *R. W. T. Mentz*. Han blev Student 1887, studerede Botanik og følte sig især tiltrukket af *Eug. Warmings* Forelæsninger. Han fik Universitetets Guldmedalje 1893 og tog Magisterkonferens Aaret efter. Fra 1899 arbejdede han ved Hedeselskabets Mose- og Engvæsen, hvor han ved sit indgaaende Kendskab gjorde stor Gavn. Doktorgraden tog han 1912. Fra 1923 til 1938 var han Professor i systematisk Botanik ved Veterinær- og Landbohøjskolen. Han har skrevet en Række videnskabelige og populærvidenskabelige Værker. *Mentz*, der var i Besiddelse af en betydelig Energi og en stor Veltalenhed, var kendt Landet over som Agitator for sine Ideer. Han var Formand for Naturfredningsraadet og for Landsforeningen Den personlige Friheds Værn. Han døde 1944, og hans Fødeby mindedes ham ved 1946 paa Gilleleje Strandbakke at rejse ham et Mindesmærke i Form af en kæmpestor Rullesten, der bærer følgende Indskrift:

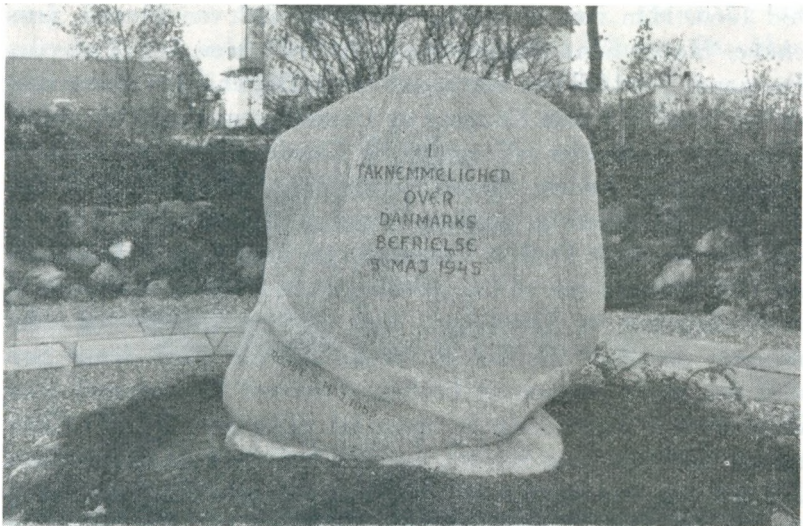
PROFESSOR DR. PHIL. AUGUST MENTZ
1867—1944
NATURENS
OG
MENNESKETS
KYNDIGE VEN

A. U.

LXXVII

5. Majsten

I Gilleleje er der rejst et Mindesmærke, der i Form af en mægtig Natursten bærer følgende Indskrift:

Mindesten for 5. Maj.

Else Uhrskov fot.

I
TAKNEMMELIGHED
OVER
DANMARKS
BEFRIELSE
5. MAJ 1945
REJST 5. MAJ 1955

A. U.

GRÆSTED SOGN
LXXVIII
Schiwestenen

En halv Kilometer Vest for Græsted Kirke staar ved Tulstrup-vejen en Mindesten af en ganske særegen Art, idet den er rejst af en Præst i Græsted-Maarum Pastorat til Erindring om ham selv. I »Fra Frederiksborg Amt«, Aarbog for 1951, har *Villads Christensen* skrevet en Afhandling »Et Præstedynasti i Græsted. »Schiwerne«« Side 47-72. Han beretter her om tre Præster i Græsted. *Niels Pedersen Schiwe* var født 1679 i Skive, hvorfra han havde sit Navn. Efter at have været Kapellan ved Frederiksborg Slotskirke i 12 Aar blev han 1728 Sognepræst i Græsted. 1747 blev han Provst, og han virkede i Embedet til sin

Død 1763. Han var da 84 Aar gammel. 1742 var Sønnen, *Jens Schiwe*, blevet hans Medhjælper, og 1763 blev han Faderens Eftermand. *Jens Schiwe* var noget af en Digter. Han skrev højtidelige Kvad til baade Kongens og Dronningens Pris. Det ældste er fra 1752 og hedder »Ærestøtte og Glædesolie«. Det fremkom i Anledning af *Juliane Maries* Formæling med *Frederik V.* Senere blev det efterfulgt af flere Digte af lignende Art, hvorved *Jens Schiwe* vandt Hoffets Gunst. Dette kom ham til Gode, da han 1782 ansøgte om at faa sin Søn, *Peter Schiwe*, udnævnt til sin Medhjælper og Efterfølger. Ved Hoffets Gunst – og udelukkende derved – fik han sit Ønske opfyldt. Med denne Søn holdt den tredie *Schiwe* sit Indtog i Græsted Præstegaard, men Æblet faldt i dette Tilfælde langt fra Stammen. *Villads Christensen* siger om *Peter Schiwe*, »at med ham kom en Skarnspræst til Roret, og det næsten fra den første Dag.« Sin Fader slog han, og han kom i Strid med sine Skoleholdere, sin Provst og mange andre. Han kom for Provsteret, blev senere dømt fra Æren og var suspenderet i tre Aar, fik dog atter »Æren« tilbage – man kan godt sige delvis – thi det tilføjes: »dog forbydes det ham at bære den gejstlige Ordensdragt og at udføre gejstlige Forretninger.« Dette betød i Virkeligheden Afsættelse, og 1817 forlod *Peter Schiwe* Græsted, men han havde dog sørget for at bringe sit Navn i Erindring ogsaa for Efterslægten, idet han som tidligere nævnt – vistnok som Følge af en af sine faa Sejre i en Stridighed med Bønderne – paa det nævnte Sted havde rejst en Sten, hvorpaa er indhugget et Par Lorgnetter og nedenunder:

P. SCIWE
1807

Da vi i Sommeren 1961 aflagde Besøg ved Stenen, var Indskriften øjensynlig nylig malet op og desuden noget ændret. Som den er angivet ovenfor, findes den paa et Fotografi, der er gengivet Side 67 i *Villads Christensens Afhandling* fra 1951. Den maa derfor anses for den oprindelige. A. U.

LXXIX
Faldne Krigere

Midt i Græsted By findes en indhegnet Høj med Bænke om-

kring. Paa Højen staar en 2 Meter høj Obelisk, Højen og det nederste af Stenen er dækket af stedsegrønne Planter. Paa Mindesmærkets Forside læser man følgende Indskrift:

MINDE
OM MÆND
FRA GRÆSTED SOGN
FALDNE I KRIGENE
1848.49.50
1864

Paa Bagsiden:

REJST AF BEBOERE I GRÆSTED SOGN

A. U.

HELSINGE SOGN
LXXX
Christiern Pedersen

Christiern Pedersen var født i Helsingør, uvist hvornaar, gik i Skole i Roskilde, studerede under fattige Kaar ved Universitetet i Greifswald, 1505 nævnes han som Kannik i Lund, 1508 i Paris, hvor han tog Magistergraden i »de frie Kunster«. Han udfoldede her i de følgende Aar en stor litterær Virksomhed paa Latin og paa Dansk, og han havde megen Sans for Bøgenes Udstyr. *Christiern Pedersen* var baade en lærd og en flittig Mand. Han udgav en Række Bøger, bl. a. en latinsk-dansk Ordbog 1510, *Peder Laales* Ordsprog 1515. Aaret i Forvejen udgav han i stateligt Udstyr Saxo og frelste dermed dette vor Middelalders Størværk fra Undergang. Ud fra sit folkelige Syn havde C. P. sluttet sig til *Christian II*, hvem han fulgte baade i gode og onde Tider. I disse Aar gik han over til Reformationen og udgav 1529 i Antwerpen en Oversættelse af Det ny Testamente, senere en Oversættelse af Davids Salmer. Under Grevens Fejde 1534–36 kæmpede han atter, men forgæves, for *Christian II's* Sag. Efter Krigen fik han Amnesti og fuldførte nu *Christian III's* Bibeloversættelse. C. P. var i Malmø blevet gift 1532, men hans Hustru døde 1539. *Carl S. Petersen* karakteriserer C. P. saaledes: »Som den, der aldrig søgte sit eget, men altid stillede sig i en større Sags Tjeneste, Guds, Fædrelandets og Kong *Christierns*, staar hans Skikkelse smukt og rent for Eftertiden, og var han end ikke

nogen overlegen eller selvstændig Aand, har han dog som Skribent en Fremstilling saa jævn og ædruelig, saa klar og let fattelig, at den læses med Fornøjelse den Dag i Dag.« De sidste ti Aar af sit Liv tilbragte han hos en Slægtning, der var Præst i Helsing. Her døde han 1554. Fire hundrede Aar efter opstod den Tanke, at man skulde rejse ham et værdigt Minde i denne By. Et Udvalg blev nedsat med Digteren *Hans Hartvig Seedorff* som Formand. Ny Carlsbergfondet skænkede Midlerne til den Mindemur, der efter Arkitekt, Professor *Kaj Gottlobs* Tegning blev opført i det Anlæg, der omkring det store Gadekær findes midt i Byen. Foran den 15 m lange Mindemur er der anbragt Bænke, hvor den besøgende kan tage sig et Hvil og nyde Udsigten. Den 13. Oktober 1956 blev Mindesmærket indviet ved en stor Festlighed, der begyndte med Gudstjeneste i Kirken. I Spidsen for en Procession af Præster i Ornat gik Sognepræsten, Pastor *Ohrt*, der bar en af de Bibeler, som *Christiern Pedersen* havde oversat, og som han lagde paa Alteret. Biskop *Fuglsang Damgaard* prædikede, og man sang »Vor Gud han er saa fast en Borg«. Efter Gudstjenesten begav den store Forsamling sig hen til Mindesmærket, hvis tre Tavler var dækket med hver sit Dannebrogslag. Der blev talt af Formanden for Udvalget, *Hans Hartvig Seedorff*, og af Direktøren for Ny Carlsbergfondet, Dr. phil. *Thorlacius-Ussing*, der overdrog Mindesmærket til Helsing Kommune. Dernæst talte Undervisningsminister *Julius Bomholt*, Biskop *Fuglsang Damgaard* og *Hans Hartvig Seedorff*, der afslørede hver sin Tavle.

Paa Mindemurens øverste Kant læses følgende:

CHRISTIERN PEDERSEN DANMARKS FØRSTE HUMANIST BOEDE
I HELSINGE FRA 1544 TIL SIN DØD 1554

De tre Mindetavler har følgende Indskrifter:

SKJØNT MELLEM SJÆLLANDS PRÆSTER
KUN REGNET TIL DE SMAA,
HAN VAR EN RUNEMESTER
FOR MODERS MAAL SOM FAA.
OG SKRIVES MESTERVÆRKER
MED DANSKE KIENDEMÆRKER,
HAN PENNEN SKAR TIL DEM!

GRUNDTVIG.

HANS UDGAVE AF SAXO
ER GRUNDLAGET FOR VOR HISTORIE
HANS OVERSÆTTELSE AF BIBELEN
ER RODEN TIL VORT SKRIFTSPROG

HAVDE NOGEN AF APOSTLENE SKREVIT
EVANGELIA TIL DANMARKIS RIGE
DA HAVDE HAN DEM VISSLIGE
SKREVIT PAA RET DANSKE, SAA ALLE
DET FORSTONDET HAVDE INGEN SKAL
TRO AT DE ERE HELLIGERE PAA
ET TUNGEMAAL END PAA ET ANDET.

CHRISTIERN PEDERSEN

A. U.

LXXXI

Poul Sveistrup

Poul Sveistrup var Birkedommer i Helsinge, Kronborg vestre Birk, fra 1906 til sin Død 1911, men han havde mange andre Interesser end sin Embedsgerning og var kendt som Socialstatistiker og Politiker.

Poul Sveistrup var født 1848 som Søn af Sognepræst *Peter Sveistrup*; han blev Student fra Horsens 1865, studerede Teologi og erhvervede 1869 Universitetets Guldmedalje for en Afhandling om *Pascal*. Senere kastede han sig over Juraen og blev juridisk Kandidat 1875. Som Revisionsassistent og senere tillige Protokolsekretær ved Folketinget redigerede han det omfangsrige Værk »Bestaaende Forfatningslove« I–IV. I Besiddelse af en levende Interesse for Samfundsspørgsmaal bearbejdede han i en Aarrække et Materiale vedrørende københavnske Syersker, indsamlet af Dansk Kvindesamfund, i hvis Bestyrelse han havde Sæde. 1895 udnævntes han til Birkedommer paa Samsø, hvor han stiftede en Folkebogsamling og en Tyendespareforening. 1902 udnævntes han til Herredsfoged i Fjends og Nørlyng Herreder, hvorfra han 1906 kom til Helsinge. P. S. deltog i Politik som Medlem af Venstrereformpartiet og var Folketingsmand for Viborg 1903–09. Paa en Bakke i Høbjerg Hegn er der rejst ham et Minde i Form af en meterhøj Granitsten med følgende Indskrift:

TIL MINDE OM
POUL SVEISTRUP
DØD 1911

A. U.

LXXXII

Genforeningsminde

Midt i Helsinge By, nær det anselige Gadekær, er der paa Foranledning af Dyrnlæge *J. Gram* rejst en Genforeningssten samt en 15 m høj Flagmast. Paa denne, der er anbragt lige bag ved Stenen, findes der en Malplade med Indskriften:

REJST PAA GENFORENINGSDAGEN

Ved Festen den 9. Juli 1920 talte *J. Gram* for Sønderjylland og afslørede Stenen, der bærer følgende Indskrift:

VI ER
DANSKE
OG VI VIL
VEDBLIVE
AT VÆRE
DANSKE
1920

Indskriften er *Hans Krügers* siden saa ofte anførte Ord i den tyske Rigsdag. Efter Afsløringen talte Pastor emer. *Volquarts* for Danmark, og Sognets ældste Veteran, fhv. Parcellist *Jens Olsen*, højste Flaget paa Flagmasten.

A. U.

BLISTRUP SOGN

LXXXIII

Anders Nielsen

I Raageleje er der paa Hjørnet af Store Orebjergvej og *Anders Nielsens Vej* rejst en Mindesten med følgende Indskrift:

RAAGELEJE
VILLABEBOERE
REJSTE DENNE
STEN FOR
ANDERS
NIELSEN
DERES
TROFASTE VEN
OG RAADGIVER
1921

Anders Nielsen var fra Hesselbjerg. Mindestenen er omgivet af stedsegrønne Planter og flankeret af to solide Bænke.

A. U.

VEJBY SOGN

LXXXIV

Genforeningssten

I Ørby har Vejby Sogns Beboere rejst en Genforeningssten paa den smukke Ørby Bavn, der saa ofte har samlet Egnens Folk til Fest. Stenen, der er en 2 Meter høj Natursten, blev afsløret den 20. Juli 1920. Sognets Præst, Provst *Haagen Müller*, talte om Sønderjydernes Trofasthed, og en Veteran fra 1864 afslørede Stenen, der var dækket med et Dannebrogflag. Dens Indskrift er følgende:

SØNDERJYLLAND
1920

A. U.

TIBIRKE SOGN

LXXXV

Byens Udskiftning

I Nærheden af den gamle Fogedgaard i Tisvilde, der brændte 1958, staar ved Siden af Kildeblokken en meterhøj, slank Sten, hvis Indskrift er:

1787 UD
SKIFTEDE
DENNE BYE

Paa Bagsiden:

1789
HANS NIELSEN

Paa to Sider bærer Stenen Mærker af Jern. Det kunde se ud, som den tidligere havde været Hjørnesten i en eller anden Indhegning. Mindesmærket er, som angivet paa Bagsiden, rejst af *Hans Nielsen*, der opførte Fogedgaarden. Han var baade Sognefoged og Strandfoged og gik under Navnet Foged-Hans.

A. U.

LXXXVI

Hans Nielsen

Paa den anden Side af Vejen er der et Stendige, hvori der

blandt mange mindre Sten ogsaa findes en stor og flad, der vel er omkring en Meter høj. I den er indhugget:

17 HNS 89

HNS, der er sammenslynget, er Betegnelsen for samme Hans Nielsen.

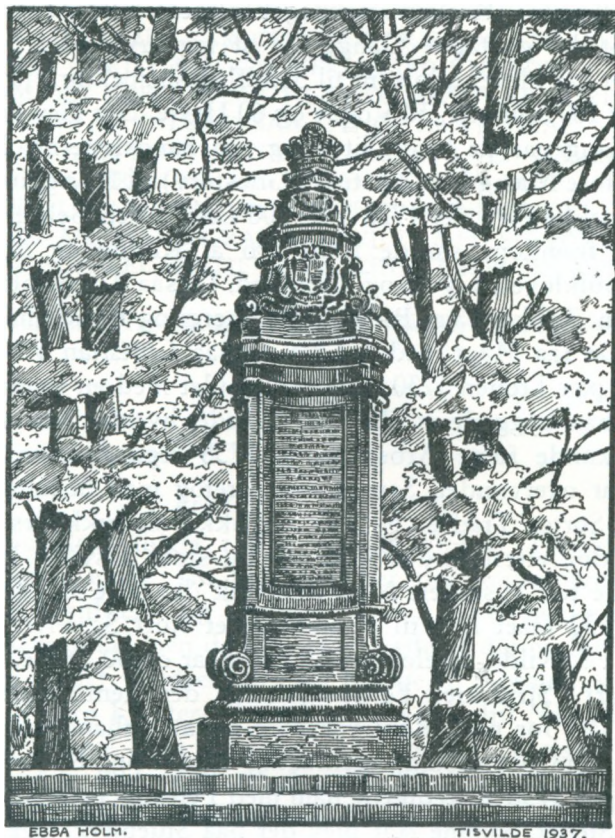
A. U.

LXXXVII

Sandflugtsmonumentet

Hvor Tisvilde Hegn nu er, har der engang i fjerne Tider været Skov og frugtbart Agerland med tæt Bebyggelse. Saaledes laa der her en Landsby, Torup, med 16 Gaarde. Men Skoven blev hugget om, Kvæget sluppet løs paa de sandede Strækninger, og Vestenvinden hvirvlede Sandet op i tætte Taager. Af Torups Gaarde blev de 4 ødelagt, og der var kun 12 tilbage, men ogsaa de blev lidt efter lidt dækket af Sand, og under Svenskernes Hærgen 1658 ødelagdes Byen helt, saa der kun blev et Minde tilbage i Form af Navnet *Toels Gadekær*, der ligger i Tisvilde Hegn et Stykke Nordøst for Asserbo. Men en Ulykke kommer sjældnen alene. Afløbet fra Arresø, Bydinge Aa, blev stoppet af Sand, hvorfor Vandet steg og truede baade Huseby og Ramløse. Herom hedder det, at Vandet under Tøbrud og Søndestorm i Februar 1714 gik ind over Huseby, saa Beboerne maatte forlade Hus og Hjem, efter at de havde slaæet Heste og Køer løse i Staldene. Regeringen var klar over, at der maatte skaffes Afløb fra Søen. 1717–19 blev Kanalen fra Arresø gennem Frederiksværk og ud til Fjorden gravet. Dermed var Faren for Oversvømmelse overvundet. Men Sandflugtens Dæmpning var stadig et uløst Problem. Flyvesandsomraadet havde naaet en Omkreds af 25 km. Det meste af Tibirkes Marker var ødelagt af Sand, Tisvilde var i Fare. Ogsaa Tibirke Kirke var truet. 1717 naaede Sandet til Kirkens Tagskæg, og der var Dage, hvor man ikke kunde komme ind i Kirken. Man foreslog Kong *Frederik IV* at lade Kirken rive ned, men han svarede, at i hans Regeringstid var aldrig nogen Kirke blevet revet ned, og det vilde heller ikke ske her. Vi kan altsaa takke *Frederik IV* for, at denne smukke Kirke staar den Dag i Dag. Man forsøgte at dæmpe

Sandflugtsmonumentet. Pennetegning af Ebba Holm.

Sandflugten ved Hjælp af Risgærder, men intet kunde standse de fremtrængende Sandmasser. Man forespurgte da i Holland, hvor man havde haft tilsvarende Vanskeligheder, om man der havde en Mand, der havde Kendskab til Dæmpning af Sandflugt. En Dansker, der havde arbejdet med den Slags, meldte sig, men da han saa, hvor omfangsrig Ødelæggelsen var, opgav han med det samme Ævret og rejste tilbage til Holland. Men en skøn Dag meldte en Oldenborger, *Johan Ulrich Røhl*, sig hos Kongen og tilbød at tage Opgaven op. Han fik kraftig Støtte af Amtmanden over Frederiksborg og Kronborg Amter, *Frederik Gram*. Frederik IV lod sig overtale, og Sommeren 1725 kom der

Gang i Tingene. Kongen var meget interesseret og besøgte personlig Stedet gentagne Gange for at tage Arbejdet i Øjesyn. Røhl, der var blevet udnævnt til Sandflugtsinspektør, fik Raadighed over 100 Soldater, 30 Vogne og 60 Heste. Der blev kørt Masser af Tang paa de løse Klitter og paa Sandsletterne. Man anvendte store Mængder Græstuer (Græstørv) til Belægning. Alene paa Frøbakke blev der 1726 kørt 500 Læs. I den Belægning, der saaledes fremkom, saaede Røhl Frø af Klittag og Marehalm, senere Gulkløver, Gyvel og Tornblad. Ogsaa Træplantning forsøgte han. Takket være Røhls store Energi og Kyndighed lykkedes det at faa Magt med Sandet. Ogsaa *Christian VI*, der var kommet paa Tronen 1730, fulgte Arbejdet med en saadan Interesse, at han byggede et lille Hus derude, hvorfra han og Dronningen kunde følge Arbejdet, og 1738 regnede man med, at Faren var overvundet. Senere hen foretog man Saaning af forskellige Sorter Træfrø, og selv om ikke alt lykkedes, spirede Skoven dog efterhaanden frem, og nu staar Tisvilde Hegn der til Glæde for Tusinder. Med Røhl gik det ikke saa godt. Han havde 1732 faaet Lov til at anlægge et stort Schæferi og Hollænderi i Tisvilde, foreløbig med 600 Faar og 50 Stude, men han kom snart i Strid med Egnens Bønder, der mente deres Rettigheder gaaet for nær. Røhl var ikke let at forhandle med. Han skildres som overmodig, egenraadig og hidsig. Enden blev, at Regeringen 1738 afskedigede ham med Pension, og man bød ham forlade Stedet. Samme Aar blev der paa Stuebjerg, nær Tisvilde By, rejst et Sandflugtsmonument, af Egnens Befolkning kaldet *Perminen*, Pyramiden. Det er dog ikke nogen Pyramide, men en tresidet Støtte af Sandsten i Rokokostil, udført af Billedhuggeren *J. D. Gerchen*. Paa hver af de tre Sider er der en Indskrift, en paa Latin og en paa Tysk, begge affattet af Historikeren *Andreas Hojer*, mens den tredie, der er paa Dansk, skyldes Helsingepæresten *Jørgen Friis*. Den lyder saaledes:

HER SAAE DET ILDE UD FOR NOGLE TIDER SIDEN,
 MED SAND VAR ALTING SKIULT OG FAREN VAR EY LIDEN.
 SAND-BJERGE VOXTE OP, FLØYE FREM NAAR VINDEN KOM,
 OG DREV SAA MANGEN EN FRA HUUS OG EYENDOM.
 HVORFOR KONG FRIDERICH TIL LANDETS GAVN OG BESTE
 LOD GRIBE VÆRKET AN MED VOGNE, FOLK OG HESTE.

OG LOD SAA VIDT MAN KOM, DEN LØSE GRUND BESAAE,
 AT DER HVOR INTET VAR, OPVOXER GRÆS OG STRAAE.
 VOR SIETTE CHRISTIAN, VOR HERLIGHED I NORDEN,
 VED HAM DET HEELE VÆRK TIL ENDE BRAGT ER VORDEN.
 OG AT HANS ÆT OG SÆD SAA LÆNGE BLIVE MAAE,
 SOM MAND KAN STØV OG SAND OMKRING VED HAVET FAAE.
 OM NOGEN SPØRGE VIL, OG HAVER LYST AT VIDE,
 PAA HVEM I DENNE SAG MONARCHEN KUNDE LIDE,
 DA HAVER AMTMAND GRAM EY HVILET MED SIT ØYE,
 OG RØHL, SOM VEL FORTJENT, ER LØNNET FOR SIN MØYE.

Kilder: Hans Olrik: Tisvilde og Omegn, 1920. Gunnar Olsen: Kronborg Vestre Birk, 1961.

A. U.

LXXXVIII

Frederik VII's Minde

Asserbo Ruin ligger i den sydlige Del af Tisvilde Hegn. Hvideslægten ejede i sin Tid Gods her, det kom senere i Biskop *Absalons* Besiddelse, og han gav det o. 1163 til nogle indkaldte Kartheusermunke, men de blev snart kede af det og forlod nogle Aar efter Stedet. Godset faldt nu tilbage til Absalon, som overlod det til Sorø Kloster, i hvis Eje det var indtil Middelalderens Slutning. Senere kom Asserbo i forskellige Adelsmænds Besiddelse, bl. a. *Peder Oxe* (død o. 1441) og *Poul Laxmand* (død 1502). I 1560 kom Asserbo under Kronen, men da havde Sandflugten allerede begyndt sine Ødelæggelser, og i Begyndelsen af det 18. Aarhundrede maatte Borgen, der var hærget af Ildsvaade og dækket af Sand, rømmes. Naar Bønderne skulde bygge Hus, hentede de Mursten fra Asserbo, og paa den Maade blev den gamle Borgs Ruin mere og mere udpræget.

Frederik VII, der var en ivrig Arkæolog, interesserede sig ikke blot for Oldtidshøje, men ogsaa for middelalderlige Levninger. I Sommeren 1849 lod han derfor Asserbo udgrave under sin personlige Ledelse. Paa det Sted, hvor han under Opholdet havde sit Telt, lod Egnens Befolkning senere rejse et Mindesmærke for Kongen. Det bestod i en ca. 2½ Meter høj Sten, der var slæbt dertil fra Unnerup, hvor den havde været Dæksten over en sløjfet Langdyse. Som Indskrift satte man følgende Ord:

TIL MINDE OM KONG
FREDERIK DEN VII
FÆDRELANDS VÆRGE
FRIHEDS VOLLER
FOLKETS VEN
REJSTE EGNENS MÆND
OG QVINDER DENNE
STEN I 1874

A. U.

LXXXIX
Forstraad Bang

Andreas Frederik Christian Bang var født 1821 paa Stendalgaard, Vium Sogn, ved Viborg, hvor hans Fader var Skovrider. Bang blev Forstkandidat 1842, virkede i forskellige Stillinger inden for Skovvæsenet og ledede Udførelsen af Kulturforsøg paa Viborg Hede; han var Herregaardsskytte i Krigen 1848. Fra 1876 til 1900 var han Skovrider paa Tisvilde-Frederiksværk Distrikt og samtidig Sandflugtskommissær for Frederiksborg Amt. Under hans Ledelse udvidedes Tisvilde-Frederiksværk Distrikt ved Købet af den store Hedestrækning Asserbo Overdrev, hvis Tilplantning han ledede i Aarene 1885-96. Stor Betydning fik Bang efter Hedeselskabets Oprettelse, idet han blev en af *Dalgas'* bedste Støtter i Plantningssagen. Bang, der blev Forstraad 1867, døde 1902. Paa Hundreaarsdagen for hans Fødsel den 28. Juli 1921 blev der paa Bangshøj oven for Enebærdalen i Tisvilde Hegn afsløret et Mindesmærke for ham. Den meterhøje Natursten bærer følgende Indskrift:

FORSTRAAD
FR. C. A. BANG
SKOVRIDER FOR
TISVILDE-FREDERIKSVÆRK
SKOVDISTRIKT 1876-1900

Der er Uoverensstemmelse mellem Rækkefølgen af de paa Stenen og de i Dansk biografisk Leksikon Bind II, Side 78, angivne Fornavne. Her staar: Frederik (Fritz) Andreas Christian. Begge Skrivemaader maa imidlertid være ukorrekte, idet Vium Kirkebog anfører hans Fornavne saaledes: *Andreas Friderich*

Christian. Fejlene kan delvis forklares ved, at Bang selv ifølge Dansk biografisk Leksikon skrev sit Navn: *Fr. Bang.*

A. U.

LXXXX

Den ukendte Sømands Minde

Paa Tibirke Kirkegaard, nær Tisvildeleje, findes en Mindesten med følgende Indskrift:

DEN
UKENDTE
SØMANDS
GRAV
VI DROG DIG UD
AF BØLGENS VAADE FAVN
EN NAVNLØS MAND
FANDT HER SIN SIDSTE HAVN
MEN HAVETS FJÆRNE SUSEN
HEGNETS LØV
VIL SYNGE SALMEN
FOR DIN SJÆL
DIT STØV
AAR 1946
REJSTE LEJETS FISKERE DETTE MINDE

A. U.

RAMLØSE SOGN

LXXXXXI

Lars Pedersen

Lars Pedersen var født i Ramløse 1846 som Søn af Gaardejer *P. Pedersen*. Han blev Student 1864 og cand. phil. Aaret efter, men opgav Studierne og gik tilbage til Landbruget. I Aarene 1868–76 opholdt han sig i Amerika. Derefter overtog han *Annisse Mølle*, hvortil der hørte en Gaard med 7 Tdr. Hartkorn. *Pedersen*, *Annisse*, som han almindeligt kaldtes ude omkring, deltog med Interesse i det offentlige Liv. Han var Sogneraadshovedmand i 12 Aar og Medlem af Amtsraadet fra 1898. Ved Folketingsvalgene 1881, 84 og 95 stillede han sig forgæves mod Højres Kandidat i Frederiksværkkredsen, men valgtes 1903 i Fredensborg. 1905 sluttede han sig til Det radikale Venstre, men faldt ved Valget 1906. I 1910 blev han opstillet i Frederikssundskredsen mod fhv. Indenrigsminister *Sigurd Berg*. Det lykkedes ham at

erobre Kredsen, som han bevarede, indtil han 1918 trak sig tilbage.

Paa Hjørnet af Landevejen fra Frederiksværk over Ramløse til Helsingø og Vejen til Annisse er der rejst ham et 2 Meter højt Mindesmærke. Foran en halvrund Stenmur hviler paa en Stensokkel en Natursten, hvori der er indsat en Bronzeplade med følgende Indskrift:

TIL MINDE OM
FOLKETINGSMAND
LARS PEDERSEN
FØDT I RAMLØSE 3—2—1846
DØD I HILLERØD 24—10—1922

MOD VÆLDE FRA OVEN
FOR RETTEN OG LOVEN

A. U.

STRØ HERRED
LILLE LYNGBY SOGN
LXXXXII

Den gamle Skoles Minde

Ved Landevejen fra Hillerød til Frederiksværk staar mellem 11 og 12 Kilometerstenen lidt Øst for Store Lyngby ved Nord-siden af Vejen en Mindesten med følgende Indskrift:

1807—1926
VAR
STORE LYNGBY SKOLE
HER

Bogstaverne er malet med rødt og Stenen sat af Sogneraadet. Skolens Bygninger findes endnu, Stuehuset, der i sin Tid var Lærerbolig og Skolestue, ligger ud mod Vejen, Udhusene bagved. Til Ejendommen hører 6½ Td. Land, der i sin Tid var Embedsjord.

Ved Store Lyngby Skole var Forfatteren og Lokalhistorikeren *N. P. Wiwel* (1818–74) Lærer fra 1855.

A. U.

LXXXXIII
J. C. Lindberg

I en afsides liggende Præstegaard ved Arresøens Bred døde 1857 en af Danmarks ejendommeligste Præster. *Jacob Christian Lindberg* var født i Ribe 1797 og Søn af Præsten *Niels Lindberg*. Han var af »konstant vestjydsk Race«, som hans Bysbarn, Præsten *J. L. Knudsen* engang sagde. *Carl Weltzer* karakteriserede

ham saaledes: »Fra Faderen havde Lindberg sin Kæmpeskikkelse, sin Trang til at stride for den svages Ret og sit stærke Sind.« *Holger Begtrup* beretter herom, at der næppe var en Enke i Miles Omkreds, som ikke søgte Hjælp hos Pastor Niels Lindberg i Ribe, naar hun ikke paa anden Maade kunde faa, hvad der tilkom hende, og den Hjælp ydede Præsten aldeles uden Vederlag. Denne Virksomhed ønskede Lindberg at give i Arv til sin Søn, og da denne var femten Aar gammel, gav Faderen ham en Enkes Sager at varetage paa egen Haand, for at han i Tide kunde vænne sig til at tage sig af de fortryktes Sag. J. C. L. blev Student 1815. I de følgende Aar hørte han den i de Tider forkætrede Grundtvig prædike, og han blev stærkt optaget af hans lutherske Bibelsyn. Denne Paavirkning blev bestemmende for hele hans Liv. Med Jernflid og stort Sprogtalent studerede han østerlandske Sprog samtidig med, at han dyrkede de theologiske Studier. 1822 blev han theologisk Kandidat med Udmærkelse. Nogle Aar senere Magister – det samme som Dr. phil. – og det ansaas for givet, at han snart vilde blive Professor ved Universitetet i semitiske Sprog. Foreløbig blev han Adjunkt ved Metropolitan-skolen, hvor han underviste i Hebraisk, i hvilket Sprog han udgav flere Lærebøger, men han kom snart i Strid baade med Universitetets Professor i dette Sprog og med sin Rektor, og da Grundtvig 1825 i sit Stridsskrift »Kirkens Genmæle« angreb Professor *H. N. Clausen* for hans rationalistiske Anskuelser, stillede Lindberg sig kampglad ved hans Side. Hans stærke Angreb paa den rationalistiske Gejstlighed førte til Retssager. Lindberg maatte opgive sit Embede, og i fjorten Aar var han henvist til at leve af sin Pen. Han støttede de gudelig vakte omkring i Landet, naar Autoriteterne forfulgte dem. Han holdt selv gudelige Forsamlinger, og han hjalp Smaafolk, hvor han kunde. Hans Stilling var den, at den jævne Mand forstod ham, mens de lærde frygtede ham. Men Kaarene var smaa. L. var blevet gift og var Familieforsørger. Til Tider led han ligefrem Nød. Det lysnede, da han 1844 blev udnævnt til Sognepræst i Tingsted paa Falster. Her naaede han at fuldende sin Bibeloversættelse i et folkeligt Sprog. Han deltog ogsaa i Politik paa de frisindedes Side. 1857 blev han forflyttet til Lille Lyngby, hvor han døde kort efter. »Han var et glad Sandhedsvidne, der bar Livets Tilskikkelser

som en Korsridder sin Rustning,« siger Carl Weltzer om ham. Nogen større Betydning for sin nordsjællandske Menighed kan han jo ikke have faaet, og dog rejste man ham 1947, halvandet hundrede Aar efter hans Fødsel, en smuk Mindesten i Udkanten af Præstegaardshaven ud mod Vejen. Dens Indskrift lyder saaledes

TIL MINDE OM
PRÆSTEN
JACOB CHRISTIAN LINDBERG
FØDT I RIBE 1797
DØD I LILLE LYNGBY PRÆSTEGAARD 1857
REJST AF LILLE LYNGBY MENIGHED
1947

A. U.

MELBY SOGN
LXXXIV
Classens Mindesten i Liseleje

Med Bronzestuen i Frederiksværk blev Classen mindet som den store Industrimand. Naar han ogsaa har faaet en Mindesten i Liseleje, tænker man mere paa andre Sider af hans Virksomhed, navnlig som Storgodsbesidder. Til en Industrivirksomhed af Værkets Størrelse maatte der høre Skove, som kunde skaffe Brændsel, og hoveripltige Bønder, som kunde præstere Kørslerne. Han fik Godset oprettet 1761 og overtog det som sin personlige Ejendom 1768. Det omfattede Kregme, Vinderød, Melby og Torup Sogne og kom til at rumme Hovedgaardene Arresødal og Grønnæssegaard. For Godsets Bønder blev Hoveriet en haard Belastning, og Classen selv var ikke nogen overbærende Godsejer. Men hans Testamente viser dog, at han ikke var blind for Tidens Ideer om Bondefrigørelse (Arvefæste og Udskiftning), og ogsaa paa anden Maade viste han Omtanke for Godsets Trivsel. Saaledes blev det ham, der grundlagde det lille Fiskerleje ved Kattogat og gav det Navn efter sin Hustru *Elisabeth Islingen* eller dennes Datter Lise. Oprindelsen til Liseleje gaar tilbage til 1784 (Aaret efter hans Bryllup), og denne Begivenhed er i ny Tid blevet erindret ved en Mindesten, en stor Natursten rejst i Lejet 1934 (af Melby og Omegns Turistforening) i 150-Aaret for Grundlæggelsen. 25 Aar senere blev

Stenen forsynet med en Bronzemedaljon, forestillende C. F. Classen, skænket af De forenede Jernstøberier. Paa Stenen staar indridset Generalens Navn samt Aarstallene 1784–1934 og derunder 1959.

J. St.

LXXXXV

Bendt Faurschou Hviid

I Nærheden af Sandkroen, der ligger ved Frederiksværk-Helsing Landevej, gaar der en Vej til Melby, der hedder Asserbo Nyvej. Ved den er der et Stykke henne rejst en stor Natursten med følgende Indskrift:

TIL MINDE OM
FRIHEDSKÆMPEREN »FLAMMEN«
BENDT FAURSCHOU HVIID
F. 7. 1. 1921 D. 18. 10. 1944
DE BEDSTE MAA DØ

Stenen staar i Nærheden af Birkegaarden, der var »Flammen«s Barndomshjem. Hans Fader var nemlig Ejer af Hotel Birkegaarden. Om »Flammen«s Bedrifter er der berettet forskellige Steder i Jørgen Gersfelts Bog »Saadan narrede vi Gestapo«. Om hans Død er der fortalt Side 159.

A. U.

TORUP SOGN

LXXXXVI

Knud Rasmussen

»Knud Rasmussen var bag sin Berømmelse en levende Mand, et Menneske, der elskede Livet og Modet. Han holdt af Mennesker og skabte en Festens Stund ud af hvert Minut, hvor det var andre umuligt at finde Anledning.« Saaledes karakteriserer *Peter Freuchen* Knud Rasmussen, og man faar en Fornemmelse af, at det var en noget ualmindelig Mand, man her staar overfor. *Knud Johan Victor Rasmussen* var født i Jakobshavn Præstebolig paa Grønland 1879. Hans Fader, *Christian Rasmussen*, var i 28 Aar Præst paa Grønland. Han gjorde utallige Rejser og havde paa et Tidspunkt fem Præstekald at tage sig af. Han besad en over-

Knud Rasmussen. Malet af Herman Vedel.
(Frederiksborgmuseet).

ordentlig Arbejdskraft. Foruden at passe sin Præstevirksomhed saaledes, at han vandt Befolkningens Kærlighed, drev han Sprogstudier, 1888 udgav han en stor og udførlig »Grønlandsk Sproglære«, 1893, i Samarbejde med Jac. Kjer den store »Dansk-Grønlandsk Ordbog«. 1896 blev C. R. Sognepræst i Lyngø og Ugge-løse, 1904 Lektor i Grønlandsk. Han døde 1918 i Lyngø. Knud Rasmussens Moder var Datter af en Kolonibestyrer, der hed Knud Fleischer, han var gift med en fattig, forældreløs Eskimo-pige, som han engang havde truffet i et Hus, hvor de sad og sultede. Hun var hedensk, men blev senere døbt. Der var altsaa Eskimoblod i Knud Rasmussens Aarer. Knud Rasmussen havde fra Barnsben Evne til at undre sig. Han var fyldt af Nysgerrig-

hed over for Tilværelsens Foreteelser. Hvordan med de store Isfjælde derude i den vældige Bræfjord? Hvor kom de fra, og hvor sejlede de hen? Han vilde have Besked, og som Svar fik han mange mærkelige Historier at høre, inden han om Morgenens naaede at løse den dagligdags Opgave at faa sine Strømper rigtigt paa. Det var denne Nysgerrighed efter at faa Rede paa alting i Forbindelse med hans Mod, der skabte Grundlaget for hans senere Bedrifter. Faderen havde en Hundekusk, der hed *Godman*. Ham opfattede Knud som Verdens bedste Hundekusk. *Godman* lavede Drengens første Pisk, og han blev hans Ideal.

Det blev træffende sagt ved Knud Rasmussens Død, at fra han kom til Verden, »var han født Polarforsker, og hele hans Barndom blandt grønlandske Kammerater var som en lang, legende Forberedelse til hans Manddoms Værk.« Knud var en Friluftsnatur, og han gik ud og ind i Grønlændernes Huse, uanset hvor fattige de var. Her hørte han Sagn, Viser og underlige Historier, her skabtes den Sans for Folkepoesi, som aldrig forlod ham. Men det hændte, at han kom hjem med snavsede Klæder eller med en Smule Utøj, som gav hans Moder, hvis Væsen iøvrigt var Æmhed og Kærlighed, en Del Besvær. Knud ejede et aabent Sind. Hans Fantasi var levende og hans Følelse dyb. Det gjorde et stærkt Indtryk paa ham, da han hørte Rygtet om *Fridtjof Nansen*, der paa Ski med sine fem Ledsagere 1888 foretog sin berømte Færd over den grønlandske Indlandsis. Her var en Begivenhed, der virkede ansporende. Men ogsaa andre mere nærliggende Hændelser fik varig Betydning for Drengen. En Dag hørte han om en Begivenhed, der betog ham stærkt. En Mand, der hed David, var med seks andre ude at sejle i en Storbåd. Det blev Snestorm og Uvej, Baaen stødte mod en Klippe, og de seks Mænd druknede, men David klatrede op ad en stejl Klippevæg og reddede Livet. Ingen kunde bagefter forstaa, hvordan det kunde lade sig gøre. »Gud løftede mig op paa sin Haand,« sagde David. Den Mand satte Knud Rasmussen højt, og han troede, hvad David sagde. Knud Rasmussen var fra sit Hjem meget religiøs, og det blev han ved at være alle sine Dage.

Da han var tolv Aar, skulde han i Skole i Danmark. Faderen havde forberedt ham, og Drengen havde arvet Faderens sprog-

lige Anlæg. Knud skulde i Skole i Herlufsholm, hvor Faderen ogsaa havde gaaet. Paa Vejen dertil udmalede Faderen, hvor dejligt det vilde blive, men Skuffelsen var ikke langt borte, for Knud dumpede ved Optagelsesprøven. Han havde ikke Anlæg for Matematik og Regning. Han blev nu sat i Skole i København, men nogen fremragende Elev blev han ikke, han var hverken flittig eller dygtig. Især kneb det i Regning, hvor en mindre forstaaende Lærer forlystede sig med at gøre ham til Grin for hele Klassen. Det gjorde ondt. Student blev han imidlertid 1898 med 3. Karakter, Filosofikum fik han to Aar efter. Hvad han saa skulde, stod hen i det uvisse. Charmerende, som han var, savnede han aldrig Venner. »Vor Ungdoms skønne Aladdin-dreng« var der en Kvinde, der mange Aar efter kaldte ham. Han tænkte paa at blive Skuespiller, han forsøgte sig som Sanger, men ingen af Delene blev til noget. Men saa begyndte Knud Rasmussen at rejse. Han var en Tur i Berlin. Han var i Aaret 1900 med paa en Rejse til Island, som *Mylius Erichsen* ledede. Overalt stiftede han Bekendtskaber og fandt Venner. Men det var Udforskningen af hans Stammefrænder, Eskimoerne, som han stadig drømte om. Let var det nu ikke, fordi Grønland dengang var et lukket Land. Vinteren 1901 foretog K. R. en Rejse til Lapland, og dette Besøg hos et Nomadefolk blev en Art Forberedelse til hans senere Forskning. Endelig lykkedes det at komme til Grønland. I Foraaret 1902 startede »den litterære Grønlandsekspedition« med *Mylius Erichsen*, Knud Rasmussen, Maleren *Harald Moltke* og Lægen *A. Bertelsen* som Deltagere. I Godthaab sluttede den grønlandske Kateket *Jørgen Brønlund* sig til. Lederen var *Mylius Erichsen*, men Sjælen utvivlsomt Knud Rasmussen. Han talte Grønlandsk som en indfødt, og han vandt overalt Eskimoernes Hjerter. Hans Mod og hans Videlyst var ubegrænset. Rejseplanen blev udvidet til »det yderste Thule«, det Omraade, som Knud Rasmussen i sin Drengetid havde drømt om at besøge. Her overvintrede man hos den nordligste Eskimostamme i Verden. Efter Hjemkomsten fra denne Ekspedition 1904 var Knud Rasmussens Tanker fyldt med nye Planer. Han tog ogsaa fat paa at skrive. Til at begynde med blev det en Bog om Lapland, der dog først blev trykt 1907. Efter at »Nye Mennesker«, der fortalte om hans første Ophold blandt Eskimo-

erne, var udkommet 1905, handlede hans Produktion udelukkende om Eskimoernes Liv. Han gennemførte i Aarenes Løb en Række Thule-Ekspeditioner. Blandt Deltagerne var Peter Freuchen, der ialt i fjorten Aar var hans Rejsefælle, ofte under den øjensynligste Livsfare. Freuchen har fortalt levende herom i sin Bog »Knud Rasmussen som jeg husker ham«. Af de mange Ekspeditioner skal vi her nøjes med at omtale den berømteste, den 5. Thuleekspedition 1921–24. Foruden Knud Rasmussen, der var Leder, deltog bl. a. Peter Freuchen, *Birket-Smith*, *Therkel Mathiassen* og den grønlandske Kateket *Jakob Olsen*. Denne Ekspedition »fra Grønland til Stillehavet« blev, siger *H. Ostermann*, Gennemførelsen af Rasmussens Livsplan og Kongstanke. Da han kom tilbage fra den, havde han i Virkeligheden naaet det Maal, han fra sin Barndom havde sat sig, nemlig den videnskabelige Udforskning af alle Eskimostammer. Det var derfor ogsaa med god Grund, at Københavns Universitet efter denne enestaaende Bedrift hædrede ham med Doktorgraden. Senere blev han Dr. jur. i Edinburgh. Der er næppe Tvivl om, at Knud Rasmussen følte disse Hædersbevisninger som en Oprejsning for sin noget magre Studentereksamen. Foruden de tidligere nævnte Bøger skrev Knud Rasmussen en lang Række andre, hvoraf vi nævner følgende: »Foran Dagens Øje«, 1915, »Min Rejsedagbog«, samme Aar, »Grønland langs Polarhavet«, 1919, »Myter og Sagn paa Grønland«, tre Bind, 1921–25, »Fra Grønland til Stillehavet«, to Bind, 1925–26, der giver en levende Skildring af 5. Thuleekspedition.

At han overkom alt dette, er ufatteligt, men han havde en umaadelig Arbejdsevne. Han kunde præstere aandeligt Arbejde fra seks Morgen til ti Aften i lange Tider, tilsyneladende uden at trættes.

K. R. havde i sine Forældres gæstfrie Præstehjem i Lyngø lært en ung Pige at kende, der hed *Dagmar Andersen*. Hun var Datter af en af Tidens kendte Mænd, Entreprenør, senere Folketingsmand, Etatsraad *N. Andersen*. *Dagmar Andersen* var grønlandsinteresseret. Hun tog en Tid Ophold paa Grønland, og det endte med, at hun blev Knud Rasmussens Hustru. De fik deres Hjem i Hundested. Knud Rasmussen blev ikke nogen gammel Mand, han døde 1933, kun 54 Aar, men hans Liv var fyldt med Daad

Knud Rasmussens   Else Uhrskov fot.
Mindevarde.

og hans menneskelige Værdi stor. Vi citerer atter H. Ostermann: »Som Ekspeditions- og Arbejdsleder var R. uovertræffelig – betænksom, forudseende, omsorgsfuld og til det yderste hensynsfuld over for sine Kammerater og Medarbejdere. I Ven-skab var han uforlignelig . . .« Vi behøver vist ikke at sige mere – jo, endnu eet: ved hans Død var der en Grønlænder, der sagde, at Knud Rasmussen vilde blive deres Sagnhelt, hvis Saga vilde blive fortalt fra Slægt til Slægt. – Det Hus, hvori Knud Rasmus-sen boede, og hvor han skrev sine Bøger imellem Rejserne, er nu Museum. Ikke langt derfra er der paa Spodsbjerg rejst en Minde-varde for ham. Den er opført af Sten, samlet af Grønlændere efter

Polarforskerens Død. Paa den Side, der vender ud mod Havet, er der indsat en større Sten med følgende Ord indhugget:

POLARFORSKEREN
KNUD RAMUSSENS
MINDEVARDE

Lidt højere oppe paa Varden findes en anden Sten, hvor man læser følgende:

FØLELSE AF KALD
FØRER GENNEM ALLE
GENVORDIGHEDER

Paa Vardens modsatte Side læser man paa en tredje Sten:

DANSKE OG GRØNLANDSKE
VENNER REJSTE DENNE VARDE
I AARET 1936

A. U.

LXXXXVII
En Genforeningssten

I et Anlæg, hvor Vejen fra Hundested drejer op mod Lynæs By, er der rejst en Genforeningssten med følgende Indskrift:

TIL MINDE OM
GENFORENINGEN
DEN 15. JUNI 1920

Stenen var til at begynde med fritstaaende, men er senere blevet indmuret i en Art Stendige.

A. U.

LXXXXVIII
Fiskere og Sømænds Minde

Blandt andet af Pladshensyn har det været umuligt her i Bogen at medtage Mindesmærker fra de nordsjællandske Kirkegaarde. Derfra er dog gjort to Undtagelser, hvor særlige Forhold gør sig gældende. Den ene er Mindesmærket paa Tibirke Kirkegaard paa den ukendte Sømænds Grav. Den anden er Mindesmærket paa Lynæs Kirkegaard for de Fiskere og Sømænd, hvis Liv Havet har taget. Mindesmærket blev afsløret en Majdag 1956, men man havde arbejdet med Planen en halv Snes Aar, og Sjælen i Foretagendet havde Købmand *A. Marker*, Hundested,

Fiskere og Sømænds Minde Else Uhrskov fot.
paa Lynæs Kirkegaard.

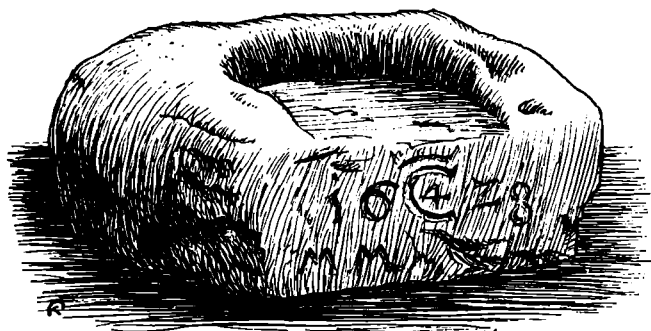
været. Gribende er det at se den Bronzestatue, som først fanger Øjet. Med et lille Barn paa Armen staar en ung Kvinde og spejder ud over Havet, spejder efter en Mand, en Far eller en Søn, levende optaget af, om Kutteren snart er i Sigte, eller den aldrig mere vender tilbage. Statuen er skabt af Billedhuggeren *Svend Lindhardt*. Bag ved den er der rejst en trefløjet Mindemur af blaa Rønne-Granit, inddelt i 99 Felter, hvori der er indhugget Navne paa de Fiskere og Sømænd, der siden 1901 er omkommet paa Havet. Naar 1901 er valgt som Skæringspunkt, er Aarsagen

den, at dette Aar blev Lynæs Kirke indviet. Paa en større Plade i Midtermuren læser man:

MINDE FOR
OMKOMNE FISKERE OG SØFOLK
HUNDESTED—LYNÆS—TORUP
REJST AAR 1956

I Sommeren 1961 var de 59 Mindetavler udfyldt, deraf 4 fra 1960. Den ældste var fra 1903. Krigsaarene 1940—44 havde hærget Egnen særlig slemt. 20 Mænd omkom paa Havet i de Aar. Mindemuren er bygget ind i en Skrænt. Pladsen afgrænses foran med en lavere Mur, foran hvilken Bænke er anbragt, saa de besøgende kan sidde der og have en lille Andagtsstund i Mindet om de afdøde. En Fader, hvis Søn, en ung Matros, omkom ved Færøerne, gav sine Tanker Udtryk i følgende Ord: »Ja, Drengen blev jo derude, og i Aarene siden har vi ikke haft et Sted, hvor vi kunde gaa hen som andre Folk, der for det meste har en Grav at dvæle ved. Men nu synes vi, at vi ligesom har faaet det Sted, vi har savnet.« At dette er Udtryk for en almindelig Tænkemaade, ses af de mange udsprungne Potteplanter og Blomster i Vaser, man en Sommerdag kan se staa i Række foran Mindemuren. Statuen af Kvinden med Barnet kan tillige tjene som Vartegn. Den vil kunne ses langt ude fra, naar Kutterne vender hjem til Lynæs og Hundested, og paa denne Maade kan den være Torup Sogns Velkomst til sine hjemvendende Sønner.

A. U.

Christian IV's Sten. Tegning af Kr. Kongstad.

LYNGE-FREDRIKSBORG HERRED
FREDRIKSBORG SLOTSSOGN
IC

Christian IV's Sten

I Indelukket findes der en Sten, der er lagt til Minde om en noget dyster Begivenhed. Herom beretter *Jørgen Paulsen* i »Hillerødbogen« følgende: »Paa sine daglige Vandringer fra Slottet ud til den lille Ladegaard, det senere Hillerødsholm, fulgte *Christian IV* som Regel »Lønbroen i Dyrehaven«, d.v.s. den Sti, der som en Bro udgik fra Thehaven bag Audienshuset, fortsatte paa Pæle henover det sumpede Terræn til hen ad *Christian IV's Allé* for at ende som Gangsti det sidste Stykke ude mod Ladegaarden. Lige ved det Sted, hvor den skar Alléen, laa der og ligger fremdeles Kongestenen eller *Christian IV's Sten*, en ret stor Kampesten med udhugget Sæde og med Kongens Monogram samt Aarstallet 1628 og Bogstaverne MM indhugget i Forsiden. Efter Kongens egen Beretning i forskellige Breve er den blevet lagt her »til evig Gedächtnis« om Bruddet mellem ham og *Kirsten Munk*. Hør det blot med hans egne Ord: »Der det nu blev Dag (efter en Aften, hvor *Kirsten* havde nægtet ham Adgang til sit Soveværelse), da forføjede jeg mig straks ud i Dyrehaven og ledte en Kampesten ud, som jeg lod lægge samme Formiddag ved Vejen, naar man gaar fra Stalden henad Ladegaarden, udi hvilken jeg siden lod hugge et Sæde med Dag og Dato, naar den kom dér at ligge.«

A. U.

C

Reventlow-Monumentet

I Frederiksborg Slotshave, paa det Sted, hvor *Sophie Magdalenes* »kinesiske Lysthus« i sin Tid stod, afsløredes den 15. August 1888 et Mindesmærke for en af Bondefrigørelsens Hovedmænd Grev *Chr. D. F. Reventlow*. Monumentet bestaar af en Obelisk, paa hvis Forside er anbragt en Portrætmedaillon med Indskriften:

CHRISTIAN D. F. REVENTLOW
1788-1888

Ved Monumentets Fod ser man i Bronze Frihedens Genius med en Fakkell i Haanden og med et sønderbrudt Aag liggende for hans Fødder. Paa Stenens Bagside læser man følgende:

STATSMINISTER
CHRISTIAN DITLEV FREDERIK
GREVE AF REVENTLOW
GJENNEMFØRTE
STØTTET AF HØISINDEDE FÆLLER
BONDESTANDENS FRIGJØRELSE
FOR STAVNSBAANDET
1788

Paa Foden:

EN TAKNEMMELIG EFTERSLÆGT
REJSTE HAM DETTE MINDE
VED HUNDREDAARSFESTEN 1888

Paa venstre Side:

VI VIL SKRIVE I SAND
HVAD DE GAMLE LED
MEN I STEN HANS NAVN
SOM FOR FRIHED STRED

Paa højre Side:

FRIHEDSTRÆETS UNGE STAMME
GAV HAN KRAFTIG ROD
SAND OPLYSNINGS DYBE KILDE
GROV HAN VED DETS FOD

Mindesmærket er tegnet og modelleret af Billedhuggeren *Axel Pacht*, Versene formet af Lærer *Søren Abrahamsen*. Mindestøt-

Reventlowstøtten
i Frederiksborg Slotshave.

Jan Steenberg fot.

tens Rejsning er skildret i *Kultur og Folkeminder XIII* S. 109. – Mindesmærket har givet Anledning til *Jakob Knudsens* spøgefulde Fortælling *Stavnsbaandets Løsning* i første Bind af *Jyder*.
A. U.

CI

Kvindernes Valgret

Den 5. Juni 1915 fik Danmark en ny Grundlov, der gav Folket den lige og almindelige Valgret tilbage og samtidig løste et andet Stridsspørgsmaal, idet den gav Kvinder lige Valgret med Mænd. I den Anledning blev der paa Fredspladsen i Indelukket

afsløret en meterhøj Mindesten med følgende Indskrift (affattet af Redaktør *Laurids Hansen*):

REJST AF KVINDER 5. JUNI 1915
MAND OG KVINDE, BEGGE LIGE,
GIVER LOV I DANMARKS RIGE

Afsløringen af Stenen, der havde samlet 3000 Mennesker, er skildret i *Kultur og Folkeminder* XII S. 51. A. U.

SLANGERUP SOGN CII

Mindesten paa Slangerup Raadhus' Tomt

De mange Mindesten i Landsbyen Slangerup sammen med Torvestenene og den meget store Kirkebygning beretter om en gammel og nu forsvunden Storhed. Byen blev Købstad engang i den tidlige Middelalder, man ved blot ikke hvornaar. Den laa ved den ene af Hovedlandevejene gennem Nordsjælland, den gamle Vej, der gik fra Roskilde til Helsingør over Værebros, og som maa have eksisteret i Oldtiden, hvis man tør dømme efter de anelige Rækker af Kæmpehøje, der endnu ligger tæt ved Vejen paa dens Forløb mod Roskilde. Byens egentlige Storhedstid maa søges i hine fjerne Tider, da Isefjordens forskellige Forgreninger var Rigets Nerve, og hvorom Erik Ejegods Klosterstiftelse er et Minde. Senere tales der om Stilstand, undertiden ogsaa om trange Kaar. 1454 fik Borgerne saaledes Skattelettelse paa Grund af deres store Fattigdom. Konkurrenter fik Slangerup ogsaa. Da *Frederik II* anlagde Frederiksborg, vilde han flytte Byens Købstadsrettigheder hertil. Det skete 1569; men Slangerups Borgere nægtede at lyde Ordren, og Kongen stillede Sagen i Bero. Det direkte Resultat af Slangerupborgernes stædige Ønske om at forblive i deres Rede ser vi af den store, nye Kirkebygning, der blev rejst her af den kongelige Bygmester *Hans van Steenvinkel* 1589. Alligevel trivedes Byen ikke. Det hjalp den heller ikke, at den fik Ladeplads ved Sundby Færge, thi netop fra den Tid, da *Frederik II* lod Frederiksborg opføre, blev denne Ladeplads af stor Betydning og førte derefter sit eget Liv, fra 1652 under Navnet Frederikssund. Handelen og Initiativet søgte ud mod den nye By ved Kysten, og den gamle By inde i Landet sygnede hen. Der var tillige store, ødelæggende Brande 1573 og

1724. Omsider tog Regeringen Konsekvensen af Slangerups trange Kaar og ophævede 1809 dens Købstadsrettigheder. Det er herom, der berettes paa Mindestenen, der er rejst paa det Sted, hvor engang Købstadens Raadhus har staaet:

HER STOD FRA MIDDELALDEREN OG I BYENS
STORHEDSTID SOM KØBSTAD SLANGERUP RAADHUS
INDTIL AAR 1724, DA EN STOR ILDSVAADE GAV
BYEN DET ULIVSSAAR, DEN ALDRIG FORVANDT.

J. St.

CIII

Erik Ejegods Mindestøtte

Den danske Pilgrimskonge, der døde undervejs til Kristi Grav under Vesterlandenes første, begejstrede Korstogsbølge, fik i 1887 sit Mindesmærke i Fødebyen, en høj, groft tilhugget Granitstøtte, anbragt i Byens vestlige Udkant. Paa Stenens Nordside ud mod Vejen læses med forgyldte Skrifteegn:

ERIK EIEGOD — KNUD LAVARDS FADER — VALDE-
MARERNES STAMFADER — FØDT I SLANGERUP —
DØD PAA CYPERN — 10. JULI 1103 — BODIL THOR-
GOTSDATTER — HANS DRONNING — NAAEDE DET
HELLIGE LAND — OG DØDE PAA OLIEBJERGET.

Under Indskriften er aftegnet en Pilgrimsstav og en Ibskal (d.v.s. en Muslingeskal, opkaldt efter Skt. Ib, det folkelige Navn for Apostelen Jakob, alle Pilgrimmes Værnehelgen). — Det er Sakse, som har bragt os Meddelelsen om, at Kong Erik skal være født i Slangerup. Da han blev Konge efter Broderen *Oluf Hunger*, der døde 1095, lod han i sin Fødeby opføre et Kloster, hvis sparsomme Rester tæt sydvest for Torvet blev fremdraget 1936. Under en Rejse til Italien, hvor han hos Paven fik udvirket, at Norden blev udskilt fra Bremen som en særlig Kirkeprovins, erhvervede han Relikvier, bl. a. Ben af den hellige Nicolaus og Splinter fra Kristi Kors, og sendte dem til den Klosterkirke, han selv havde stiftet, og hvis Alter skulde staa paa det Sted, hvor han var født. Kong Eriks korte Regering stod for den senere Slægt som en lykkelig Tid efter den haarde Hungersnød under Kong Oluf, og Sakse har desuden kunnet berette om hans indtagende og elskede Personlighed. Sikkert er det i hvert Fald, at

hans Politik førte til store Resultater: gennem Helgenkaaringen af Martyrbroderen Knud til den nordiske Kirkes Frigørelse med Oprettelsen af Ærkebispesædet i Lund. Under sin anden Pilgrimsrejse døde han paa Cypren, mens Dronning Bodil naaede til det hellige Land.

J. St.

CIV

Thomas Kingo

Slangerups berømteste Bysbarn har faaet sin Mindestøtte paa den lille Plads Syd for Kirken og Præstegaarden. I et lille Anlæg ved Vestsiden af den fordums Købstads Torv staar Digterens Bronzebuste (en Gengivelse af Th. Steins Buste fra 1870 i Odense) paa en høj Granitsokkel, hvor Indskriften kort opřidser de vigtigste Data:

PSALMEDIGTEREN

THOMAS KINGO

F. I SLANGERUP 15. DECEMBER

1634

PRÆST I SIN FØDEBY

1668—77

BISKOP OVER FYNS STIFT

1677—1703

D. I ODENSE 14. OCTOBER

1703

SJUNG OG TRO SAA SKAL DU STIGE

SJUNGENDE I HILMERIGE

Paa det aftrappede Fodstykke læses: »Dette Mindesmærke blev rejst af taknemlige Landsmænd den 20. Juli 1883.«

Det ejendommelige Slægtsnavn var ikke dansk. Farfaderen, efter hvem Thomas Kingo opkaldtes, var en indvandret skotsk Tapetmager. Faderen *Hans Thomsen Kingo* var en fattig Væver i Slangerup. Den vordende Digter fik sin første boglige Dannelse i sin Fødebys Latinskole, kom omkring 1650 til Frederiksborg lærde Skole, hvor Rektor *Thomas Bartholin* optog den begavede Dreng i sit Hus, og hvorfra han 1654 dimitteredes til Universitetet med det bedste Vidnesbyrd. Universitetsstudierne sluttede 1658, og derefter oprandt en lykkelig Tid i Vestsjælland; han var først Huslærer paa Vedbygaard og senere i syv Aar Kapellan hos Sognepræsten i Kirke Helsinge. Hans sprælske Digte fra denne Tid (»Næve-Tud og Knud-Herud« og »Sæby-

Thomas Kingos Buste. Jan Steenberg fot.

gaards Koklage») er fyldt med ungdommelig Lystighed og lunerig Realisme; de kan stadig læses og er for nylig udgivet paany. Efter ti Aars Fravær vendte han 1668 hjem til Slangstrup som Sognepræst og begyndte samtidig sin Gerning som Salmedigter. Resultatet var den første Del af »Aandeligt Sjungekor« 1674. Den meget ærgerrige Mand havde gode Forbindelser helt op til Toppen af indflydelsesrige Folk omkring den enevældige Monark, særlig *Griffenfeld*, hvis Fald 1675 gjorde et dybt Indtryk paa ham. Men hans Venskab med den detroniserede Rigskansler ødelagde dog ikke hans Karriere. Han udnævntes til Biskop over Fyns Stift 1677 og blev i dette Embede en saare energisk og paa-passelig Tilsynsførende med stærk Hævdelse af sin egen Myn-dighed og tillige med stor økonomisk Succes, eftersom han ved sit tredje Ægteskab med *Birgitte Balslev* blev Herremand og Ejer af Fraugdegaard. Højt værdsat i Regeringskredse fik han Sæde i den Kommission, der skulde give ensartede Regler for Gudstjenestens Form i Danmark og Norge, og udgav i denne Anledning et Graduale 1699. Denne Kingos Messebog blev i lange Tider et lige saa uundværligt Hjælpemiddel i dansk-norske

Kirker som hans Salmebog. Sit »Sjungekor« havde han fuldendt 1681 med den anden Del, og to Aar efter fik han af Kongen Ordre til at udarbejde den nye officielle Salmebog for Danmark og Norge. Den blev færdig 1689, men stødte paa Modstand i de højeste Kredse. Andre blev sat ind paa Arbejdet; en Kommission tumlede med Problemerne i hele tre Aar, og først 1699 kom »Den forordnede ny Kirkesalmebog«, af hvis godt 300 Salmer Thomas Kingo havde skrevet de 85. Det danske Folk lærte den at kende under Navnet Thomas Kingos Salmebog. Han var tilige selv dens Forlægger og havde skrevet Fortalen.

Det er disse Salmer, skrevet paa Modersmaalet, der har sikret ham en Plads blandt de ypperste danske Digtere. Hans Sprogkunst er pompøs som et Orgelværk, fyldt af vægtige, fuldtonende Ord, som ofte – allerede dengang – var af gammeldags Ærværdighed, og med Baroktidens sikre Sans for overraskende Modsætninger: Lys og Mørke, Liv og Død. »Sorrig og Glæde de vandre tilhobe, – Lykke og Ulykke de gange paa Rad, – Medgang og Modgang hinanden tilraabe, – Solskin og Skyer de følges og ad ...« Den myndige Mand, som havde høstet saa rigt af materielle Goder og smagt Magtens Sødme i denne syndige Verden, havde ogsaa Blik for Livets Forkrænkelighed og skrev herom sin mesterlige Salme »Far, Verden, Farvel –«, hvor der baade er kristen Syndsbekendelse og Længsel efter Hvilen »i Abrahams Skød«, men hvor de jordiske Forvildelser er skildret med større digterisk Flugt og livsnær Realisme end Slutningsstroferne om de paradisiske Tilstande. Man mener ogsaa i disse Linier at spore en Hentydning til Griffenfelds Skæbne: »Ak, Venskab og Tro, – som alt efter Lykken veedst Fløjet at sno. – Du smukke Bedragere, heldige Skalk, – som skuffer saa ofte i Drøvelsens Kalk, – Du est som og jeg af Forfarenhed veed, – Forfængelighed«. Midt i en Tid, hvor Skriftsproget blomstrede med Tysk, Fransk og Latin, kunde Kingo skrive sine Salmer for Folket med Folkets eget Mæle saa rent, som det næppe havde lydt i Aarhundreder. Derfor passer det ogsaa paa ham selv, hvad han skrev om *Niels Juel* paa hans Gravmæle i Holmens Kirke, de Ord, der – hvad der er sjældent i dansk Poesi – kan taale at blive ristet i Sten: »En Mand af gammel Dyd og dansk Oprigtighed, – af Ja og Nej og hvad man ærligt mere ved«. J. St.

CV

Et Genforeningsminde

I Slangerup fejredes Genforeningsdagen ved en Festgudstjeneste i Kirken, forud for hvilken der blev ringet med den største af Kirkens tre Klokker, som ellers ikke benyttes. Dernæst indviede man en af Borgerforeningen bekostet Flagmast, der var rejst i det kommunale Anlæg paa Kirketorvet. Masten er en 18 Meter høj Mersstang, hvorpaa er fæstnet et hamret Kobberskjold med Slangerups Byvaaben i. I Skjoldets Rand læser man:

GENFORENINGEN 1920

Masten er tegnet af Arkitekt *Mandrup-Poulsen*, Ringsted, og Skjoldet af Lærer *Alfred E. Nielsen* (senere Navneforandring til *Erland Gribso*), Slangerup. Skjoldet og Flaget er skænket af Slangerup Bysogns Kvinder. A. U.

JØRLUNDE SOGN

CVI

D. J. Schindler

I Hegnet om Jørlunde Præstegaardshave findes der ud til Vejen mod Syd en Mindesten med følgende Indskrift:

D I S

1775

David Jendrik Schindler var Søn af en Apoteker i Christiania og født 1714. Han var Præst i Jørlunde i 43 Aar fra 1743 og til sin Død 1786. Desuden var han Provst i Herredet i 21 Aar og *præpositus honorarius* (Æresprovst) i 8 Aar og 5 Maaneder. Hans Kiste blev nedsat i Kirken »under den tredie Mandfolkestol fra Prædikestolen«. Han synes at være den sidste, der blev begravet i Kirken. Medens E. Carstensen i sin Bog »Hjørlunde Sogns Historie«, 1878, benævner Schindler som ovenfor, staar der i Wibergs Præstehistorie, I. Bind, 1870: David Henrik Schindler. Henrik er formentlig en Fordanskning af hans norske Døbenavn Jendrik. A. U.

CVII

En gammel Mindesten

Midt i Landsbyen Sundbylille, hvor tre Veje mødes, staar

Mindesten i Sundbylille. Else Uhrskov fot.

der et gammelt Kastanjetræ midt imellem to Mindesten. De er omkring ved en Meter høje. Paa den ene Side af den ene Sten læser man:

P N S 1738

og paa den anden:

H P N 1905

Oven paa Stenen:

$\frac{1}{2}$ MIL
F VII

Midt imellem disse to Linier er udhugget en Kongekrone. H P N er formentlig Betegnelse for Gaardejer *Hans Peter Nielsen*, medens det derimod ikke har kunnet oplyses, hvem P N S er. Der er utvivlsomt Tale om en gammel Milesten, saa meget mere, som Afstanden fra Sundbylille til Frederikssund netop er $\frac{1}{2}$ Mil som angivet paa Stenen. *A. U.*

CVIII

En Genforeningssten

Paa den Sten, der findes paa den anden Side af Træet, er der indhugget et Splitflag, og nedenunder læser man:

1864

1920

Vi staar altsaa her over for en Genforeningssten, hvis stiltfærdige Indskrift skyldes Byens Smed, *Jakob Jakobsen*.

A. U.

OPPESUNDBY SOGN

CIX

Byens Udskiftning

Kommer man ad Landevejen fra Frederikssund til Oppesundby, ser man til Venstre lige før Landsbyen en Mindesten med følgende Indskrift:

1789

BLEV DENNE BYE

UDSKIFT

I N S

I N S er formentlig identisk med Gaardmand *Jens Nielsen*, der i Folketællingen 1787 angives at være 59 Aar og Byens »Foged og Kirkeværge«.

A. U.

ØLSTYKKE HERRED
ØLSTYKKE SOGN
CX

En Genforeningssten

Paa Vandværkshøjen Syd for Ølstykke Station og nær ved Landevejen fra Roskilde til Hillerød er der rejst en Genforeningssten. Det var Ølstykke Sangforening, der fik Ideen, og Lærer *A. N. Holm*, Svedstrup, var Formand for det nedsatte Udvalg. Mindesmærket, en mandshøj Natursten, blev skænket af *Møller Christensen*, Værebros, og Sognefoged *J. P. Hansen* gav Grunden. Stenen blev afsløret paa Genforeningsdagen ved en Fest, hvor Sognets Beboere var samlet med Veteranerne som Æresgæster. Stenen bærer følgende Indskrift:

SØNDERJYLLAND
1864—1920

Fra Stenen er der en vid Udsigt ud over Nordsjælland.

A. U.

VEKSØ SOGN
CXI

En Genforeningssten

Midt i Veksø By er der ved Landevejen fra København til Frederikssund paa en gammel Stendysse rejst en Genforeningssten, der er omgivet af store Kastanietræer. Mindesmærket er en Natursten, der er skænket af Gaardejer *Petersen*, Hulhøjgaard. Beboerne i Veksø transporterede i Fællesskab Stenen til Stedet. Mindesmærket blev afsløret Genforeningsdagen 1920. Proprietær

B. Mølgaard, Anneksgaarden, og Læge Hassing, Hellerup, tidligere Veksø, talte. Stenens Indskrift er følgende:

GENFORENINGEN

1920

ATTER VAJER DANNEBROG
OVER FÆLLES LAND OG SPROG

Indskriften skyldes Læge Hassing. Efter Afsløringen samledes man paa Kroen til fortsat Fest med Tale og Sang.

A. U.

SLAGSLUNDE SOGN

CXII

En Genforeningssten

Ved et Vejkryds i Slagslunde By er der rejst en Sten og plantet en Eg til Minde om Genforeningen. Sognefoged R. S. Rasmussen ledede Arbejdet, Beboerne slæbte Stenen paa Plads, og Byens Møller huggede Indskriften. Genforeningsdagen 1920 begyndte med Festgudstjeneste i Kirken, hvorefter Mindestenen blev afsløret i Nærværelse af 300 Mennesker, deriblandt Sognets Veteraner, der i blomstersmykkede Vogne blev kørt til Festpladsen, Lærer *Th. Villadsen* afslørede Stenen, hvis Indskrift kort og fyndigt lyder saaledes:

1920

Efter Afsløringen fortsattes Festen i Præstegaardshaven.

A. U.

GANLØSE SOGN

CXIII

En Genforeningssten

Paa en lille Bakke lige uden for Knardrup er der rejst en Genforeningssten, som er fundet i et Dige paa Afbygger *Niels Andersens* Mark. Tanken om at rejse et Mindesmærke for Genforeningen blev fremsat af Fru Lærer *Højmark*. Stenen blev afsløret den 29. Oktober 1920 af Lærer *H. Højmark*, og dens Indskrift lyder saaledes:

MINDE OM

SØNDERJYLLAND

1864—1920

DANSK AT TÆNKE, TALE, GØRE

Indskriften skyldes Højmark. Efter Afsløringen var der Fællesspisning i Skolestuerne, hvor Sognets Veteraner var Hædersgæster, og der blev holdt mange Taler.

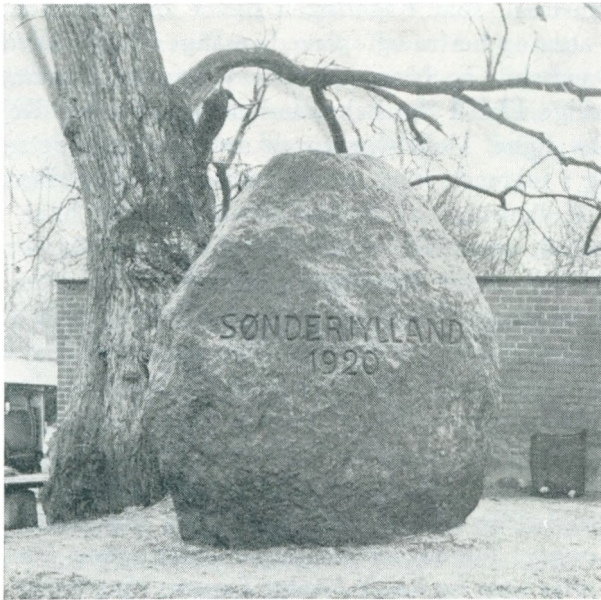
A. U.

FARUM SOGN

CXIX

Peter Lassen

Peter Lassen er født i Farum i Aaret 1800. Han er døbt Larsen, men ændrede senere Efternavnet til Lassen. Han var Søn af Husmand Lars Nielsen, efter hvis Fornavn han efter Datidens Skik havde sit Efternavn, mens han var døbt Peter efter sin Morfar, der var Skoleholder i (Nr.) Herlev. Omkring 1808 flyttede Ægteparret til Hillerød, men Hjemmet var ogsaa her fattigt. Faderen døde 1827 som Arbejdsmand og Almissem. 1845 blev Moderen Lem i Hillerød Hospital, hvor hun døde 1857, 81 Aar gammel. Peter opholdt sig i Hjemmet, til han var 17 Aar, kom saa i Lære hos Farbroderen, der var Smedemester i Kalundborg. Her var han, til han var 23 Aar. Peter Lassen var lille af Vækst, kun 62½ Tm, og han blev da heller ikke Soldat. Var han lille, var han til Gengæld stærk. Det var Grovsmede i Almindelighed. Fra Kalundborg drog han til København, hvor han naaede at blive Mestersvend, derefter aflagde han Mesterprøve, og 1827 blev han Grovsmedemester. Men det gik ikke som ventet. 1830 besluttede han at udvandre til Amerika, da han trods Flid og Sparsommelighed »paa ingen Maade kan soutenere sig hersteds«, som han skriver i en Ansøgning. Han tog med Skib til London, derfra til Boston, som var en af de betydeligste Indvandringshavne. Her fik han Arbejde ved Faget, men der var ham for roligt. Det var det frie, uhemmede Liv derude mod Vest, som trak. Han drog til Missouri, om hvilken man sagde, at det var et Opsamlingssted for urolige Hoveder. Han slog sig ned i en nyanlagt By, der hed Keytesville. Han begyndte som Smed, men købte senere Jord og blev Farmer. Under Opholdet i denne By var det, at han blev Frimurer, og han satte Frimureriet højt. Han virkede senere for Oprettelsen af nye Loger, men samtidig var han ikke i særlig Grad aktiv i Broderskabets Arbejde. Han er, som *T. Vogel-Jørgensen* siger i sin Bog om ham, samtidig passiv og aktiv i Fællesskabet, flygter derfor hyppigt fra det hele ud i Ødemar-

Genforeningsstenen i Farum. Jan Steenberg fot.

ken, samler her atter hurtigt en Kreds om sig og ofrer sig for den, indtil han igen søger videre ud. Han var »et Paradoks. Stadig den lille Mand uden noget Spor af ydre Glorie – og dog den store Mand, der mindes stærkere og stærkere, jo mere Aarene faar givet hans Gerning Perspektiv.« Peter Lassen var en Mand med Initiativ. De hvide blev ofte bekriget af de farlige Sioux-Indianere. I den Anledning dannede Peter Lassen et Borgerkorps, for hvilket han selv blev Kaptajn uden dog at bryde sig om Titelen. Han var og blev simpelt hen Peter Lassen. Imidlertid havde han hørt om det eventyrlige Land California. Han afviklede derfor sine Ejendomme og drog sammen med tolv andre af Sted paa en Rejse, der strakte sig over flere Tusinde Kilometer, og hvor Kampe med Indianere og vilde Dyr var en stadig Mulighed. 1840 naaede han California, hvor han begyndte som Smed, grundlagde senere Landets første Savmølle, rykkede atter sine Teltpæle op og bosatte sig 1845 paa et Sted, der laa nordligere, end nogen anden hvid Nybygger havde naaet, paa et 89

km² stort Areal, som Regeringen havde overladt ham. Senere brød han atter op herfra og oplevede mange Ting. Saaledes købte han et Dampskib og besejlede som den første Sacramento-Flodens nordlige Del. I det hele var han hyppigt paa Rejse i nye og ukendte Egne. Vogel-Jørgensen sammenfatter Peter Lassens Betydning i følgende Ord: »Han betragtes i Amerika som den egentlige Kolonisator af Nord-California, hvor hans Mod og Udholdenhed, utrættelige Foretagsomhed og praktiske, organisatoriske Greb skabte Resultater, om end ofte af mere blivende Gavn for andre end for ham selv.« – Lassen havde i Aarens Løb ofte Forbindelse med Indianerne, nu og da i Kamp, men mest under fredelige Forhold. Forbindelsen endte dog tragisk, idet han 1859 under en Ekspedition i Staten Nevada blev skudt af en Indianer. Frimurerbrødre rejste flere Steder Mindesmærker for ham, bl. a. paa hans Grav i Susanville. De forenede Staters Regering opkaldte 1864 et Amt efter ham, idet det fik Navnet *Lassen-County*. Nordamerikas eneste virksomme Vulkan blev opnævnt efter ham og kaldt *Mount Lassen*. Men ogsaa herhjemme er han blevet mindet, nemlig i hans Fødeby. Paa Sportspladsen, over for Farum Kommuneskole, er rejst en to Meter høj Obelisk, der bærer følgende Indskrift:

DANSKEREN
 PETER LASSEN
 AF
 CALIFORNIA (U.S.A.)
 * I FARUM 31-10 1800
 † I CALIFORNIA 26-4 1859

Paa Sökkelen:

DANMARK OG U.S.A.
 ÆRER HANS MINDE

Paa Foden forskellige Frimurersignaturer, der viser, at Støtten er rejst 1940. A. U.

CXX
 5. Majsten

Paa et andet Sted af Sportspladsen er rejst en Sten, der med røde Bogstaver bærer Indskriften:

5. MAJ
 1945

Ved denne Sten samledes man den 5. Maj 1961 for at fejre

Dagen for Frigørelsen. Højtideligheden foregik saaledes: Kl. 11 gik Kommuneskolens Elever med Faner i Spidsen over paa Sportspladsen, hvor man standsede ved Mindesmærket, ved hvis Fod en Mængde Blomster var lagt. En af Skolens Ledere talte om Befrielsesdagen, og der blev sunget flere Sange, inden man skiltes og gik hver til sit. A. U.

CXXI

Genforeningssten

I Farum By, op til Landevejen, findes det tidligere Bystævne, hvor det gamle Majtræ, der siges at være Danmarks største Lindetræ, endnu findes. I Majpladsens Udkant er rejst en Genforeningssten, der menes at være Amtets største. Afsløringen, der fandt Sted den 9. juli 1920, blev foretaget af Sognepræst *Otto Krogh*, den stedlige Sangforening sang, og der blev talt af Sogneraadsformand, Gaardejer *Karl Larsen* og Stationsforstander *Johs. Jespersen*. Stenen bærer følgende Indskrift:

SØNDERJYLLAND

1920

A. U.

HORNS HERRED
DRAABY SOGN
Mindelunden ved Jægerspris

Tidspunktet for Anlæggelsen af Slotshaven ved Jægerspris kendes ikke mere; men at det ligger langt tilbage i Tiden, er der ingen Tvivl om. Haven nævnes paa Christian IV's Tid i en Skrivelse 1597, hvori Kongen befaler, at der skal indkøbes alle Slags unge Træer til at sætte »udi Abramstrup haffue«. Senere blev den udvidet i de seks Aar, den meget virksomme, men lidet ansete Overjægermester *Vincent's Joakim Hahn* (1632–80) ejede Godset. Da han i 1679 afstod »Herligheden« til Kongen, opgav han, at der var »ocsaan anlagt en Urte og Løst-hauge«. Det var denne tyske, indvandrede Lykkejæger, der i 1677 fik Kongens Tilladelse til at ændre Stedets gamle Navn Abrahamstrup, der har Klang af Ælde og Kraft, til det lidetsigende Jægerspris. Iøvrigt har dette Gods og Slot overvejende været i Kongehusets Eje. *Frederik IV* (Regent 1699–1730) overdrog det i 1703 til sin Broder Prins *Carl* som Fødselsdagsgave, og 40 Aar efter skænkede *Christian VI* (1730–46) det til sin Søn, den senere *Frederik V* (1746–66) som Bryllupsgave. Denne lod anlægge smukke Alléer og Gange, som er bevaret til vore Dage. Den alléhegnede Skydebane i Forbindelse med Fasanhaven og den ejendommelige Egetræsallé i Kohaven stammer fra den Tid. Det unge, kongelige Par tog straks den store Gave i Besiddelse umiddelbart efter Brylluppet, og det var maaske allerede under Hvedebrødsdagens Spadsereture i Slotshegnet, at Prinsessen savnede Hvilepladser. Sandsynligvis gik hendes Vej af og til ud til Fasangaarden,

Jættestuen.

John Jørgensen fot.

dels for Fasaneriets Skyld og dels for at faa Lejlighed til at nyde Udsigten over den smukke Roskildefjord og for at fornøje sig i den ejendommelige Have, hvis formentlige Middelalderstil er bevaret lige til vore Dage. Her havde hun ogsaa Mulighed for at søge Skygge under den sjældne Hængebøg, som allerede dengang var en Seværdighed. For at imødekomme Prinsessens Savn befalede Prinsen, at der skulde anbringes en Græsbænk ved Foden af en mindre Høj, omtrent midtvejs mellem Slottet og Fasangaarden. Under dette Arbejde blev man opmærksom paa en stensat Gang, der førte ind til et større Rum i den saakaldte »Jættestue«. Hos Egnens Beboere, som havde givet Højen dens Navn og derved vist Viden eller dog Anelse om Rummet, kom Fantasien straks i Bevægelse, og man gættede paa ,at der her var fundet et skummelt Røverbo eller maaske et gammelt Snap-hanehjem; men den lærde *Eric Pontoppidan* (1698–1764), kendt bl. a. som Udgiver af en Del af »Danske Atlas«, erklærede, at det ikke var en Røverrede, man var stødt paa, men derimod en ældgammel Begravelse. Han affattede en videnskabelig Beskri-

velse af Fundet, hvori Navnet Jættestue vistnok første Gang forekommer paa Tryk. Paa Højens Top blev der sat en Mindesten (fornyet for faa Aar siden) med en af Pontoppidan formet latinsk Indskrift, der er blevet oversat saadan:

»Denne Grav, som fromme, hedenske Forfædre for idetmindste 800 Aar siden anlagde til Bevaring af fire Menneskers jordiske Levninger og dækkede med kjæmpestore Stene, blev i Juni 1744 med omhyggelig Haand aabnet og prydet med denne Mindesten af den højbaarne Fyrste Frederik, Arving til sine Forfædres Rige og Dyder, Folkets Haab, Hæder og Glæde.«

Vore Dages Arkæologer regner med, at Jættestuetiden varede fra c. Aar 2500 til Aar 2000 f. Kr., saa Pontoppidan kunde i Stedet for 800 Aar have sat 4000.

Nu hengik der et Tidsrum af c. 30 Aar uden større, iøjnefaldende Nydannelser i Have og »Hegn«; men saa skete der noget, som paany samlede Opmærksomheden om Stedet og gav det øget nationalhistorisk Indhold, idet det blev gjort til en Minde-lund, hvortil der næppe findes Sidestykke andetsteds.

I sidste Halvdel af 1700'erne bredte der sig her i Landet Ønsker om at komme bort fra den stive, franske Havestil og mere nærme sig den engelske, hvor baade Former og Farver kunde glæde Øjet og sætte Sindet i Stemning. For at opnaa dette blev der rundt om i større Haver og Parker anlagt Gange og Stier i jævne Kurver og opstillet Søjler, Monumenter, Grotter o. l. med symbolske Figurer og Tegn, der kunde lede Tanken hen paa Slægten, Folket og Fædrelandet.

I 1773 var Jægerspris blevet overdraget til Arveprins *Frederik* (1753–1805), der var Halvbroder til Kongen. Han var en ubetydelig, men vistnok godmodig Natur, der gerne lod sig lede af andre, naar han derved kunde glæde og gavne. Blandt dem, som han villigt lod sig paavirke af, var hans tidligere Lærer, den begavede *Ove Høegh Guldberg* (1731–1808), der var Regeringens Leder siden Struensees Fald 1772. Han var en god dansksindet Mand, der i Forordningen om »Indfødsretten« bl. a. havde formet den i Nutidsøren selvfølgelige Tanke: »Billighed kræver, at Landets Børn skal nyde Landets Brød.«

CXXII

Kort efter, at Arveprinsen havde erhvervet Jægerspris, lod han den Nordvest for Slottet liggende »Monses Høj« udgrave og omdanne til en Mindehøj for sin Moder, Enkedronning *Juliane Marie*. Efter at Højen havde henligget fredeligt i c. 4000 Aar som Gravmæle for en af Egnens Storbondeslægter, blev den nu omformet og misdannet med Afsatser, stift klippede Hække og højt opstammede Træer. Man trængte sydfra gennem den smalle Sidevæg ind i det store Gravkammer, hvis nye Indgang blev forsynet med en af *Johs. Wiedewelt* formet Marmorkarm, hvorover der blev anbragt en Tavle med denne Indskrift:

JULIANAE-HØI
TIL
DEN BEDSTE MODERS MINDE
HELLIGES
DETTE ÆLDGAMLE MINDESMÆRKE
FUNDET
I AARET MDCCLXXVI
AF
ARVE-PRINDS FRIDERICH

Det er værd at lægge Mærke til, at Indskriften her er paa Dansk, mens Jættestue monumentets er paa Latin. Det er et Vidnesbyrd om, at Ludvig Holbergs banebrydende Gerning for vort Modersmaal her har øvet sin Virkning.

Paa den nederste Afsats blev der rejst syv ens lave Søjler paa simple Fodstykker og uden Kapitæler, men med kegleformet Afslutning. Hver Søjle fik indhugget Navn paa en af de gamle Høvdinge fra Sagntiden: SKIOLD, FRODE FREDEGOD, DAN MYKILATI, fra hvem Navnet Danmark menes at stamme, og GORM DEN GAMLE. De skal alle have medvirket til at forene de danske Landsdele. Desuden HARALD HAARFAGER, der havde samlet Norge, HARALD HILDETAND og WITTEKIND. Denne sidste var en saksisk Høvding, der nævnes som Stamfader til den oldenborgske Kongestamme. Han var en voldsom Modstander af Kristendommen og kæmpede blodigt mod *Karl den Store*, da denne bekæmpede Hedenskabet nær Danmarks Sydgrænse.

Øverst paa Højens Top blev der i 1784 lagt en lille, norsk Runesten, hvori der kun er hugget et enkelt Navn eller Ord med Typer fra den ældre Runerække.

I 1777 udkom *Ove Mallings* særprægede Danmarkshistorie under Titlen »Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstenere«. Den kom i flere Oplag og blev herhjemme en yndet Folkebog, der øvede en værdifuld Paavirkning. Den fortalte ikke saa meget om selve Personerne, men mest om, hvad de havde udrettet. Den var inddelt efter moralske Egenskaber, som Religiøsitet, Menneskekærlighed, Trofasthed, Tapperhed o. l., og det var nok denne Bogs Form og Indhold, der gav Guldberg Ideen til Oprettelsen af en Nationalpark ved Jægerspris. Den skulde bevare Mindet om Mennesker, som ved dygtig og ædel Handling havde gjort sig fortjent af det dansk-norsk-holstenske Rige og derfor burde have Nationens og den enevældige Monarks Tak og Paaskønnelse.

Arveprinsen godkendte Guldbergs Idé, og Arbejdet blev overdraget til den danske, meget yndede Billedhugger *Johannes Wiedewelt* (1731–1802). Han følte straks stor Interesse for denne Opgaves Løsning og skrev til Guldberg: »... ieg kan ikke dølge den Lengsell, ieg har (efter)at sette noget deraf i Værck.« Endvidere satte han sig straks for ikke at efterligne fremmede, men udføre noget originalt Dansk, »vores Eget« siger han i et Brev. For at opnaa dette undersøgte han med Flid, hvad der stod at læse om Personerne i Saxos, Arild Huitfeldts og Holbergs historiske Værker, og han ønskede, at Monumenterne skulde vise en Udviklingslinie fra de ældste Tider og videre fremad, saaledes at Støtterne med Navne fra Sagntiden skulde være de mest enkle. Om hans Mindestøtter ved Jægerspris gælder det, at de skal iagttages ligesom forenet med Baggrunden og Omgivelserne, en smuk Bevoksning, en knudret Egestamme eller lignende. De er alle uden Portrætter, Titler, Aarstal og Udmærkelser. Kun Navnet er indhugget. Det – og saa maaske et Symbol eller et Landkort – skal fremkalde Mindet om Personens Fortjeneste.

Johannes Wiedewelt var herhjemme sin Tids mest anerkendte Billedhugger. *Oehlschläger* kaldte ham »Danmarks Phidias«, og mange Steder i vort Land finder man Værker af ham, saaledes i Fredensborg Slotshave, i flere københavnske Kirker, Troskabs-symbolet ved Frihedsstøtten i København, Holbergs Sarkofag i Sorø o.s.v.

Desværre glemte man at paaskønne ham i økonomisk Henseende, og det var en syg og af Pengesorger nedbrudt Mand, som Sortedamssøens mørke Vand lukkede sig over, da han i 1802 kastede sig ud i Søen og druknede. Han ligger begravet paa Assistens Kirkegaard, hvor en Indskrift siger dette om ham: »Hans Kunst gav ham Hæder, hans Hjerte Venner.«

I Aarene fra 1777 til 1789 fik Wiedewelt formet og rejst 54 Mindestøtter i Jægerspris Slotshave og »Hegn«; men desværre viste det sig snart, at det norske Marmor, man havde brugt, ikke var holdbart over for Vejr og Vind, og efter nogle Aars Forløb blev det nødvendigt at forny flere af Støtterne. Dette Arbejde blev overladt til Billedhuggeren *H. E. Freund* (1786–1840), og han fandt det paakrævet at forny Monumenterne for Tordenskjold, Ansgar, Schimmelman, Jesper Brockmand, Johan Rantzau, Iver Lykke og Arngrim Ionæ. Senere er ogsaa enkelte andre blevet udskiftet.

Freund foreslog at anvende et mere solidt Materiale; men det blev for kostbart. Tordenskjolds Støtte blev dog udført i Granit; men Slibning og Polering havde krævet to Mandes Arbejde i 300 Dage, og selv om Daglønnen kun var tre Mark for hver, maatte Granitten opgives.

Freund har især skabt mange Gravmonumenter, og de gamle Milepæle, der blev rejst under Christian VIII og Frederik VII, er udført efter hans Tegning.

CXXIII

Herefter følger Omtale af Monumenterne i den Rækkefølge, hvori de er opstillet, og med den Stavemaade, der findes paa dem.

1. *Johan Rantzow* (1492–1565), Hærfører i »Grevens Fejde«. 1535 sejrede han i et Slag ved Øksnebjerg, og senere indtog han København. Han var Modstander af Sønderjyllands skæbnesvangre Deling mellem Christian III's Sønner.

2. *Niels Juel* (1629–97), Admiral, vandt en stor Sejr i Køge Bugt 1677. I Tanke og Færd var han en betydelig og brav Personlighed, og i et Mindedigt vidnede Thomas Kingo dette om ham: »En Mand af gammel Dyd og dansk Oprigtighed. Af Ja og Nej og hvad man godt og ærligt ved.«

3. *Peter Tordenskjold* (født i Trondhjem 1690, død 1720).

Dansk Søhelt, hvis Bedrifter især samler sig om Navnene Dyrskild, Gøteborg og Marstrand. Hans Venner priste ham for hans Munterhed, Hjælpsomhed og Fromhed. I Holmens Kirke kan man finde hans Kiste ved Siden af Niels Juels.

4. *Tyge Brahe* (1546–1601). Monumentet bærer foroven en Globus med hans Navn og en Horisontlinie, der skal være beregnet for Uranienborg paa Hveen. Tyge Brahe kendte ikke Kikkerten, og i hans Verdensbillede var Jorden dets Midtpunkt; men alligevel regnes han blandt de største Astronomer. Om hans Tankeliv kan man skønne ved at læse et Par af hans Indskrifter fra Uranienborg: »Ikke Magt eller Rigdom; men Kunsten varer ved.« og »Vi lever i Aand, Resten hører Døden til.« Hans Valgsprog var: »Ej at synes, men at være.«

5. *Ludvig Holberg* (født i Bergen 1684, død 1754), Danmarks betydeligste og mest fremragende Skribent. Hans Forfatterskab omfatter Danmarkshistorie, Kirkehistorie, Komedier, Skæmtedigte m. m. »En bleeg og maver Mand. Han meget ærbar var, dog kunde man tit see, at han sig baredede med Møje for at lee.« (Peder Paars). Han vakte det danske Folks Lydhørhed ved at more det; men samtidig retlede og opdrog han det.

6. *Mogens Giøe* (død 1544). Han var en af Rigets største Godsejere (bl. a. Græsegaard). I en Aarrække var han Christian II's højt betroede Mand, og i Bruxelles blev han paa Kongens Vegne viet til Dronning Elisabeth.

7. *Hans Tavsén* (1494–1561). Den aabne Bog med Titelblad til Det nye Testamente skal minde om, at han i sin Gerning for den lutherske Lære altid støttede sig til Bibelen, og at Kirkens Lærdomme skulde prøves ud fra den. Han var en højt begavet Personlighed, der ikke veg tilbage for Kamp for det, han troede var Ret og Sandhed. »Ret aldrig hans Navn skal i danske Hjerter dø, saalænge der ringer en Klokke under Ø« (B. S. Ingemann).

8. *Daniel Rantzau* (1529–69), Hærfører i Syvaarskrigen, hvori han vandt flere Sejre.

9. *Ole Worm* (1588–1654), Professor i Medicin og anset praktiserende Læge. Hans største Fortjeneste ligger dog paa Runeforskningens Omraade, som han her i Landet vakte sin Samtids

Interesse for. Dertil kom Grundlæggelsen af et interessant Museum.

10. *Hans Schack* (1609–76), udmærkede sig som Feltherre under Københavns Belejring 1658–59.

11. *Hans Svane* (1606–68). I 1655 blev han Sjællands Biskop og var Præstestandens myndige og kloge Fører under Forhandlingerne om Enevældens Indførelse i 1660.

12. *Hans Nansen* (1598–1667). En velstaaende og dygtig Forretningsmand, der blev Borgmester i København, hvor han var Borgernes ansete Leder og Frederik III's trofaste Støtte, da Kongemagten i 1660 blev gjort arvelig. Under Københavns Belejring belønnede Kongen hans Mod, Offervilje og Snarraadighed ved en Dag at spænde sin Kaarde af og hænge den om Hans Nansen.

13. *Ulrich Friderich Gyldenløve* (1638–1704), Søn af Frederik III og Margrethe Pape, gift anden Gang med den kendte Marie Grubbe, som L. Holberg, St. St. Blicher, H. C. Andersen, I. P. Jacobsen og Severin Kjær har skrevet om. I mange Aar var han en virkelysten Statholder i Norge, men ligesom Farfaderen nydelsessyg og svag over for Bordets Glæder.

14. *Peder Griffenfeld* (1635–99). Mindestenen paa »Højmose Kongevej« over en af vort Lands største Statsmænd er en af de mest enkle af Wiedewelts Støtter; men alligevel er den ved sin Symbolik en af de mest interessante. Guldberg ønskede, at der paa Stenen skulde sættes »et Sindbillede paa Frikiendelse«, og dette hentede Wiedewelt hos den gamle Romerret, hvor Dommerne fik udleveret tre Tavler, der enten havde et A, et C eller N.L. indgraveret. A betød *absoluto* (frikendt), C betød *condemnato* (domfældt), og N.L. betød *non liquet* (kan ikke afgøres). Ved Domsafsigtelse lagde hver Dommer en af disse Tavler i Stemmeurnen. Her paa Monumentet har Billedhuggeren paa sine Landsmænds Vegne afgivet Tavlen med A, altsaa stemt for Frikendelse, og anbragt den skraat i en Portal og har dermed ligesom stillet sig bag Griffenfelds bedrøvede Datter, naar hun om sin ulykkelige Fader hævdede: »Styrtet ved onde Menneskers Forebringende.«

15. *Tormod Torfæus* (1636–1719, Islænder, har oversat flere islandske Haandskrifter. Under en Islandsrejse fik han begge

Eddaerne med til Danmark som Gave til Frederik III. Hans Norgeshistorie anses for værdifuld. Holberg siger om den, at den er en af de »anseligste og prægtigste Historier«.

16. *Christen Thomsen Sehested* (1664–1736). Under Navnet ses et Kort over Rygen. Her sejrede han i et Søslag 1715.

17. *Johan Hartwig Ernst Bernstorff* (1712–72). Kortet viser Holsten. Her paastod den russiske Kejsler, at han havde Arverettigheder; men ved Bernstorffs smidige og kloge Forhandlinger blev disse afskrevet, og Danmark undgik Krig. Han var Bondeven som sin Søstersøn A. P. Bernstorff og indførte Selveje og Udskiftning paa sine Godser.

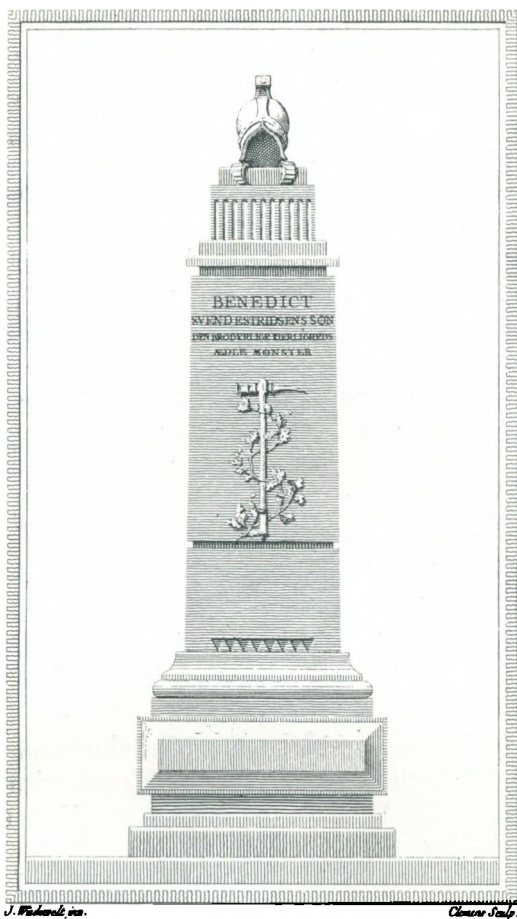
18. *Fridrich Danneskiold-Samsøe* (1703–70). Skibsstævnen, Passeren og Linealen hentyder til hans store Interesse for Skibsbyggeri. Han var en Tid Statsminister og fik bygget en stor Dok og forøget den danske Flaade.

19. *Snorre Sturlesen* (1178–1241), Islænder. »En af Middelalderens største Personligheder og en af Verdens bedste Historikere.« Hans Hovedværk er »Heimskringla«, de norske Kongers Saga.

20. *Ferdinando*, Enkedronning Juliane Maries Broder, tysk Feltherre.

21. *Benedict* (død 1086). BENEDICT, SVEND ESTRIDSENS SØN, DEN BRODERLIGE KIERLIGHEDS ÆDLE MØNSTER. Meningen med Indskriften er, at Benedict staar som Mønster for Arveprins Frederiks Forhold til den sindssyge Christian VII. Benedict faldt ved St. Albani Kirkedør i Odense under Kampen for at forsvare sin Broder Knud den Hellige. Som Symbol har Støtten en Stridsøkse omvunden med en Egegren, der er Tegn for Mandstroskab.

22. *Absalon* (1128–1201). Bispestaven, Sværdet og Laurbærkransen minder om, at han baade var Biskop og Kriger, og at Sejr og Lykke fulgte hans Færd. Han er vor Histories mest storladne Skikkelse. Han standsede Vendernes Plyndringer og styrkede det danske Forsvar f. Eks. ved at grundlægge København. Sit daglige Liv levede han i Nøjsomhed og Afholdenhed; men mod Kirker og Klostre var han hjælpsom. Æbelholt Kloster blev grundlagt med hans Støtte. Wiedewelt troede, at hans Modeller til Stav og Sværd var Absalons egne; men de er langt yngre.

Benedicts Mindesten.
Efter Kobberstik af Clemens.

23. *Saxo Grammaticus* (Fødsels- og Dødsaar kendes ikke). Han var Absalons Skriver, og han genfortæller med Flid og Fynd den store Biskops Slægtsminder og Oplevelser. Hans Historiesyn minder om Grækeren Herodots, og med sin »Dane-saga« har Saxo sat sine Landsmænd et dyrebart Minde over Forfædres Bedrifter i Sagntiden og frem til hans egen.

24. *Hannibal Sehested* (1609–66). En af Christian IV's Svigersønner, gift med Kirsten Munks Datter Christiane. Statholder

i Norge, en snedig Forhandler med megen Indflydelse.

25. *Hans, Peder* (1688–1738) og *Anna Colbiørnsen* (død 1736), tre norske Søskende, der alle viste Mod, Offervilje og Snarraadighed i Kampene mod Karl den Tolvte. Den brudte, røgsværtede Mur skal minde derom. »Naar Fjenden falder ind i Landet, er alle Soldater,« hævdede Peder Colbiørnsen.

26. *Arrild Huitfeldt* (1546–1609), Kansler og Historieskriver. »Danmarckis Rigis Krønike« udkom i 10 Bind og blev saa meget læst, at den i 1652 kunde udsendes i en ny Udgave for »saa-vel høje som nedrigere Standspersoner«. Sit Syn paa Historien gav han Udtryk for ved paa Titelbladet til et af Bindene at skrive: »At leffue udi Tiden oc icke vide Tiden er som icke at vere til.« Han skrev sin Danmarkshistorie set gennem en Adelsmands Briller, og han fandt, at Historien gentog sig og derfor var oplysende som et Spejl.

27. *Hans Egede* og *Giertrud Rask*, hans *Hustrue*. Hans Egede (1686–1758) er kaldt »Grønlands Apostel«. Kortet paa Mindestøtten viser Stedet omkring Godthaab, hvor han landede i 1721 og der begyndte sin Missionsgerning.

28. *Peder Skram* (1491 (?)–1581), »Danmarks Vovehals« i Grevefejden.

29. *Magnus Heinesen* (død 1589). Mastekurven og det bundne Ror skal hentyde til hans Bedrifter og Vovemod under mange Kampe med Sørøvere. Han havde hjemme paa Færøerne.

30. *Herluf Trolle* (1516–65) og *Birgitte Giøe* (1511–74). Mindestensens Symbol har Billedhuggeren hentet fra Herluf Trolles Udtalelse til Niels Hemmingsen: »Vide I, hvorfor vi hedde Herremænd, hvi vi bære Guld kjæder ... ?« Ud af Overflødhedshornet strømmer gyldne Kjæder og Kors, og over disse vajer Admiralstanderen med Flaget. I 1560 mageskiftede Herluf Trolle og Frederik II Hillerødsholm og Græsegaard med Skovkloster ved Næstved, hvor han og Birgitte Giøe oprettede en Skole for »adelige og andre ærlige Mænds Børn.« Skolen fik Navnet Herlufsholm.

31. *Hans Rostgaard* og *Kirsten Pedersdatter*, se Side 72.

32. *Thomas Caspersen Bartholin* (1616–80) og *Thomas Thomasen Bartholin* (1659–90). Æskulapslangen er Symbol for Th. C. Bartholin, der var Professor i Anatomi ved Københavns Uni-

**Herluf Trolles Mindesten.
Efter Kobberstik af Clemens.**

versitet og gjorde sig her fortjent ved sin Opdagelse af Lymfekar-systemet. Han virkede overvejende paa det videnskabelige Omraade og vandt megen Ære og Anerkendelse.

Symbolet for hans Søn Th. Th. Bartholin er den lukkede Bog nederst paa Monumentet. Han var kongelig Antikvar og fik indsamlet værdifulde Aktstykker, der anses for en af »Hovedskat-tene i Universitetets Haandskriftsamling«. Kort før sin tidlige

Død naaede han at faa udgivet et betydeligt Værk om gammel-nordisk Aandsliv og Kulturhistorie.

33. *Niels Lembak* (Nordmand, død 1750). Spaden og Hakken skal minde om denne Mands fortjenstfulde Gerning for norsk Agerbrug. Han var selv yderst nøjsom og sparsommelig, og hvad han fik til overs, brugte han til Belønning af Bøndernes Flid og Driftighed. Kransen med runde og firkantede Mærker bringer ogsaa hans opmuntrende Virke i Erindring.

34. *Petrus Palladius* (1503–60). Hans ædle Personlighed og noble Væsen blev der tidligt lagt Mærke til, og hans Lærere nærede store Forventninger til ham. Det var Melanchton, der gav ham Navnet Palladius efter Visdommens Gudinde Pallas Athene. Under sine Studier sluttede han sig til den lutherske Lære, og i 1537 blev han udnævnt til Biskop over Sjællands Stift. I Løbet af de første seks Aar besøgte han Stiftets 390 Kirker. Om Forløbet af disse Besøg oplyser hans kostelige Visitatsbog, der blev fundet i 1866. Den er uden Sidestykke i Form og Indhold og rummer enestaaende Kildestof til Reformationstidens Aands- og Kulturhistorie. Den blafrende Flamme øverst paa Monumentet er Symbol for hans brændende Iver for at udbrede den rene Lære.

35. *Christoffer Gabel* (1617–73), Frederik III's Rentemester, meget virksom ved Enevældens Indførelse.

36. *Ansgarius, M. Luther, Bugenhagen*. Ansgar (801–65), fransk Munk, er blevet kaldt »Nordens Apostel«. Under hans Navn har Freund anbragt en flyvende Fugl med en Gren i Næbbet samt en Løve som Symbol for det Budskab, han bragte til Danmarks Hedninger med Løvens Mod.

M. Luther (1483–1546), tysk Munk og Reformator. Som Symbol for Luther findes her en Svane og en Engel med en aaben Bog. Ideen til Svanen har Freund vist hentet fra en Udtalelse af Johan Huus, da han i 1415 blev brændt som Kætter: »I Dag steger I en Gaas (bøhmisk Huus); men efter mig kommer en Svane, som I ikke skulde kunne stege.«

Bugenhagen (1485–1558). Tysk Udsending til Danmark for at indvi Kongen og de første lutherske Bisper.

37. *Ove Giedde* (1594–1660). Landkortet viser Trankebar i Indien, som Ove Giedde i 1620 erhvervede for Danmark.

38. *Jesper Brochmand* (1585–1652). I 1610 blev han Professor ved Københavns Universitet og i 1639 Sjællands Biskop. Han var en lærd og myndig Theolog, der øvede megen Indflydelse, bl. a. gennem sin udbredte Andagtsbog.

39. *Holger Rosenkrans* (1574–1642). En flittig og from Adelsmand, der af sin Samtid blev kaldt »Den lærde Holger«. Stor Samler af Bøger og Haandskrifter m. m.

40. *Niels Ebbesen* (død 1340).

»Niels Ebbesen var sig en Riddersmand paa Nørreris, og aldrig forstummer i Hedeland den Herres Pris.

Han tog af Dage den kullede Greve,
fri vilde han enten dø eller leve,
da Tyskerne reves om Danmark.«

Grundtvig.

41. *Iver Lykke* (død 1396). Øksebundet hentyder til hans Færd som Kriger og Sejrherre i Slaget paa Falen 1389, hvor Kong Albrecht blev fanget og ført til Dronning Margrete.

42. *Johan Friis, Niels Kaas, Christian Friis til Borreby, Christen Friis til Kragerup*.

Johan Friis til Hesselager (1494–1570), Kansler, en af Danmarks dygtigste Statsmænd. Anders Sørensen Vedel priser ham for hans Guds frygt, Selvbeherskelse, Kløgt og Viden.

Niels Kaas (1534–94), Kansler. Hans smukke Afskedsord til den unge Christian IV vidner om hans Retsind og Troskab: »... Tager Rigets Klenodie af Gud selv, og naar Tiden kommer, da bærer Eders Krone med Priis og Ære, regierer Sceptret med Viisdom og Naade, fører Sverdet med Retfærdighed, og holder Æblet fast med Raad og Forsigtighed. Hertil hielpe og styrke Eders Majestæt Kongernes Konge ...«

Christian Friis til Borreby (1556–1616) og *Christen Friis til Kragerup* (1581–1639), begge ansete Rigsraader.

43. *Peder Resen, Jacob Langebek, Gerhard Schiøning, Hans Gram, Eric Pontoppidan*.

Peder Resen (1625–88), Historiker, Retslærd, Medarbejder ved Christian den Femtes Danske Lov, flittig Samler af Bøger, Haandskrifter m. m. Han var Medlem af den Domstol, som dømte Griffenfeld fra Livet; men han skal senere bittert have fortrudt den uretfærdige Dom.

Jacob Langebek (1710–75), Arkivar, fortjenstfuld Historiker, der har fremdraget meget værdifuldt Kildestof til Danmarks ældre Historie. Under et Ophold i Sverige havde han Held til at finde den indholdsrige og interessante Kong Valdemars Jordebog. I 1745 begyndte han Udgivelsen af Tidsskriftet Danske Magazin.

Gerhard Schiøning (1722–80) har især beskæftiget sig med ældre norsk Historie.

Hans Gram (1685–1748). En meget anset og afholdt Professor, der formaaede at samle en stor Skare om sin Lærestol. 1730 blev han kgl. Historiograf og Bibliotekar. Hans Hukommelse var ualmindelig, og hvad han een Gang havde læst, huskede han altid. Fra hans Haand foreligger der mange mindre Afhandlinger, men ingen større Værker. Han var Bogelsker frem for nogen. Bøgerne var hans Venner. Otte Dage før sin Død, da han anede, at Afslutningen var nær, lod han en Tjener bære sine Bøger ind til sig »een for een for at han kunde se dem for sidste Gang.« Det kgl. danske Videnskabernes Selskab er stiftet af ham.

Eric Pontoppidan (1698–1764). Han er en af vort Lands første Folkemindesamlere, idet han allerede som ung begyndte at samle Stof om Almuens Skikke, Overtro og Talemaader. I 1734 blev han udnævnt til Slotspræst i Hillerød. Han udgav en Katekismus for Konfirmander. Den indeholdt 759 Spørgsmaal, saa den var ikke ligefrem elsket. Efter i faa Aar at have været Biskop i Bergen vendte han tilbage til København, hvor han fik paabegyndt Udgivelsen af »Danske Atlas«, der har bevaret meget topografisk Stof, som ellers vilde være gaaet tabt.

44. *Ulrich Christian Gyldenløve* (1630–58), Søn af Christian IV og Vibeke Kruse. Trods omhyggelig Opdragelse lod hans vilde og voldsomme Natur sig ikke tæmme. Efter nogle Aars fremmed Krigstjeneste vendte han hjem med den fra Leonora Christines Historie berygtede Adolph Fuchs i sit Kølvan. Han viste nok Tapperhed i Krigen 1657–58; men han havde ikke Lederevner.

45. *Heinrich Carl Schimmelmann* (1724–82). Verdenskortet paa hans Støtte skal erindre om hans omfattende Udenrigshandel, og de to Overflødighedshorn hentyder til hans store Rigdom. Han gjorde den danske Stat store Tjenester, men ikke uden

Egennytte, og han forstod altid at fylde sine egne Lommer.

46. *Ove Bilde, Hans Gaas, Peder Svave.*

Ove Bilde (døde 1555). Han tjente med Troskab baade Kong Hans og Christian II, sluttede sig til den lutherske Lære og blev belønnet med Skovkloster (Herlufsholm) ved Næstved.

Hans Gaas (død 1578). Katolsk Præst i Svendborg, men gik over til den lutherske Lære og støttede Christian III. Under Grevefejden skal han have hindret Lybeckerne i at benytte Svendborg Havn, hvorfor han efter Krigen blev belønnet med Bispeembedet i Trondhjem.

Peder Svave (1496–1552). Tysker, Ven med Luther, overværede Rigsdagen i Worms og gjorde der Bekendtskaber, der bragte ham i Forbindelse med danske Konger, som flittigt benyttede ham til diplomatiske Sendelser. For sin Umage fik han overdraget Gjorslev paa Stevns.

47. *Tyge Krabbe* (1474–1541). Han begyndte som Page hos Kong Hans og endte som Rigsraad og Rigmarsk. Da en svensk Rytterafdeling paa 700 Mand i 1510 gik over Skaanes Grænse, samlede han i Hast 400 adelige Ryttere og drev Fjenderne tilbage. Det er denne Daad, der har bragt hans Navn paa Mindestenen.

48. *Henrik Holk, Cort Adeler, Poul Løvenørn.*

Henrik Holk (1599–1633). Modig Forsvarer af Stralsund under Christian IV's Krig i Tyskland.

Cort Adeler (1622–75). Admiral, opbyggede og omordnede den danske Flaade efter hollandsk Mønster.

Poul Løvenørn (1686–1740). Gik i russisk Tjeneste og udmærkede sig i Slaget ved Poltava 1709. Han vendte tilbage til Danmark, hvor Kongen brugte ham som Sendebud til fremmede Magter. Her viste han sig at være en smidig og dygtig Diplomat, og Frederik IV adlede ham og ændrede hans Navn fra Vendelbo til Løvenørn. Han er omtalt i Carl Plougs Digt: »Et Kys«.

49. *Jens Lassen, Ole Stenvinkel, Lorenz Tuxen, Henrik Gerner.*

Jens Lassen (1625–1706). Han var en dygtig og foretagsom Forretningsmand, der havde store Leverancer til Staten og ydede den betydelige Laan. Under Københavns Belejring i 1658–59

forstod han at sætte Mod i Borgerne ved bl. a. at sige: »Lad os gaa Fjenden kækt under Øjne, fægte og al menneskelig Modstand gøre.« Han hvervede og underholdt selv 50 Soldater, saa længe Krigen varede.

Oluf Stenvinkel (henrettet 1659). For at vinde det tabte Kronborg tilbage havde han sluttet sig til en S sammensværgelse; men den blev opdaget af Svenskerne. Stenvinkel blev fanget og pint, men vilde trods Tortur ingen angive og intet tilstaa, og han blev henrettet.

Lorenz Tuxen (1618–82). Selv om Tuxen var Ridefoged, var han paa god Fod med sine Bønder. Da Mødeordren kom til Hørsholm i 1658, kunde han straks drage til København med 350 mødepligtige Bønder. Selv vendte han tilbage til Hørsholm, men vedblev saa længe som muligt at sende Oplysninger om Fjenden ind til Hovedstaden. Tre Dage før Stormen kunde han meddele, hvornaar den vilde ske.

Henrik Gerner (1629–1700). Præst i Birkerød, se Side 80.

50. *Iver Huitfeldt* (1665–1710). Allerede som meget ung blev Iver Huitfeldt af Niels Juel bedømt som egnet til at føre Krigsskib, og disse Forventninger gjorde han ikke til Skamme. For ikke at udsætte danske Skibe for Brandfare vedblev han at kæmpe, til hans Skib sprang i Luften i Køge Bugt med 600 Mand.

51. *Arngrim Ionæ, Arnas Magnæus*.

Arngrim Ionæ (1568–1648). Islandsk Historiker og Samler af gamle Haandskrifter.

Arnas Magnæus (Afne Magnusson, 1663–1730). Islænder. Som Medarbejder ved en Matrikel-Kommission for Island kom han i Forbindelse med mange Mennesker og opdagede derunder en Mængde gamle Dokumenter og Haandskrifter af enestaaende historisk Værdi. Dels ved Køb og dels som Gave erhvervede han disse gamle Klenodier, som han ordnede og skænkede til en dansk Stiftelse sammen med hele sin Formue. Om ham har Historikeren Hans Gram skrevet dette: »Danmark bekiender og tilstaaer, ikke at have havt hans Lige i de gamle Historiers, Loves og Sprogenes etc. Kundskab, som vore Tider neppelig, ja vel aldrig mere faae at see igien optændt.«

52. *Hans Løvenhielm* (1627–99), *H. V. Meerheim* (1620–88),

Schwanwede (1637–97). Alle tre udmærkede sig i Den skaanske Krig.

53. *Anders Arreboe, Andreas Bording, Th. Kingo, C. Braun Tullin, Johs. Ewald.*

Anders Arreboe (1587–1637). Fra 1613–18 Præst ved Frederiksberg Slotskirke. Senere Biskop over Trondhjem Stift, men blev fradømt sit Embede paa Grund af Sladder. Død som Sognepræst i Vordingborg. Han har forfattet Kunstdigtet »Hexaameron«, Sangen om Verdens Skabelse.

Andreas Bording (1619–77). Paa Vers udgav han den første danske Avis, der udkom i Aarene 1666–77 under Navnet »Den danske Mercurius«.

Th. Kingo (1634–1703) omtales Side 148.

C. Braun Tullin (1728–85), Nordmand, skrev letformede Vers, der endnu kan læses »uden synderlig Anstød«.

Johs. Ewald (1743–81) omtales Side 84.

54. *Henrich Gerner* (1742–87). Tre Symboler minder om denne dygtige Mands Fortjenester. Guirlanden erindrer om den Aerkendelse, han var Genstand for, medens han levede, Delphinen med Kanonen om Opbygningen af det danske Søforsvar og Tegningen forneden om hans Iver for dansk Skibsbyggeri. Tegningen forestiller et Pumpeværk, som skulde trækkes af 8 Heste og kunde erstatte 500 Mand i tre Døgn.

Tidligere var Landsbykirkernes Kalkmalerier ringeagtet og nærmest anset for værdiløse. Nu er Vurderingen skiftet om, og man anerkender deres historiske Værdi. Paa lignende Maade vil det forhaabentlig gaa med Wiedewelts Mindestene. Flere af dem er nu i stærkt Forfald; men man tør vel stadig haabe paa, at Nutidens Forvaltere af Grevinde Danners Millionformue vil sørge for at bevare dem saaledes, at denne ejendommelige Monumenthaves nationale Karakter kan opretholdes. Mange mener, at dette vil være baade i Kongens og Grevindens Aand. Af pædagogiske, historiske og kulturelle Grunde bør disse gamle Kunstværker bevares for Efterslægten.

H. L. S.

CXXIV

Grevinde Danner.

Foruden de to kendte Oldtidsgrave rummer Mindelunden ogsaa et Gravmæle af senere Oprindelse. I en anselig Jordhøj i den østlige Del af Slotshaven er der bag en Malm-Gitterport med Vaabenskjold indbygget en Tøndehvælving, hvorunder en Kiste af poleret Porfyr er anbragt. Den gemmer Støvet af en ejendommeligt, borgerlig Kvinde, hvis Liv fik Eventyrets Farve og Glans over sig, fordi hun blev gift med Landets Konge, *Frederik VII* (1848–63). Hendes Navn kan læses paa en smuk Natursten, som er rejst oven paa Højen, og som bærer denne Indskrift:

HER HVILER

LOUISE CHRISTINE LEHNSGREVINDE AF DANNER

KONG FREDERIK DEN SYVENDES ENKE.

VELSIGNET VÆRE HENDES MINDE.

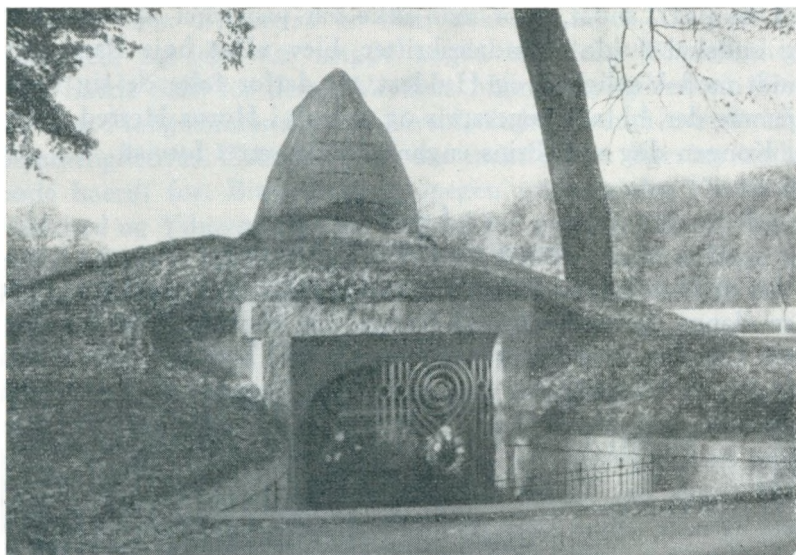
Hendes Daabsnavn var *Christine Louise Rasmussen*, og hun var født i København 21. April 1815 og vokset op i et lignende Befolkningslag som H. C. Andersen.

Efter en fleraarig Uddannelse paa Balletskolen lærte hun Sprog og Modesyning i Paris, hvorefter hun med stor Dygtighed drev en Modehandel i Vimmelskaftet i København.

To Bekendtskaber fik afgørende Indflydelse paa hendes Skæbne. Det ene var med Bogtrykker *Carl Berling* (1812–71), hvem hun 5. Juni 1841 fødte en Søn, og det andet med Kronprinsen, den senere Frederik VII, som hun havde faaet Forbindelse med gennem en Veninde, der en Tid havde været Genstand for hans Interesse. Baade Berling og Louise Rasmussen blev snart klar over, at dette Bekendtskab kunde bringe dem begge store Fordele, og inden længe maatte den kvindelige Partner helt overlades til Kronprinsen.

Kort efter, at han var blevet Konge, flyttede Louise Christine ind paa Kongeslottet, hvor der blev indrettet Lejlighed til hende; men Bryllup havde det nok lange Udsigter med, for Regeringen satte sig imod det af Hensyn til Udlandet.

Der gik godt et Par Aar. Saa lysnede det. Efter Sejren ved Isted 25. Juli 1850 mente Kongen at turde trodse Ministeriet, og den 7. August 1850 blev Parret viet i Frederiksborg Slotskirke

Grevinde Danners Grav.

H. Sveegaard fot.

af Sjællands myndige, højt ansete Biskop, *I. P. Mynster* (1775–1854). Han følte sig ikke beæret ved at foretage denne Handling; men han udførte den for, som han sagde, at forvandle en »anstødelig Forbindelse til et lovligt Ægteskab.«

Alligevel vilde hverken Hoffet, Adelen eller det højere Borgerskab antage og respektere hende, selv efter at hun var blevet Baronesse og senere Grevinde af Danner. Mange Ydmygelser og Tilsidesættelser mødte hende; men hun holdt ud og søgte at vinde Sympati ved at vise Venlighed og megen Hjælpsomhed. Mange bad om hendes Støtte, og hendes Haand var sædvanligvis aaben. Kun hvis man antydede Kendskab til hendes Fortid, blev Pengekassen smækket i uden Naade og Barmhjertighed. Fortiden vilde hun ikke mindes om af andre. I den Henseende var en Embedsmandsfrue meget uheldig. Hun bar i sin Hat en Fjer, som Grevinden udtalte sin Beundring for. Men da det ubetænksomt brast ud af Fruen: »Den har jeg saamænd købt i Vimmelskafte, da Deres Naade havde Forretning der,« blev Samtalen straks afbrudt, og Fruen fik tydeligt at mærke, at hendes Nærværelse var uønsket.

Ude paa Landet, hvor man ikke var paavirket af Bysladder og onskabsfulde Skandaleskrifter, blev »Det høje Par« altid mødt med Venlighed og Hyldest, og derfor følte de sig bedst hjemme der, bl. a. i Jægerspris og overalt i Horns Herred, hvortil Kongen dog som Prins engang havde været forvist.

CXXV

Grevinde Danners Minde

En af Grevindens Hovedopgaver var at værne og vaage over den slappe og holdningsløse Konge, der var svag over for Bordets Glæder, især Flaskernes. Derfor lod hun saa vidt muligt Nøglen til Vinkælderen forsvinde i sin Lomme; men desuagtet værdsatte han hende højt. I Frederiksborg Slotshave lod han sætte en Kampesten, der under Monogrammet LD og Aarstallet 1854 rundt om Stenen har Indskriften: »Frederik den 7. lod riste og reise denne Steen til sin høitelskede Gemalindes Minde.« Denne Sten er i 1874 flyttet til Jægerspris Slotshave og rejst nær Grevindens Grav.

Grevinde Danner var magtkær og benyttede sin Stilling til at øve Indflydelse endog paa meget vigtige Statsanliggender. Rigsdagen vedtog Grundlovsforslaget 25. Maj 1849; men Grevinden magede det behændigt saaledes, at det først fik Kongens Underskrift 11 Dage senere, den 5. Juni. Den Dag var hendes og Berlings Søn 8 Aar gammel, og hans Fødselsdag blev saaledes Danmarks Grundlovsdag.

Ogsaa paa Embedsbesættelser mærkede man Grevindens stærke og sikre Haand. Herom berettes der et oplysende Eksempel i »Memorier og Breve«, Bind XXXI, Side 162: En Hofmand: »Naa, Pastor Petersen, De fik da ikke Søllerød, som vi alle troede. Kongen og Fru Danner har været Uvenner i 3 Dage i den Anledning, men se om hun ikke har sejret!«

For at øge sin Indflydelse og for at styrke sin Stilling knyttede Grevinden Forbindelse med Partiet Bondevennerne og virkede sammen med dette; men da man mærkede hendes Indgriben ved Ministerudnævnelser, kom det 1859 i København til voldsomme Demonstrationer mod hende, og derefter var hun tilsyneladende mere forsigtig.

Hun var sikkert et begavet Menneske, vel særlig i sproglig

Retning; men Begavelse er som bekendt ingen Garanti for Lødighed, og hun var næppe nogen betydelig Personlighed. Hun havde Sans for denne Verdens Mammon, og ved sin Død var hun Mangemillionær. I et Livsafsnit havde hun overskredet Sømmelighedens Grænse; men det maatte hun ligesom andre bøde haardt for. Bitre Angreb, megen underfundig Ondskab, Falskhed og Ydmygelser kom hun ud for gennem hele sit Ægteskab. Alligevel har Eftertiden bedømt hende baade mildere og forhaabentlig ogsaa retfærdigere.

CXXVI

Mindesten for Frederik VII

Hendes officielle Ægteskab varede i ca. 13 Aar til 15. November 1863, og derefter gled hendes Tilværelse ind i Ubemærkethed; men hun vedblev paa en smuk Maade og med stor Iver at værne om sin afdøde Ægtefælles Minde.

I 1865 lod hun i Slotshaven udfør Østfløjen rejse *H. W. Bissens* Buste af Frederik VII. Paa Sokkelen findes hans Valgsprog og hans Fødsels- og Dødsdato: *Folkets Kjærlighed min Styrke* og 6. October 1808–15. November 1863.

CXXVII

Mindesmærke for Grevinde Danner

Ogsaa sit eget Eftermæle tænkte hun paa, maaske nok med nogen Bekymring paa Grund af de mange haarde Angreb: Ude i den nordlige Del af Slotshegnet lod hun paa en næsten mands-høj Sten indhugge: »REIST AF« og under nitakket Grevekrone og Spejlmonogram »L D 12. MAI 1867«.

Naturligvis gik meget af hendes Tid med at følge Bestyrelsen af hendes omfattende Ejendomme, og hun var stadig paa Farten, indtil Døden indtraf under en Rejse i Syden i 1874. Forinden havde hun naaet at rejse sig selv et Monument, der fremdeles paa en levende og livskraftig Maade under Navnet: »Kong Frederik den Syvendes Stiftelse« stadig værner om hendes Minde. Her har i Aarenes Løb mange Hundrede Børn oplevet Beskyttelsens og Tryghedens Velsignelse – ikke alene i den modtagelige Barn-domstid, men ogsaa i de vanskelige Ungdomsaar.

CXXVIII

Mindetavle paa Jægerspris

En Bekræftelse paa dette og paa Børnenes Taknemmelighed mod deres Hjem og mod dets Stifter kan man finde paa Kavalcerfløjen i den store Slotsgaard, hvor en Sandstenstavle bærer denne Indskrift:

1874 — 1949

MINDE OM

STIFTELSENS 75 AARS JUBILÆUM
MED TAK FRA GAMLE PLEJEBØRN

CXXIX – CXXXI

Tre Runestene

I Nærheden af Grevinde Danners Gravhøj staar der tre Runestene. De har deres oprindelige Hjemsted paa Fyn sydøst for Assens. Frederik VII lod dem i 1842 bringe til Frederiksgave, det tidligere Hagenskov. Derfra kom de til Jægerspris i 1854.

Flemløsestenen, der staar Nord for Hovedgangen, blev i 1598 flyttet fra en Høj til Flemløse Kirkegaard. Den er i tidlig Vikingetid (800–1000 e. Kr.) rejst over en Offerpræst ved Navn Roulv og har denne Indskrift: *Efter Roulv, som var Næsboernes Gode, staar denne Sten. Sønnerne satte (den) efter (til Minde); Aaver malede (ristede) Runerne.*

Voldtoftestenen staar Vest for Gangen til Graven og bærer et Personnavn og nogle Trylleruner, der vel har skullet beskytte Graven.

Sønderbystenen (østligst) skal være opgravet i en »liden Høj«, derefter indsat »i et Gierde ved Friedrichsgave«, paany opdaget af Historikeren *Vedel-Simonsen* og flyttet til Frederiksgave Slot. Tolkning af disse Runer er usikker.

De tre Runestene blev i 1930 anbragt paa deres nuværende Plads.

CXXXII

Hædersminde for 2. April

Efter Skærtorsdagsslaget paa Københavns Rhed lod den daværende Færgemand ved Sundby Færges, Skuespiller *H. C. Knudsen*, Øst for Schweizerhuset i Færgelunden rejse et Min-

desmærke, hvis Indskrift lyder saadan: *Hædersminde for 2. April 1801*. Det er nu flyttet hen i Færggaardens Have.

CXXXIII

Frederik VII's Jagtbytte

I den østre Landevejskant gennem Kohaven kan man finde en bred, forholdsvis lav Sten, som er rejst af Frederik VII. Her skal han have skudt sit sidste større Jagtbytte, og herover var han saa glad og stolt, at han paa denne Sten lod indhugge Kongekrone, Navnetræk og Datoen 26. November 1862. Aaret efter randt hans Timeglas ud.

CXXXIV

En 5. Maj-Sten

I taknemmelig Glæde over Befrielsen fra Tyskernes Besættelse rejstes i 1947 i Slotshaven en monumental Granitsten med denne Indskrift:

5. MAJ

1945

FÆLLER SEGNET

MÆND STOD FAST

MØRKET VEG

DA AAGET BRAST

BEBOERE I GERLEV OG DRAABY

REJSTE DENNE STEN.

Disse smukke, malmklingende Sætninger er forment af Materielmester, Overofficiant *Herluf Hansen*, der gennem en lang Aarrække har været tilsynsførende ved Jægersprislejren.

H. L. S.

Litteratur: Peder Topp Wandall: De paa Jægerspris ved Mindestene hædrede fortiente Mænds Levnets-Beskrivelser. 1783.

C. F. Wegener: En Vandring gennem Jægerspris Have og Lund. 1858.

V. Thorlacius-Ussing: Mindestøtterne paa Jægerspris. 1924.

CXXXV

En Genforeningssten

Den 22. Juni 1924 fejrede Kong *Frederig VII's* Stiftelse i Jægerspris sit 50 Aars Jubilæum, og der blev i den Anledning holdt

en stor Fest, som blev indledet med Afsløringen af en Genforeningssten, der var rejst ved Landevejen over for Jægerspris Slot. Stenen var en Gave fra Stiftelsens tidligere Plejebørn. Afsløringen af den store Natursten overværedes af 3000 Mennesker, deriblandt foruden Sognets Folk flere Ministre, Stiftelsens Bestyrelse og 500 tidligere Plejebørn. Forstander *A. T. Høy*, Jægerspris, holdt Afsløringstalen, og Stiftelsens ældste Plejebarn, en Dame paa 63 Aar, afslørede sammen med det yngste Stenen, der var flankeret af to historiske Faner, hvoraf den ene var en Soldaterfane, der i 1848 var skænket *Frederik VII* af slesvigske Kvinder, og den anden til Jægerspris Skytteforening af *Grevinde Danner*. Stenens Indskrift lyder saaledes:

1864—1920
VELKOMMEN HJEM
TIL MODERS HUS
VOR SØSTER
HJERTENSKÆRE

DØTRE AF KONG FR. VII
STIFTELSE
REJSTE DENNE STEN
1924

Verset er taget fra *Henrik Pontoppidans* Digt »Det lyder som et Æventyr, et Sagn fra gamle Dage«, der blev trykt første Gang Juledag 1918. Arkitekt *Chr. Borch* har tegnet Indskriften.

A. U.

SKIBBY SOGN
CXXXVI
En Genforeningssten

Ved Gadekæret i Skibby har Beboerne rejst et Genforeningsminde. Den 3-4 Tons store Sten er hentet fra en udgravet Gravhøj i Venslev, Ferslev Sogn. Mindestenen, der hviler paa fire mindre Granitsten, blev afsløret den 9. Juli 1920. Der var mange Mennesker samlet, Veteranerne blev hentet med Musik og Faner. Justitsraad *Frandsen* holdt Afsløringstalen, og Købmand *Bjergmark*, Udvalgets Formand, talte for Veteranerne. Stenens Indskrift lyder saaledes:

1864
SØNDERJYLLAND
1920
FOR VERDENS ØJNE
HAR I STEMTE JER HJEM

Justitsraad Frandsen havde skrevet en Sang, hvoraf to Linier er gengivet paa Stenen. Efter Afsløringen gik alle Deltagerne op paa Kirkegaarden, hvor der ved afdøde Sogneraadsformand, Gaardejer *N. R. Jensens* Mindesmærke blev nedlagt en Egeløvsdekoration med Baand i franske og danske Farver, og Fanerne sænkedes. *N. R. Jensen* faldt som frivillig i den franske Hær foran Verdun.

— — —

Jørgen Vejlager angiver her som enkelte andre Steder Genforeningsdagen til den 9. Juli, mens den ellers regnes for at være den 15. Juni, samme Dag som den tidligere stiftede Valdemarsdag. Forholdet er det, at den 9. Juli underskrev *Christian X* Traktaten vedrørende Genforeningen, og Dagen fejredes med Guds-tjenester og store Folkefester Danmark over lige ned til den ny Grænse. Den 10. Juli red Kongen over Grænsen paa den hvide Hest, og den 11. Juli fik han ved Festen i Kongeskansen paa Dybbøl overrakt det gamle, historiske Flag, hvilken Begivenhed *Hans Nik. Hansen* har forevigt i et Maleri, der findes paa Frederiksborgmuseet.

A. U.

Krogstrup Sogn
CXXXVII
Preben Bille-Brahe

Ved Vejen foran Indkørselen til Svanholm er der rejst et Mindesmærke for Lensgreve *Preben Bille-Brahe*, der var født 1773 og døde 1857. Paa en ca. 3 Meter høj Granitsokkel er der anbragt en Buste af Bronze. Paa Sokkelens Forside findes der en Krans af Egeløv, ligeledes udført i Bronze, og nedenunder læser man følgende:

PREBEN GREVE AF BILLE-BRAHE
GEHEIMECONFERENSRAAD, KAMMERHERRE
STORKORS AF DANNEBROGE OG NORDSTJERNEN

Paa Bagsiden:

REIST AF SVANHOLM GODSES
TAKNEMLIGE BEBOERE
DET AAR 1857 DEN 25 FEBRUAR

A. U.

Gerlev Sogn
CXXXVIII
En 5. Majsten

I Udkanten af Lyngerup findes der paa det Sted, hvor to Veje mødes, en græsklædt Skraaning, hvorpaa der øverst oppe er anbragt en anselig Natursten med Indskriften:

5. MAJ
1945

Foran Mindesmærket er der et Rosenbed, indhegnet med Sten forbundet med Lænker.

A. U.

Tillæg
Egebæksvang Sogn
CXXXIX
Niels Finsens Minde

I Skriftet »Saga«, der under Redaktion af Museumsleder, Overlærer *Arne Meyling* er udgivet 1962 af Tikøb Kommunes historiske Samfund, læser man følgende: »I Anledning af Niels Finsens Hundredearsdag den 15. December 1960 afslørede Museet en Mindetavle paa det Hus i Espergærde, hvor Finsen i 1895 foretog sine første primitive Forsøg med Solbade. Den smukke Mindetavle var skænket af Stenhuggermester Schanong. Afsløringshøjtideligheden, hvori bl. a. Tikøb Sogneraad, Finseninstituttet og Finsens Familie var nærværende, blev udsendt i Fjernsynet.«

Niels Ryberg Finsen, der var født 1860 og døde 1904, kun 44 Aar gammel, boede i Espergærde, Strandvejen Nr. 366, og paa dette Hus er der nu anbragt en Marmorplade med følgende Indskrift:

HER FORETOG
NIELS R. FINSEN
DE FØRSTE FØRSØG MED
SOLBADE SOMMEREN 1895

A.U.

NAVNELISTE

Næværende Liste indeholder alle Personnavne (Fotografers dog undtagne) i Teksten Side 7–186, samt danske Stednavne med Undtagelse af de mest almene (Danmark og Sjælland) samt de mindre betydende (Gader og Stræder m. m.).

Hvor der i Teksten er forskellig Skrivemaade (Saxo, Sakse), eller Skrivemaåden afviger fra den gængse, er denne anvendt.

Abrahamsen, Søren, 144.

Abrahamstrup, 160.

Absalon, 7, 127, 168 f.

Adeler, Cort, 175.

Adolf Frederik, 66.

Agersø, 84.

Albani Kirke, 168.

Albrecht, 173.

Alexander III, 71.

Alsvold, Gunnar, 83.

Amager, 79.

Amled, 7 ff, 14.

Andersen, A., 83.

– Dagmar, 138.

– H. C., 167, 178.

– Jens, 61.

– N., 138.

– Niels, 155.

– Per, 61.

– Rasmus, 43.

Anholt, 61, 76.

Annas Kloster, St., 19.

Anneksgaarden, 155.

Annisse, 130.

– Mølle, 129.

Ansgar, 165, 172.

Arngrim, Ionæ, 165, 176.

Arrebo, Anders, 177.

Arresø, 48, 124, 131

Arresødal, 29, 49.

Arrild Sogn, 73.

Asminderød, 72.

– Sogn, 63 ff.

Assens, 182.

Asserbo Ruin, 127.

– Overdrev, 128.

Assistens Kirkegaard, 165.

Aabenraa, 22.

Bach, Johan Sebastian, 22.

Baden, Torkel, 90.

Balslev, Birgitte, 149.

Bang, A. F. C., 128 f.

– O. L., 79.

Bangshøj, 128.

Bartholin, Thomas Caspersen, 170 f.

– Thomas Thomsen, 148, 170.

Becker, Carl, 96.

Begtrup, Holger, 40, 132.

Bendtsen, Bendt, 30.

Benedikt, 168 f.

Berg, C., 41 f.

- Berg, Sigurd, 42 f, 129.
 Berling, Carl, 178.
 Bernstorff (Gods), 94.
 – A. P., 168.
 – J. H. E., 66, 90, 168.
 Bertelsen, A., 137.
 Bielke, Steen, 82.
 Bilde, Ove, 175.
 Bille-Brahe, Preben, 185.
 Bircherod, Jens, 81.
 Birkerød, 40, 176.
 – Kirke, 82.
 – Sogn, 80 ff.
 Birket-Smith, 138.
 Bissen, H. V., 32, 181.
 – V., 32, 89 f.
 Bistrup Hegn, 83.
 Bjergmark, Købmand, 184.
 Bjørnsen, S. M., 55.
 Blicher, St. St., 167.
 Blistrup, 122.
 Blixen-Finecke, Clara, 104.
 Bløvsstrød, Skole, 80.
 – Sogn, 79.
 Bodil Thorgotsdatter, 147 f.
 Bomholt, Julius, 120.
 Borch, Chr. 184.
 Bornholm, 30 f.
 Bording, Andreas, 177.
 Borreby, 173.
 Brahe, Tyge, 166.
 Brandes, Georg, 16.
 Brandt, Poul Verner, 80.
 Brederød, 49.
 Bregnø, Jens Jacob, 62.
 Brockmand, Jesper, 165, 173.
 Brorson, H. A., 88.
 Bruun, Thomas, 59.
 Brüel, Skovrider, 114.
 – G. W., 99 f.
 Brøchner, C. Chr., 90.
 Brønlund, Jørgen, 137.
 Bugenhagen, 172.
 Buxtehude, Didrik, 21 f.
 – Hans Jensen, 21.
 Bydinge Aa, 124.
 Bøggild, Adam, 47.
 – Mogens, 47.
 Carl, Prins, 160.
 Carl af Hessen, 29.
 Caroline Mathilde, 92.
 Casino, 40.
 Carstensen, E., 151.
 Christensen, Møller, 154.
 – Anton, 105.
 – Christen, 95.
 – J. C., 42.
 – Johs. T., 98 f.
 – P., 25.
 – Villads, 117 f.
 Christian II, 119 f, 166, 175.
 – III, 165, 175.
 – IV, 27, 143, 160, 169, 173 ff.
 – V, 173.
 – VI, 86, 91, 93 f, 126 f, 160.
 – VII, 168.
 – VIII, 165.
 – IX, 60 ff.
 – X, 63, 106, 185.
 Christiane, Kirsten Munks Datter, 169.
 Christiansborg, 33, 91 f.
 Christoffersen, Holger Nyhuus, 56.
 Classen, J. F., 29, 48 ff, 133 f.
 Clausen, H. N., 132.
 Clemens, Kobberstikker, 169, 171.
 Colbjørnsen, Anna, 170.
 – Hans, 170.
 – Peder, 170.
 Compenius, Esaias, 27 f.
 Dahlerup, Hospitalsforstander, 30.
 Dankau, V. G., 63.
 Dalgas, E. M., 148.
 Dan Mykilati, 163.
 Danner, Grevinde, 177 ff, 182, 184.
 – 's Grav, 179, 182.
 Danneskjold-Samsøe, Frederik, 168.
 Danstrup Hegn, 74 f.
 Drachmann, A. G., 60.
 – Holger, 60 f.

- Dronningmølle, 59 f.
 Draaby, 183.
 – Sogn, 160.
 Dybbøl, 185.
- Ebberød, 94.
 Ebbesen, Niels, 173.
 Egebækvang Sogn, 56, 186.
 Egede, Hans, 170.
 Egelund, 99 f.
 Ejlstrup, 99.
 Elhøjen, 90.
 Elisabeth, Christian II's Dronning, 166.
 – Kejserinde, 66.
 Elizabeth, Dronning, 22.
 Ellekilde, Hans, 110.
 Elo, Billedhugger, 25.
 Endrup Sø, 90.
 Engelstoft, L., 91.
 Erik af Pommern, 18 ff.
 Erik Ejegod, 146 f.
 Esbønderup, 97.
 Eskemose, 94.
 Espergærde, 186.
 Esrum, 97 f.
 – Kloster, 97.
 – Sø, 102.
 Estridsen, Svend, 168.
 Ewald, Enevold, 84.
 – Johannes, 38, 60, 69, 84 ff, 177
- Fabritius, Just, 49.
 Falster, 132.
 Farum, 156 ff.
 – Komuneskole, 158.
 – Sogn, 156.
 Feilberg, N. L., 104.
 – P. B., 104 f.
 Fenge, 7 ff.
 Ferdinando, 168.
 Ferslev Sogn, 184.
 Finsen, Niels R., 186.
 Fiskebæk, 80.
 Fjends og Nørlyng Herreder, 121.
 Fleischer, Knud, 135.
- Fleischer Michaelsen, 46.
 Flemløse Kirkegaard, 182.
 Fogedgaarden, 123.
 Frandsen, Justitsraad, 184 f.
 Franz Tunder, 21.
 Fraugdegaard, 149.
 Fredensborg (By og Slot), 63 ff, 72, 74, 85, 129.
 – kredsens, 77.
 – Slotspark, 64 ff, 68, 164.
 Frederiksberg, 42.
 Frederik, Arveprins, 162 ff, 168.
 – II af Prøjsen, 86.
 – II, 14, 20, 146, 170.
 – III, 72 ff, 82, 167 f.
 – IV, 28, 63 ff, 88, 97 f, 124 f, 160, 175.
 – V, 49, 67 ff, 87, 118, 160, 164.
 – VI, 23, 92.
 – VII, 32 ff, 40, 127, 165, 178 ff, 194.
 – VIII, 71.
 Frederik den Syvendes Stiftelse, 181 ff.
 Frederiksborg, 35, 63, 146.
 – Amt, 32, 35, 37, 99, 125, 128.
 – lærde Skole, 30, 44, 46 f, 148.
 – Slot, 27 f, 30 ff, 35 f, 48.
 – Slotshave, 41, 144, 180.
 – Slotskirke, 27, 117, 177 f.
 – Slotssogn, 143.
 Frederiksgave, 182.
 Frederikssund, 43, 54, 146, 152 f.
 – kredsens, 42, 129.
 Frederiksværk, 29 ff, 48 ff, 124, 130 f, 133.
 – kredsens, 129.
 Ferslev Hegn, 45.
 – Højskole, 40.
 Freuchen, Peter, 134, 138.
 Freund, H. E., 165, 172.
 Frihedsstøtten, 94, 164.
 Friis, Christen, 173.
 – Christian, 173.
 – Johan, 173.
 – Jørgen, 126.
 Frijs, C. E., 104.

- Frijsenborg, 104.
 Frode Fredegod, 163.
 Frøbakke, 126.
 Fuchs, Adolf, 174.
 Fuglsang-Damgaard, 120.
 Fyn, 182.
 Fyns Stift, 148 f.
 Færgegaarden, 183.
 Færøerne, 105, 142, 170.
- Gabel, Christoffer, 172.
 Gadevang, 100.
 Ganløse Sogn, 155.
 Geil, August, 54.
 Georg, Kong, 70 f.
 Gerchen, J. D., 126.
 Gerlev, 183.
 – Sogn, 186.
 Gerner, Henrich, 177.
 – Henrik, 80 ff, 175 ff.
 – Thomas, 81.
 Gersfelt, Jørgen, 56 ff, 134.
 Gerud, 7.
 Giedde, Ove, 172.
 Gilbjerg, 110.
 Gilleleje, 104, 107 ff.
 – kommunale Realskole, 115.
 – Strandbakke, 116.
 Giøe, Birgitte, 170.
 – Mogens, 166.
 Gjorslev, 175.
 Glæser, Joseph, 32.
 Godman, 136.
 Godthaab, 13, 170.
 Gorm den Gamle, 7, 163.
 Gottlob, Kai, 120.
 Gram, Frederik, 125, 127.
 – Hans, 173 f. 176.
 – J., 122.
 Gribskov, 98, 102 f, 111 ff.
 Gribsø, Erland, 151.
 Griffenfeld, 149, 167, 173.
 Grove, Peter, 48.
 Grubbe, Marie, 167.
 Grundtvig, N. F. S., 40, 53, 120, 132, 173.
- Græsegaard, 166, 170.
 Græsted Sogn, 117 f.
 – Kirke, 117.
 – Maarum, 117 f.
 Grønland, 43, 134 ff.
 Grønnæssegaard, 133.
 Guldberg, Ove Høegh, 50, 162, 164, 167.
 Gurre, 55.
 – Slot, 55.
 Gustav, Prins, 100 f.
 Gyldenløve, Ulrik Christian, 174.
 – Ulrik Frederik, 167.
 Gaas, Hans, 175.
- Hage, Alfred, 77.
 – Johannes, 77 ff.
 Hagenskov, 182.
 Hahn, Vincentz Joakim, 160.
 Halsnæs, 51.
 Hammersholt, 46.
 Hans, Kong, 175.
 Hansen, C. F., 92.
 – Edvard, 100.
 – Fr., 24.
 – Hans Nik., 185.
 – Herluf, 183 .
 – H. P., 109.
 – J. P., 154.
 – Laurids, 43, 45, 146.
 – Mikkel, 74, 81.
 Harald Hildetand, 163.
 – Haarfager, 163.
 Hassel, August, 72.
 Hassing, Læge, 155.
 Hathaway, Ann, 10.
 Hauch, C., 40.
 – Elisabeth, 40.
 Heiberg, P. A., 52.
 Heinesen, Mogens, 170.
 Hellerup, 155.
 Helsing, 119 f, 130, 134.
 – Kirke, 120.
 Helsingør, 7 ff, 14, 18 ff, 57, 61, 74, 107, 119, 146.
 Hemmingsen, Niels, 170.

- Henriques, Fini, 61.
 Hersleb, Peder, 28 f.
 Herlev, 28, 156.
 Herlufsholm, 81, 137, 175.
 Hermansen, Professor, 41.
 Herodot, 169.
 Hertz, Henrik, 92.
 Hesiodos, 82.
 Hesselager, 173.
 Hesselbjerg, 123.
 Hillerød, 27 ff, 32, 40 ff, 107 f, 130 f,
 154, 156, 174.
 – Hospital, 28.
 – Kirkegaard, 45.
 – Præstegaard, 29.
 – Raadhus, 27.
 Hillerødsholm, 100, 143.
 Hoffgaard, Arkitekt, 83.
 Hofteateret, 38.
 Hojer, Andreas, 126.
 Holberg, Ludvig, 76, 163 f, 166 ff.
 Holbo Herred, 97 ff.
 Holm, A. W., 115.
 – Ebba, 125.
 – A. N., 154.
 – H. G. F., 87.
 – Mads Christian, 22 f.
 Holmens Kirke, 150.
 Holk, Henrik, 175.
 Holte, 83.
 Holst, H. P., 55.
 Homer, 12.
 Hornbæk, 59 ff.
 Horns Herred, 160 ff, 180.
 Horsens, 121.
 Horvendel, 7.
 Hostrup, C., 32 ff, 37 ff.
 – Helge, 38, 42.
 – Peder, 37.
 Huitfeld, Iver, 176.
 Huitfeldt, Arrild, 164, 170.
 Hulhøjgaard, 154.
 Humlebæk, 72, 74 ff, 79, 90.
 Hundested, 138 ff, 142.
 Huseby, 124.
 Huth, Wilhelm von, 29.
 Hutschinson, Richard, 81.
 Huulegaard, Arendse, 86 f.
 – Ole, 86.
 Huus, Johan, 172.
 Hviid, Bendt Faurschau, 134.
 Händel, 22.
 Højbjerg, 40.
 – Hegn, 121.
 Højmark, Fru, 155.
 – Lærer, 155 f.
 Hørsholm, 81, 84, 90 ff, 176.
 – Amt, 99.
 – Amtstue, 95.
 – Slot, 90 f, 93.
 Høy, A. T., 54, 184.
 Haagen-Müller, Provat, 123.
 Ib, Skt., 147.
 Ibsen, Henrik, 114.
 Indelukket, 143, 145.
 Ingemann, B. S., 37, 166.
 – Lars Swane, 37.
 Ingvarsen, Aage, 46.
 Irgens, Hanne, 37 f.
 Isefjorden, 146.
 Islingen, Elisabeth, 133.
 Ivo, Andrio, 114.
 Jacobsen, J. P., 167.
 – Ole, 88.
 Jakob, Apostel, 147.
 Jakobsen, Jakob, 153.
 Jakobshavn, 134.
 Jardin, N. H., 65, 92.
 Jarl, Axel, 100, 103.
 Jensen, Jørgen Juul, 56.
 – Niels, 54.
 – Niels, 99.
 – N. R., 185.
 Jespersen, Johs., 159.
 Johan Lorenz, 21.
 Johansen, Gerhard, 72 f.
 Jonsson, Ben, 12.
 Juell, Niels, 150, 165 f, 176.
 – Otto Niels Emanuel, 25.
 Juliane Marie, 67, 69, 116, 163, 168.

- Jylland, 7, 14, 17, 31, 99.
 Jægerbakken, 43, 47.
 Jægerspris, 54, 160 ff, 182 f.
 – Slotshave, 178, 180 f, 183.
 Jørlunde Sogn, 151.
- Kalundborg, 156.
 Karl den Store, 163.
 – XII, 170.
 Karlebo Sogn, 77.
 Karl Gustaf, 81.
 Karmeliterhuset, 20.
 Katerina II, 67.
 Kattegat, 133.
 Kierkegaard, Michael Pedersen, 108.
 – P. C., 108.
 – Søren, 40, 101, 108 ff.
 Kingo, Hans Thomsen, 148.
 – Thomas, 81, 148 f, 165, 177.
 Kirke Helsing, 148.
 Kirsten Pedersdatter, 170.
 Kjer, Jac., 135.
 Kjær, Severin, 167.
 Knardrup, 155.
 Knud, Arveprins, 101.
 – den Hellige, 148, 168.
 – Lavard, 147.
 Knudsen, H. C., 182.
 – Jakob, 145.
 – J. L., 131.
 – L., 72.
 Kokkedal, 38.
 Kongstad, Kr., 143.
 Kornerup, Bjørn, 28.
 Krabbe, Tyge, 175.
 Kragerup, 173.
 Kragh, Johs., 82.
 Kregme, 51, 133.
 Kristiansen, Kai, 80.
 Krogdals Vang, 97 f.
 Krogen, 18, 20.
 Krogerup, 73 f, 76.
 Krogh, Otto, 159.
 Kronborg, 7, 14, 16 f, 20, 81 f, 176.
 – Amt, 74, 99, 125.
 – Len, 73 f, 81.
- Kronborg vestre Birk, 121.
 Kruse, Vibeke, 174.
 Krüger, Hans, 63, 122.
 Krøier, Arkitekt, 25.
 Kuhlmann, Hans, 61.
 Kunstakademiet, 60.
 Kyd, Thomas, 7.
 København, 21 f, 28, 30, 37, 40, 50,
 52, 60, 72 ff, 76 ff, 81, 84, 86, 90,
 94, 96, 108, 137, 154, 156, 164, 167 f,
 170, 174 f, 178, 180.
 Københavns Universitet, 132, 138,
 148, 171, 173.
 Køge Bugt, 165, 176.
 Kaas, Niels, 173.
- Laderrière, Ib, 84.
 Langebek, Jacob, 173 f.
 Lange-Müller, Komponist, 61.
 Larsen, Borgmester, 54.
 – Jens, 175.
 – Karl, 159.
 Lassen, Jens, 175.
 – Peter, 156 f.
 Laxmand, Poul, 127.
 Lejre, 7 f.
 Lembak, Niels, 172.
 Leonora Christine, 174.
 Licht, Rektor, 86.
 Lille Lyngby Sogn, 131 ff.
 Linaa, 40.
 Lindberg, J. C., 131 ff.
 – Niels, 131 f.
 Lindhardt, Svend, 141.
 Liseleje, 133 f.
 Locher, Axel, 62.
 Lolland, 99.
 Louise (død 1721, Frederik IV's
 Dronning), 88.
 – (d. 1751, Frederik V's Dronning)
 69, 91.
 – (d. 1898, Christian IX's Dronning),
 69 f.
 – (d. 1926, Frederik VIII's Dronning),
 71, 100.
 Luther, Morten, 172, 175.

- Lykke, Iver, 165, 173.
 Lyngø, 138.
 – Frederiksborg Herred, 143.
 – Kronborg Herred, 55.
 – Uggerløse, 135.
 Lyngerup, 186.
 Lynæs, 140, 142.
 – Kirke, 142.
 – Kirkegaard, 140 ff.
 Løvenhielm, Hans, 176.
 Løvenørn, Paul, 175.
- Madvig, Johan Nicolai, 29 ff.
 Magnussen, Richard, 90, 95.
 Magnusson, Arne, 176.
 Malling, Ove, 59, 164.
 Mandrup Poulsen, 151.
 Mantzius, Kristian, 38 f.
 Margrete, Dronning, 173.
 Marie Kirke, Helsingør, 21 f.
 – St., Kloster, 19.
 Marienlyst Slotspark, 16.
 Marker, A., 140.
 Martensen, H. L., 38.
 Martens, Marie, 85.
 Mathiassen, Terkel, 138.
 Meerheim, H. V., 176.
 Melanchton, 172.
 Melby Sogn, 133 f.
 Mentz, August, 116.
 – R. W. T., 116.
 Methling, Sven, 47.
 Metropolitanskolen, 38, 132.
 Meyer, Conny Heinrich, 80.
 Meyling, Arne, 186.
 Mogensen, Helge, 46.
 Molière, 10.
 Mors, 22.
 Moltke, Greve, 88
 – Harald, 137.
 Munk, Kirsten, 143, 169.
 Mølgaard, B., 155.
 Møller, Theodor, 82 f.
 Maase, Fred. von der, 55.
 Mylius Erichsen, 137.
 Mynster, J. P., 179.
- Nansen, Fridtjof, 136.
 – Hans, 167.
 Nederste Torp, 75.
 Neergaard, N., 43.
 Neksølø, 76.
 Nicolaus, St., 147.
 Nicolaus Kloster, St., 19.
 – Kirke, 21.
 Nivaagaard, 77 ff.
 – s Hospital, 78.
 Nielsen, Alfred E. (se Erland Gribso).
 – Anders, 122.
 – Emanuel, 54.
 – Erik Thomle, 54.
 – Hans, 123 f.
 – Hans Peter, 152.
 – Hans Verner Atterup, 46.
 – Jens, 153.
 – Johan Riisgaard, 25.
 – Lars, 156.
 – N. C., 79.
 Nykøbing, M., 22.
 Nyrup, 74.
 Næstved, 170, 175.
 Nødebo, 99 ff, 114.
- Odense, 28, 148, 168.
 Ohrt, Pastor, 120.
 Olai Kirke, St., 21, 74.
 Olrik, Hans, 127.
 – Jørgen, 99.
 Olsen, Gunnar, 127.
 – Jacob, 138.
 – Jens, 122.
 – Regine, 108 f.
 Oluf Hunger, 147.
 Oppesundby, 153.
 Ostermann, H., 138 f.
 Ottevejshuset, 114.
 Otevejskrogen, 111 ff.
 Oxe, Peder, 127.
- Pacht, Axel, 144.
 Palladius, Peder, 172.
 Pape, Margrethe, 167.
 Pascal, 121.

- Pauelsen, Erik, 85.
 Paulsen, Jørgen, 143.
 Pedersen, Christiern, 7, 119 ff.
 Pedersen, Dan, 74.
 – Kaj Ernst Peder, 80 f.
 – Lars, 129.
 – Leif Dines, 46.
 – P., 129.
 – Rasmus, 80.
 Peder Syv, 82.
 Peter III, 66 f.
 Petersen, Gaardejer, 154.
 – Carl S., 119.
 – Hans Normann, 45 f.
 – Nielsine, 69 f.
 Plessen, Chr. Siegfred von, 60.
 Ploug, Carl, 104, 175.
 Polyteknisk Lærestanstalt, 104.
 Pontoppidan, Eric, 161 f, 173 f.
 – Henrik, 54, 184.
 – Morten, 40.
 Poulsen, Mogens, 46.

 Ramløse, 124, 129 f.
 Rantzau, Daniel, 166.
 – Johan, 165.
 Rasmussen, Benny, 54.
 – Christian, 134.
 – Christine Louise (se Danner), 178.
 – Knud, 134 ff.
 – R. S., 155.
 Rask, Gertrud, 170.
 Ravn, Th., 116.
 Reerstrup, 74.
 Regensen, 38.
 Resen, Peder, 173.
 Revenfeld, Conradine, 74 f.
 Reventlow, Anna Sofie, 74.
 – Chr. D. F., 144.
 Ribe, 131 ff.
 – Katedralskole, 104.
 Ringsted, 107, 151.
 Rode, Helge, 61.
 Roost, 73.
 Rorik, 7 f.
 Rosenborg, 73.
 Rosenkrans, Holger, 173.
 Roskilde, 119, 146, 154.
 – Fjord, 48, 161.
 Rosted, H. C., 95.
 Rostgaard, Frederik, 74 f.
 – Hans, 72 ff, 81 170.
 Royen, Mads Nielsen, 100.
 Rude Skov, 83 f.
 Rungsted, 38, 84 f.
 – Kro, 84, 88.
 – lund, 84, 90.
 Rygaard, 90.
 Ry Højskole, 41 f.
 Rødding Højskole, 104.
 Røhl, Johan Ulrik, 125 ff.
 Raageleje, 122.

 Sakse, 7, 9, 14, 18, 119 ff, 147, 164,
 169.
 Samsø, 121.
 Sandholm, 94.
 Sandviggaard, 29.
 Schack, Hans, 167.
 Schannong, Stenhuggermester, 186.
 Schimmelmann, Heinrich Carl, 165,
 174.
 Schindler, D. J., 151.
 Schiwe, Jens, 118.
 – Niels Pedersen, 117.
 – Peter, 118.
 Schiøning, Gerhard, 173 f.
 Schrøder, Christopher, 107.
 Seedorff, Hans Hartvig, 120 f.
 Sehested, Christen Thomsen, 168.
 – Hannibal, 169.
 Sejro, 76.
 Shakespeare, 7 ff.
 Silkeborg, 38, 40.
 Simonsen, Chr., 45.
 – Jørgen Kjær, 45.
 Sjællands Stift, 28, 172.
 Skagen, 61.
 Skernkredsen, 43.
 Skibby, 184.
 – Kirkegaard, 185.
 Skive, 117.

- Skjold, 163.
 Skovgaard, Niels, 42.
 Skovkloster, 170, 175.
 Skram, Peder, 170.
 Slaglille-Bjernede, 107.
 Slagslunde Kirke, 155.
 – Sogn, 155.
 Slangerup Kirke, 147, 151.
 – Raadhus, 146 f.
 – Sogn, 146 f.
 Sletten Havn, 79.
 Snekkersten, 56 ff.
 – Kro, 56 f.
 Snorre Sturleson, 168.
 Sophie Magdalene, 90 ff, 94, 144.
 Sophienborg, 103.
 Sorø, 164.
 – Kloster, 127.
 Southampton, Greven af, 10.
 Spodsbjerg, 139.
 Stavnstrup, P., 77.
 Stein, Th., 148.
 Steenvinkel, Emil, 107.
 – Hans van, 146.
 – Ole, 81, 175 f.
 Stenberdt, W., 47 f.
 Stenholt Vang, 99.
 Stevns, 175.
 Stjernen, 113.
 Stolberg, Ernst, 94.
 – Christian Günther, 92 ff.
 Store Lyngby, 131.
 – Skole, 131.
 Struensee, 50, 92, 162.
 Strødam, 100.
 Strø Herred, 131.
 Sundby Færg, 146, 182.
 Sundbylille, 151 f.
 Svane, Hans, 167.
 Svanholm, 185.
 Svave, Peder, 175.
 Svendborg, 175.
 – Havn, 175.
 Svedstrup, 154.
 Sveistrup, Peter, 121.
 – Poul, 121 f.
 Svenske, Peder Christensen, 73.
 Svinningekredsen, 52.
 Søborg, 104 ff.
 – gaard, 105.
 – Slotsruin, 106.
 – Sø, 104 ff.
 Søbækshuset, 90.
 Søllerød, 180.
 Sønderbystenen, 182.
 Søndergaard, Josef, 46.
 Sønderjylland, 63, 104, 122 f, 154 f,
 159, 165, 185.
 Sørensen, Billedhugger, 25.
 – Christen, 90.
 – Louise, 46.
 Tavsens, Hans, 166.
 Teater, Det kgl., 39, 60.
 Tegner, Rudolph, 17.
 Terslin, H. C., 110.
 Tibirke, 123 ff.
 – Kirke, 124, 129.
 – Kirkegaard, 77, 140.
 Tikøb Sogn, 55.
 Tisvilde, 77, 126.
 – Hegn, 124, 127 f.
 – leje, 129.
 – Frederiksværk Distrikt, 128.
 Thisted, 58.
 Thomsen, H. C., 56 f.
 – Ivar, 83.
 Thorlacius-Ussing, V., 120, 183.
 Thule, 137.
 Thura, Laurids, 91.
 Tietgen, C. F., 100.
 – Laura, 100.
 Tingsted, 132.
 Tokkekøb Hegn, 79 f.
 Tordenskjold, 165 f.
 Tormod Torfæus, 167 f.
 Torup (Tisvilde Hegn), 124.
 – (Halsnæs), 133, 142.
 – Sogn, 134 f.
 Trolle, Herluf, 170 f.
 Truelsen, E., 45 f.
 Truestrup, 98 f.

- Tscherning, A. F., 51 f.
 – Eiler Peter, 51.
 Tullin, C. Braun, 177.
 Tuxen, Lorenz, 81, 175 f.
- Uhrskov, Anders, 102.
 – Sven, 104.
 Ulrik, Carl Peter, 66.
 Ulvesø, 74.
 Utzon-Frank, Professor, 19.
- Vajsenhuset, 84.
 Valdemarslund, 55.
 Valkendorffs Kollegium, 87.
 Varde, 104.
 Vedbygaard, 148.
 Vedel, Anders Sørensen, 173.
 – Herman, 135.
 Vedel Simonsen, 182.
 Vejby, 123.
 Vejlager, Jørgen, 185.
 Veksø, 154.
 – Sogn, 154.
 Venslev, 104.
 Vestre Fængsel, 58.
 Veterinær- og Landbohøjskolen, 116.
 Viborg, 82, 121, 128.
 – Domkirke, 82.
 Vilhelm, Prins, 70.
- Villadsen, Th., 155.
 Villingebæk, 59.
 Vinderød, 49, 51, 133.
 Vium Sogn, 128.
 Vogel-Jørgensen, T., 156, 158.
 Voldtoftestenen, 182.
 Volquartz, Pastor emer., 122.
 Vordingborg, 177.
 Værebrosø, 146, 154.
- Wandall, Peder Topp, 183.
 Warming, Eug., 116.
 Wegener, C. F., 183.
 Weltzer, Carl, 131, 133.
 Wiedewelt, Johannes, 48 ff, 65 ff,
 163 ff, 168, 177.
 Wittkind, 163.
 Wiwel, N. P., 131.
 Worm, Ole, 166.
 Wulff, Mathias, 85.
- Æbelholt Kloster, 168.
- Oehlenschläger, A., 39, 164.
 Øksnebjerg, 165.
 Ølstykke, 154.
 – Herred, 154 f.
 Ørby, 123.
 Øresund, 18, 23, 26, 58, 84.
 Østersøen, 67.

INDHOLD

Denne Bog er udarbejdet af Direktør *Nils Gustafsson* (N.G.), Dr. phil. *Jan Steenberg* (J. St.), Lærer *H. L. Sørensen* (H.L.S.) og *Anders Uhrskov* (A. U.).

Side

Forord 5

Købstæder

Helsingør

I. Shakespeare og »Hamlet« (N.G.)	7
II. Erik af Pommern (N.G.)	18
III. Karmeliterhuset (N.G.)	20
IV. Strandgade 27 (N.G.)	20
V. Didrik Buxtehude (N.G.)	21
VI. Mads Holm (N.G.)	22
VII. Løve-monumentet (N.G.)	23
VIII. Genforeningsmindesmærket (A. U.)	23
IX. Stengade 46 (N.G.)	25
X. Sveasøjlen (N.G.)	25

Hillerød

XI. Compenius (A. U.)	27
XII. Peder Hersleb (A. U.)	28
XIII. Classens Mindesten ved Sandviggaard (J. St.)	29
XIV. Madvig (A. U.)	29
XV. Frederik VII (A. U.)	32
XVI. C. Hostrup (A. U.)	37
XVII. Sigurd Berg (A. U.)	42
XVIII. Genforeningsstenen (A. U.)	43
XIX. Jørgen Kjær Simonsen (A. U.)	45
XX-XXI. To faldne (A. U.)	45
XXII. Mindeplade paa Statsskolen (A. U.)	46
XXIII. 9. April-Monumentet (A. U.)	47

Frederiksværk

XXIV. Johan Frederik Classen (J. St.)	48
---	----

XXV. Anthon Frederik Tscherning (J. St.)	51
XXVI. Mindesmærke for Frihedskæmpere (J. St.)	54
<i>Frederikssund</i>	
XXVII. Genforeningsmindesmærket (A. U.)	54
<i>Lynge-Kronborg Herred</i>	
<i>Tikøb Sogn</i>	
XXVIII. S. M. Bjørnsen (N. G.)	55
<i>Egebæksvang Sogn</i>	
XXIX. Forulykkede Russere (A. U.)	56
XXX. To faldne Frihedskæmpere (A. U.)	56
XXXI. H. C. Thomsen (A. U.)	57
<i>Hornbæk Sogn</i>	
XXXII. Ankeret i Hornbæk (J. St.)	59
XXXIII. Holger Drachmann (N. G.)	60
XXXIV. Genforeningsstenen (A. U.)	62
<i>Asminderød Sogn</i>	
<i>Fredensborg (J. St.)</i>	
XXXV. Monumentet paa Skipsbakken (J. St.)	64
XXXVI. Frederik V's Mindestøtte (J. St.)	67
XXXVII-XXXVIII. Christian IX og Dronning Louise (J. St.)	69
XXXIX. Kong Georg af Grækenland (J. St.)	70
XL. Zar Alexander III (J. St.)	71
XLI-XLII. Frederik VIII's og Dronning Louises Mindesmærker (J. St.) ..	71
XLIII. Christian IX (J. St.)	72
XLIV. Gerhard Johansen (A. U.)	72
<i>Humblebæk Sogn</i>	
XLV. Hans Rostgaard (N. G.)	72
XLVI. Frederik Rostgaard (A. U.)	75
XLVII. To Sømænds Hvile (A. U.)	76
XLVIII. Johannes Hage (A. U.)	77
IL. Garderminder (A. U.)	79
<i>Blovstrød Sogn</i>	
L. To dræbte Danskere (A. U.)	79
<i>Birkerød Sogn</i>	
LI. Henrik Gerner (N. G.)	80
LII. Genforeningssten (A. U.)	83
LIII. Gunnar Alsvold (A. U.)	83
LIV. Ib Laderrière (A. U.)	84
<i>Hørsholm Sogn</i>	
LV. Johannes Ewalds Høj (J. St.)	84
LVI. Hørsholmstøtten (J. St.)	90

LVII. Stolbergstøtten (J. St.)	92
LVIII. Kammerraadens Sten (J. St.)	95
LIX. Carl Becker (J. St.)	96
<i>Holbo Herred</i>	
<i>Esbønderup Sogn</i>	
LX. Frederik IV's Mindesten (J. St.)	97
LXI. Truestrup (A. U.)	98
<i>Nødebo Sogn</i>	
LXII. G. W. Brüel (A. U.)	99
LXIII. Søren Kierkegaard (A. U.)	100
LXIV. C. F. Tietgen (A. U.)	100
LXV. Prins Gustavs Mindeplade (A. U.)	100
LXVI. Kulsvierstenen (A. U.)	102
<i>Søborg Sogn</i>	
LXVII. P. B. Feilberg (A. U.)	104
LXVIII. Christian X's Sten (A. U.)	106
LXIX. Byens Kagsten (A. U.)	106
LXX. Christopher Schrøder (A. U.)	107
LXXI. 5. Majsten (A. U.)	107
<i>Gilleleje Sogn</i>	
LXXII. Søren Kierkegaards Sten (A. U.)	108
LXXIII. Fiskerhavnens Minde (A. U.)	114
LXXIV. Minebøssen (A. U.)	115
LXXV. Mindeplade for Genforeningen (A. U.)	115
LXXVI. August Mentz (A. U.)	116
LXXVII. 5. Majsten (A. U.)	116
<i>Græsted Sogn</i>	
LXXVIII. Schiwestenen (A. U.)	117
LXXIX. Faldne Krigere (A. U.)	118
<i>Helsingø Sogn</i>	
LXXX. Christiørn Pedersen (A. U.)	119
LXXXI. Poul Sveistrup (A. U.)	121
LXXXII. Genforeningsminde (A. U.)	122
<i>Blistrup Sogn</i>	
LXXXIII. Anders Nielsen (A. U.)	122
<i>Vejby Sogn</i>	
LXXXIV. Genforeningssten (A. U.)	123
<i>Tibirke Sogn</i>	
LXXXV. Byens Udskiftning (A. U.)	123
LXXXVI. Hans Nielsen (A. U.)	123
LXXXVII. Sandflugtsmonumentet (A. U.)	124

LXXXVIII. Frederik VII's Minde (A. U.)	127
LXXXIX. Forstraad Bang (A. U.)	128
LXXXX. Den ukendte Sømands Minde (A. U.)	129
<i>Ramløse Sogn</i>	
LXXXXI. Lars Pedersen (A. U.)	129
<i>Strø Herred</i>	
<i>Lilly Lyngby Sogn</i>	
LXXXXII. Den gamle Skoles Minde (A. U.)	131
LXXXXIII. J. C. Lindberg (A. U.)	131
<i>Melby Sogn</i>	
LXXXXIV. Classens Mindesten i Liseleje (J. St.)	133
LXXXXV. Bendt Faurschou Hviid (A. U.)	134
<i>Torup Sogn</i>	
LXXXXVI. Knud Rasmussen (A. U.)	134
LXXXXVII. En Genforeningssten (A. U.)	140
LXXXXVIII. Fiskere og Sømands Minde (A. U.)	140
<i>Lyng-Frederiksborg Herred</i>	
<i>Frederiksborg Slotssogn</i>	
IC. Christian IV's Sten (A. U.)	143
C. Reventlow-Monumentet (A. U.)	144
CI. Kvindernes Valgret (A. U.)	145
<i>Slangerup Sogn</i>	
CII. Mindesten paa Slangerup Raadhus' Tomt (J. St.)	146
CIII. Erik Ejegods Mindestøtte (J. St.)	147
CIV. Thomas Kingo (J. St.)	148
CV. Et Genforeningsminde (A. U.)	151
<i>Jørlunde Sogn</i>	
CVI. D. J. Schindler (A. U.)	151
CVII. En gammel Mindesten (A. U.)	151
CVIII. En Genforeningssten (A. U.)	153
<i>Oppesundby Sogn</i>	
CIX. Byens Udskiftning (A. U.)	153
<i>Ølstykke Herred</i>	
<i>Ølstykke Sogn</i>	
CX. En Genforeningssten (A. U.)	154
<i>Veksø Sogn</i>	
CXI. En Genforeningssten (A. U.)	154
<i>Slagslunde Sogn</i>	
CXII. En Genforeningssten (A. U.)	155

<i>Ganløse Sogn</i>	
CXIII. En Genforeningssten (A. U.)	155
<i>Farum Sogn</i>	
CXIX. Peter Lassen (A. U.)	156
CXX. 5. Majsten (A. U.)	158
CXXI. Genforeningssten (A. U.)	159
<i>Horns Herred</i>	
<i>Draaby Sogn</i>	
Mindelunden ved Jægerspris	
CXXII. Juliane-Høj (H. L. S.)	163
CXXIII. Monumenter i Slotshaven (H. L. S.)	165
1. Johan Rantzau.	
2. Niels Juel.	
3. Peter Tordenskjold.	
4. Tyge Brahe.	
5. Ludvig Holberg.	
6. Mogens Giøe.	
7. Hans Tavsén.	
8. Daniel Rantzau.	
9. Ole Worm.	
10. Hans Schack.	
11. Hans Svane.	
12. Hans Nansen.	
13. Ulrich Friderich Gyldenløve.	
14. Peder Griffenfeld.	
15. Tormod Torfæus.	
16. Christen Thomsen Sehested.	
17. J. H. E. Bernstorff.	
18. Friderich Danneskjold-Samsøe.	
19. Snorre Sturlesen.	
20. Ferdinando.	
21. Benedict.	
22. Absalon.	
23. Saxo Grammaticus.	
24. Hannibal Sehested.	
25. Hans, Peder og Anna Colbiørnsen.	
26. Arrild Huitfeldt.	
27. Hans Egede og Gertrud Rask.	
28. Peder Skram.	
29. Magnus Heinesen.	
30. Herluf Trolle.	
31. Hans Rostgaard og Kirsten Pedersdatter.	
32. Thomas Caspersen Bartholin og Thomas Thomsen Bartholin	
33. Niels Lembak.	

34. Petrus Palladius.	
35. Christoffer Gabel.	
36. Ansgarius, M. Luther, Bugenhagen.	
37. Ove Giedde.	
38. Jesper Brochmand.	
39. Holger Rosenkrans.	
40. Niels Ebbesen.	
41. Iver Lykke.	
42. Johan Friis, Niels Kaas, Christian Friis, Christen Friis.	
43. Peder Resen, Jacob Langebek, Gerhard Schjøning Hans Gram, Eric Pontoppidan.	
44. Ulrich Christian Gyldenløve.	
45. Heinrich Carl Schimmelmänn.	
46. Ove Bilde, Hans Gaas, Peder Svave.	
47. Tyge Brahe.	
48. Henrik Holk, Cort Adeler, Poul Løvenørn.	
49. Jens Lassen, Ole Stenvinkel, Lorenz Tuxen, Henrik Gerner.	
50. Iver Huitfeld.	
51. Arngrim Ionæ, Arne Magnusson.	
52. Hans Løvenhielm, H. V. Merrheim, Schwanwede.	
53. Anders Arreboe, Andreas Bording, Th. Kingo, C. Braun Tullin, Johs. Ewald.	
54. Henrich Gerner.	
CXXIV. Grevinde Danner (H. L. S.)	178
CXXV. Grevinde Danners Minde (H. L. S.)	180
CXXVI. Mindesten for Frederik VII (H. L. S.)	181
CXXVII. Mindesmærke for Grevinde Danner (H. L. S.)	181
CXXVIII. Mindetavle paa Jægerspris (H. L. S.)	182
CXXIX–CXXXI. Tre Runesten (H. L. S.)	182
CXXXII. Hædersminde for 2. April (H. L. S.)	182
CXXXIII. Frederik VII's Jagtbytte (H. L. S.)	183
CXXXIV. En 5. Majsten (H. L. S.)	183
CXXXV. En Genforeningssten (A. U.)	183
<i>Skibby Sogn</i>	
CXXXVI. En Genforeningssten (A. U.)	184
<i>Krogstrup Sogn</i>	
CXXXVII. Preben Bille-Brahe (A. U.)	185
<i>Gerlev Sogn</i>	
CXXXVIII. En 5. Majsten (A. U.)	186
<i>Tillæg</i>	
CXXXIX. Niels Finsens Minde (A. U.)	186
Navneliste	187

BILLEDER

	Side
Shakespeare	11
»Hamlet«. Faksimile	13
Hamlets Statue	15
Ofelias Statue	17
Erik af Pommerns Statue	19
Genforeningsmindesmærke	24
Sveasøjlen	26
Frederik VII	33
Frederik VII's Statue	36
C. Hostrup	39
Hostrupstenen	41
Genforeningsstenen	44
Mindesmærket for 9. April	47
J. F. Classens Mindestøtte	49
Mindesten for tre faldne Frihedskæmpere	53
H. C. Thomsens Mindesten	57
Mindestøtten for Felttoget 1762	65
Frederik V's Obelisk fra 1763	68
Gerhard Johansens Mindesten	73
To Sømænds Minde	77
Johannes Hages Mindesten	78
Johannes Ewald	85
Ewalds Høj i Rungsted ca. 1830	87
Mindesten fra 1876 paa Ewalds Høj	89
Mindesmærket over Grev Christian Günther Stolberg	93
Frederik IV's Mindesten	98
Søren Kierkegaards Sten	101
Kulsvierstenen	103
P. B. Feilbergs Mindesten	105
Søren Kierkegaard	109
Fiskerhavnen Mindesten	115

	Side
Mindesmærket for 5. Maj	117
Sandflugtsmonumentet	125
Knud Rasmussen	135
Knud Rasmussens Mindevarde	139
Fiskere og Sømænds Minde	141
Christian IV's Sten	143
Reventlowstøtten	145
Thomas Kingos Buste	149
Mindesten i Sundbylille	152
Genforeningssten i Farum	157
Jættestuen	161
Benedikts Mindesten	169
Herluf Trolles Mindesten	171
Grevinde Danners Grav	179

BERETNING

Nordsjællandsk Museumsforenings Bestyrelse består af følgende: Sparekassedirektør *O. Blinkenberg Nielsen* (Kasserer), Direktør *Nils Gustafsson*, (Leder af Folkemuseet), Malermester *Nicolaj Jensen*, Holløse, Forstander *Oluf Jensen*, Førstelærer *S. Jørgensen*. Slangerup, Museumsdirektør *Jørgen Paulsen*, Amtmand *J. Sauerbrey* (Næstformand), Dr. phil. *Jan Steenberg*, Borgmester *W. Stenberdt* og Overbibliotekar *Anders Uhrskov* (Formand).

Kredsformænd. Museumsforeningen er inddelt i 18 Kredse, nemlig: *Ammindrup* (Kredsformand *Parcellist Magnus Andersen*), *Farum* (Overlærer *E. Ougaard*), *Fredensborg* (Overlærer *Fru Else Sørensen*), *Frersvang og Harløse* (Murermester *Vilh. Nielsen*), *Helsingø og Højbjerg* (Uddeler *Robert Woide-mann*), *Holløse* (Malermester *Nicolaj Jensen*), *Humblebæk* (Overlærer *J. Rosenkilde*), *Jægerspris* (Overlærer *H. Sveegaard*), *Lavø* (Parcellist *Alfred Christensen*), *Ramløse* (fhv. Gaardejer *Hans Larsen*), *Skærød, Aagerup og Taagerup* (Gaardejer *Chr. Sørensen*), *Slangerup* (Førstelærer *S. Jørgensen*), *Tjæreby og Æbelholtsvang* (Rentier *A. Andersen*), *Store- og Lille Lyngby* (Gaardejer *Knud Hansen*), *Store Rørbæk og Svedstrup* (Parcellist *Axel Jacobsen*), *Sundbylille* (Gaardejer *Anders Hansen*), samt *Hillerød og Nyhuse*. Hertil kommer en ny Kreds, *Kagerup*, med Elektroinstallatør *Svend Pedersen* som Formand.

I Tilskud til Museumsforeningens Arbejde har man for Finansaaret 1961-62 modtaget følgende Beløb: Fra *Staten* 3573,85 Kr., *Frederiksborg Amtsraad* 500 Kr., *Hillerød Byraad* 1000 Kr., *Helsingør Byraad* 300 Kr., *Frederiksværk Byraad* 100 Kr., *Frederikssund Byraad* 100 Kr., *Frederiksborg Slotssogn* 50 Kr., *Melby Kommune* 20 Kr., *Asminderød-Grønholt Kommune* 20 Kr., *Esbønderup-Nødebo Kommune* 50 Kr., *Ramløse-Annisse Kommune* 20 Kr., *Slagslunde-Ganløse Kommune* 30 Kr., *Vejby-Tibirke Kommune* 25 Kr., *Farum Kommune* 25 Kr., *Lillerød Kommune* 50 Kr., *Uvelse Kommune* 10 Kr., *Frederiksborg Amts Sparekasse* 500 Kr., *Hillerød og Omegns Bank* 200 Kr., *Nordsjællands Bank*, *Helsingø*, 200 Kr., *Spare- og Laanekassen for Kronborg vestre Birk* 100 Kr., *Sparekassen for Frederiksværk og Omegn* 100 Kr.

Bestyrelsen for Nordsjællandsk Museumsforening bringer sin bedste Tak for de nævnte Tilskud.

Den 23. Oktober 1962 er det 40 år siden, *Nordsjællandsk Museumsforening* blev stiftet. I den Anledning har man besluttet at udsende nærværende Særbog, »*Mindesmærker i Nordsjælland*«, som Bind XIV i Rækken »*Kultur og Folkeminder*«. Den bliver ganske vist baade meget større og langt dyrere end de foregaaende Bind, men til Trods for et større øjeblikkeligt Underskud haaber man efterhaanden at kunne klare sig igennem. I Anledning af Udsendelsen af denne Bog vedtog man paa Generalforsamlingen 1961 at forhøje Kontingentet fra 3 til 5 Kroner, hvad der iøvrigt maa anses for at være en meget beskednen Forhøjelse i Forhold til det, Medlemmerne modtager. »*Mindesmærker i Nordsjælland*« vil komme i Boghandelen til en Pris af 18,75 Kr., hvad der er billigt i Forhold til, hvad Bøger ellers koster. Museumsforeningens Medlemmer faar altsaa Bogen for *under Trediedelen* af Bogladeprisen.

Af ældre Aargange af »*Kultur og Folkeminder*« er Aargang I, II, IV, VI og VIII udsolgte. De øvrige kan af Medlemmer ved Henvendelse til Formanden faas for 3 Kr. Stykket.

Med Hensyn til Ledelsen af Nordsjællandsk Folkemuseum er der sket den Ændring, at Anders Uhrskov paa Grund af svigtende Helbred har maattet trække sig tilbage fra 1. Juni 1961, hvorefter denne Virksomhed er overtaget af Direktør *Nils Gustafsson*, Ved Skovgærdet 13, Hillerød. Anders Uhrskov fortsætter som Formand for Museumsforeningen og som Redaktør af »*Kultur og Folkeminder*«.